

Арт План

гр. Пловдив, ул. 'Родопи' №127, тел: +359 887 492 406, stntr@abv.bg

**ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ,
ПОДДЪРЖАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА
ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР.ПЛОВДИВ**

Том 1

04.2013 г.

гр.Пловдив

Арт План

гр. Пловдив, ул. 'Родопи' №127, тел: +359 887 492 406, stnmr@abv.bg

Колектив:

р-л колектив ланд. арх. Станимир Шаламанов

ланд. арх. Стамо Стамов

инж. Стефан Коджаманов

инж. Никола Маргов

инж. Росица Петрова

ланд. арх. Владо Маринов

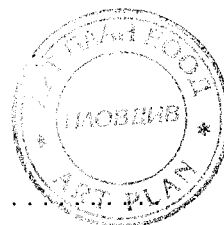
ланд. арх. Калина Райчева

н.с. Станислава Радева

ланд. дизайнер Нели Пандева

докторант Росен Соколов

управител: .....

(ланд. арх. Станимир Шаламанов)

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
I. СТРУКТУРА И ФИЛОСОФИЯ НА ПРОГРАМАТА	5
II. ЗЕЛЕНА СИСТЕМА В УРБАНИЗИРАНА СРЕДА	7
1. АСПЕКТИ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА	7
2. ВИДОВЕ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ	9
III. ПРИРОДНИ И АНТРОПОГЕННИ ФАКТОРИ	11
1. КЛИМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА	11
IV. КРАТКА ИСТОРИЧЕСКА СПРАВКА ЗА РАЗВИТИЕТО НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР. ПЛОВДИВ	26
V. СЪСТОЯНИЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР.ПЛОВДИВ	32
1. СЪСТОЯНИЕ ПО ВИДОВЕ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ В ГР.ПЛОВДИВ	32
1.1 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ШИРОКО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ	32
1.2 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ОГРАНИЧЕНО ПОЛЗВАНЕ	33
1.3 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ СЪС СПЕЦИФИЧНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ	33
1.4 УЛИЧНО ОЗЕЛЕНЯВАНЕ	34
1.5 ЗАЩИТНИ И МЕЛИОРАТИВНИ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ	34
1.6 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ	35
1.7 ЛЕСОПАРКОВИ ПЛОЩИ	36
2. СЪСТОЯНИЕ НА ЗЕЛЕНИТЕ ПЛОЩИ ПО РАЙОНИ	36
2.1. РАЙОН ЦЕНТРАЛЕН	36
2.2. РАЙОН СЕВЕРЕН	37
2.3. РАЙОН ИЗТОЧЕН	39
2.4. РАЙОН ТРАКИЯ	40
2.5 РАЙОН ЮЖЕН	42
2.6 РАЙОН ЗАПАДЕН	43
3. ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ	44
4. ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ - ПОДДЪРЖАНЕ	48
5. ТЕХНИЧЕСКА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА	50
VI. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО	54
1. ПРОБЛЕМИ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА	54
1.1 ЕКОЛОГИЧЕН АСПЕКТ	54
1.2 УСТРОЙСТВЕНИ ПРОБЛЕМИ	55
1.3 ФУНКЦИОНАЛНА СТРУКТУРА НА ПАРКОВИТЕ ПЛОЩИ	56
1.4 УСВОЕНОСТ НА ПАРКОВИТЕ ТЕРИТОРИИ	56
2. АНАЛИЗ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР.ПЛОВДИВ ПО ВИДОВЕ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ	56
2.1 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ШИРОКО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ	56
2.2 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ОГРАНИЧЕНО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ	57
2.3 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ СЪС СПЕЦИФИЧНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ	58
2.4 УЛИЧНО ОЗЕЛЕНЯВАНЕ	59
2.5 ЗАЩИТНИ И МЕЛИОРАТИВНИ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ	61
2.6 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ	61
2.7 ЛЕСОПАРКОВИ ПЛОЩИ	61
3. АНАЛИЗ ПО ЖИЗНЕНОСТ И УСТОЙЧИВОСТ НА ДЪЛГОТРАЙНАТА ДЕКОРАТИВНА ДЪРВЕСНА РАСТИТЕЛНОСТ	62
4. НОРМАТИВНА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА ЗЕЛЕНИТЕ ПЛОЩИ	64
5. АНАЛИЗ НА ЕТАПНИЯ ПЛАН НА ОУП НА ГР.ПЛОВДИВ	71
6. УПРАВЛЕНИЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА	72
7. ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ	72
8. ПОДДЪРЖАНЕ НА ЗЕЛЕНИТЕ ПЛОЩИ	73
VII. НАСОКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР.ПЛОВДИВ	76
1. Създаване на управленска структура	77
2. ТЕРИТОРИАЛНО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА	80
3. ПЛАНИРАНЕ И ПРОЕКТИРАНЕ НА ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ	81
4. ПРОМЕНИ В ОБЩИНСКИТЕ НАРЕДБИ	82
5. ПОДДЪРЖАНЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА	84
6. ОЗЕЛЕНЯВАНЕ НА ПУМ	87

7. МОНИТОРИНГ НА ПРОГРАМАТА ЗА „РАЗВИТИЕ, ПОДДЪРЖАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР.ПЛОВДИВ”	88
VIII. ЕТАПЕН ПЛАН.....	90
1. СПЕШНИ ДЕЙСТВИЯ - ЕТАП 2012-2014	90
2. ЕТАП 2015-2020	92
3. ЕТАП 2021-2025.....	94
IX. ОПИС НА ПРИЛОЖЕНИЯТА В ТОМ 2 И СХЕМИТЕ СЪПЪТСТВАЩИ РАЗРАБОТКАТА.....	96
1. ПРИЛОЖЕНИЯ В ТОМ 2	96
2. СХЕМИ.....	97
X. ОПИС НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	98
XI. ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	99

ВЪВЕДЕНИЕ

Град Пловдив е заемал важно място в многовековната история на България. Приноса на града в развитието на българската материална и духовна култура е много голям. От градоустройствена, архитектурна и паркоустройствена гледна точка, града е бил първи в много отношения. В Пловдив, освен че се изработва регулационен план още първите години на освобождението, е направена и първата обществена градина в България – „Дондуковата“ градина. Тя е създадена през 1878 г. с указ на княз Дондуков-Корсаков. През 1892 г. първото българско изложение става повод за оформяне на третата градска градина /втората е Княжеската/ - Цар Симеоновата градина. А с влизането в сила на първия регулационен план на Шнитер през 1896 г. се поставят основите на Зелената система на града. Изграждането ѝ в началото е дело основно на Люсиен Шевалас, който доразвива и изгражда първите обществени градини в града.

Горещият климат и желанието да се разкраси града, довеждат до масови залесявания по хълмовете, масирано улично озеленяване и благоустрояване в парковете на града. През 1897 година е създадено „Дружество за разхубавяване на Пловдив“ обединяващо гражданската инициатива за залесяване на хълмовете „Бунарджика“, „Сахаттепе“, „Небеттепе“. Тези граждански инициативи, ведно със волята на тогавашната Общинска управа, довеждат до увеличаване в качествен и количествен аспект на зелените площи на града.

От Втората световна война до наши дни в устройството и развитието на Зелената система се извяват два периода – времето на действие на плановата икономика от 1945 до 1989 г. и период на равнопоставено действие на различните видове собственост – времето на прехода от централизирано към пазарно стопанство.

С полагане на началото през 1878 г., паркоустрояването в гр.Пловдив има над 130 годишна история. Традициите са големи. Града може да се похвали с много успехи в тази посока. Историята помни много инженери паркостроители, дарили за града най плодотворните години от живота си: инж. Борис Пухалев, инж. Петър Ковачев, инж. Лозан Минев и много други, които са положили много усилия за развитието на паркоустройството в гр.Пловдив.

Пловдив е уникален с наличието на 3 защитени територии в силно урбанизираната градска среда - Младежки хълм, Бунарджика и Данов хълм, а петте паметника на Градинско парковото изкуство допълват картината.

За съжаление в последните 20-25 години, Зелената система на града е поставена в незавидно положение. С началото на прехода към пазарна икономика се очертават няколко смущаващи тенденции. Хроничната липса на средства води до постоянно свиване на видовете работи, които са необходими за поддържането на зелените площи на града. Отлив на малкото инженери паркостроители, липсата на плановост и стратегия и строителния бум, водят до влошаване на параметрите на Зелената система на гр.Пловдив.

През последните 6-7 години има плавно покачване на средствата за поддържане на зелените площи в града, но negliжирането на специалистите - ландшафтни архитекти и инженери озеленители в съчетание с духовната и финансова криза доведе, като цяло до тежки последици и големи поражения върху Зелената система.

В количествено отношение от почти 20 м²/об през 1991 г., в момента, като състояние, тя е 11,2 м²/об. Видимо е нейното свиване почти два пъти.

В качествен аспект, нещата са с още по черни краски. Развитието на транспортната инфраструктура, реконструкцията на застрояването и строителният бум в първите години на този век заплашват през следващите години да „оголят“ града.

Пловдив е единствения голям град без отдел или дирекция "Зелена система" през последните 15-20 години.

Не бива да се забравя, че **"Едно поколение засажда дърветата, а следващото им се радва"**.

По тази причина е необходимо сериозно планиране за един 10-15 годишен период относно приоритетите, спешните мерки и дългосрочните стратегии целящи опазването и развитието на Зелената система. Целта на тази разработка е да даде рамка, която в следващите години в съчетание с далновидна общинска политика, професионален и финансов ресурс да доведе до качествена и количествена промяна на Зелената система на гр.Пловдив.

Обществените паркове на всеки град са израз и огледало на неговото благополучие и просперитет. И макар това да е една скъпа дейност, е въпрос на чест този важен показател за качеството на живот да е в отлично състояние.

I. Структура и философия на програмата

Програмата за "Развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив" има за цел да даде планова рамка, чрез която през следващите 10-15 години в съчетание с последователна общинска политика да доведе до повишаване на качеството и количеството на зелените площи на града и обединяването им в непрекъсната и обхващаща цялата градска структура Зелена система.

Програмата е практично средство, стратегически документ и методическо ръководство за управление на Зелената система на гр.Пловдив. В основата на разработката е заложен принципа и изискването за приемственост и последователност в подхода и решаването на всички проблеми, които биха могли да възникнат при извършване на оперативни дейности касаещи зелената система. Това позволява плана да запази своята значимост, независимо от неизбежните политически промени в управлението на града.

Зелена система, която да обслужва в максимална степен гражданите, да отговаря на нормативните изисквания, да допълва и спомага за екологичното равновесие на градската екосистема и да повишава комфорта на обитаване.

Програмата не предлага нова концепция за Зелената система на гр.Пловдив. Към момента има действащ Общ Устройствен план приет на Общински съвет през 2007 година, в който са заложили определени концепции и приоритети за тяхното изпълнение. Програмата има за цел, след един обстоен анализ на състоянието на зелените площи към 2011 година, да планува в една макро рамка, всички действия, които са необходими да се случат, за да може да се изпълнят заложените показатели в ОУП на Община Пловдив. Програмата се съобразява с всичко направено до 2007 година и след това, както и с нереализираните мероприятия заложили в етапния план на ОУП.

Програмата стъпва на няколко планови документа: Оперативна програма "Регионално развитие", Стратегия за развитие на Област Пловдив 2005-2015 г., Общински план за развитие на Пловдив 2005-2013 г., Районно Устройствена Схема на група Общини - Пловдив, Марица, Садово, Куклен, Родопи и Общ Устройствен План на Община Пловдив - 2007, Програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив 2003-2010 и изготвяне на План за действие за периода 2011-2013 на същата, Програма за опазване на околната среда.

Изследвани са предвижданията на Общия устройствен план, Генералния комуникационно-транспортен план на града, кадастралните и регулационни планове, действащите Подробни устройствени планове. Анализирани са всички трасета на съществуващата и заложената в ПС-КТС първостепенна улична мрежа и в частност, там където тези трасета засягат части на Зелената система на гр.Пловдив.

От нормативна гледна точка са изследвани законодателната база на страната засягаща Зелената система и местната нормативна рамка. Разгледани са всички закони и наредби касаещи Зелените системи и различните видове паркови площи. както и процедурите свързани с развитието, поддържането и опазване на зелените площи.

За определяне на състоянието на Зелената система са изследвани всички площи за широко обществено ползване в града. Териториалната структура и усвоеността на парковите площи. Тяхната функционална структура, съдържанието им и степента на амортизация. Засягането им от различни инвестиционни намерения

Направено е обследване на уличното озеленяване, зелените площи за ограничено ползване и със специфично предназначение. Тези изследвания са направени както за шестте района, така са синтезирани и за целия град.

Като представителна извадка относно санитарното състояние на дълготрайната декоративна дървесна растителност е използвана статистика от паспортизацията на над 108 000 декоративни вида намиращи се в р-н Централен. Използвани са ИСУТ ИС "Зелена система и Защитени територии" – програмен продукт работещ с кадастрална карта и база данни и Web-базираната система, поддържаща база данни за сондажните кладенци в града.

Изследвани са начина на поддържане на зелените площи, техническата обезпеченост и структурата на ОП "Градини и паркове", както и състоянието на сондажните кладенци в целия град.

Направена е подробна климатична характеристика на града и неговите околности, обследван е и градския микроклимат в пълния диапазон на неговите характеристики.

Всички тези изследвания изброени до момента, дават една ясна картина относно състоянието на Зелената система на гр.Пловдив в пълния аспект на нейните елементи. Нивото на подробност на изследванията е достатъчно, за да може да се получи една актуална "снимка" на състоянието към 2011 година, въз основа на която да се направи анализ на всички параметри обхващащи Зелената система на гр.Пловдив.

Анализът на всички данни събрани до момента е изведен в отделен раздел. Анализирани са всеки аспект на всички елементи на Зелената система. Това е направено, както по райони, така е синтезирано и за целия град. Анализът обхваща териториалната структура на зелените площи, тяхната функция и усвоеност. Анализира се нормативната обезпеченост на зелените площи. Направен е обстоен преглед и на етапния план на ОУП на Община Пловдив. Анализира се управлението на Зелената система и информационното ѝ обслужване. Прави се анализ и на поддържането на зелените площи в града.

На тази основа, са дадени приоритетите, спешните мерки и е дадена една дългосрочна стратегия касаеща всички части на Зелената система, целяща опазването и развитието ѝ. Всичко до тук е подкрепено с графичен материал от 10 схеми и 18 приложения. Много от материалите, анализите и предложенията са дадени в Том 2 - Приложения към програма за "Развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив". Това е направено с цел, основния стратегически документ да бъде с по императивен характер.

Програмата за "Развитие, поддържане и опазване на зелената система на гр.Пловдив" завършва с етапен план, който набелязва последователността на всички мерки засягащи този елемент на градската структура.

Етапния план е в три части - спешни действия до 2014 година, и етапи 2015-2020 и 2021-2025 година.

След изработване на нов Общ Устройствен План /Сегашният е с хоризонт до 2025 година/, ще е необходимо актуализиране на програмата в зависимост от приоритетите на новия ОУП и нивото на изпълнение на програмата към онзи момент.

Програмата е един рамков стратегически документ, чрез който Общината да провежда последователна, целенасочена и оптимална политика свързана с развитието, поддържането и опазването на Зелената система на гр.Пловдив".

II. Зелена система в урбанизирана среда

Градът е сложна екологична система, която се състои от социални икономически и природни фактори. Зелените системи в градовете са базирани на вписването в силно урбанизираната градска структура, на естествената природна среда.

Подходяща Зелена система може да играе ефективна роля върху пречистването на въздуха, подобряването на микроклимата, туширане на шума, естетизация на заобикалящото ни пространство и комфорта на обитаване, като цяло.

Редица изследвания показват, че увеличаването на населението и засилващите процеси на урбанизацията превръщат все повече зелени площи в непроницаеви бетонни повърхности. Особено в развиващите се градове тази тенденция е много сериозна.

В същото време, бързият растеж на икономиката е довел до загуба на ценни териториални ресурси. Това не само унищожават невъзвръщаеми природни ресурси, но също така води до влошаване на околната среда и намаляване на зелените площи.

В Пловдив това е довело до някои сериозни последици, като влошаване на микроклимата, високо съдържание на ФПЧ във въздуха, липса на пространства за рекреация, "бетонизиране" на околните пространства, преуплътняване на територията и всички те оказват негативен ефект върху човешкия организъм и психика.

Зелената система на гр. Пловдив има три основни аспекта: Функционален, естетически и екологичен:

1. АСПЕКТИ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

Зелената система на гр.Пловдив е съвкупност от функционално свързани зелени площи /обществени и обслужващи/ в обхвата на урбанизираната територия, отговарящи на количествени и качествени показатели. Тя участва дейно при формирането на градската територия и обезпечава биологичната част от жизнената среда, като осъществява връзката между отделните елементи и устройствени зони на градската структура. Тя осигурява екологична и естетична среда за живот и развитие на човека в населеното място.

Зелената система на гр. Пловдив има три основни аспекта: Функционален, естетически и екологичен:

- **Функционалният** аспект се обуславя от функцията и предназначението на зелените площи. От тяхната насоченост и обезпеченост, като съдържание. Като функция, парковите площи могат да се разделят на две категории. Едната категория е относно значимостта на парковата територия за града:

а) **Паркови площи от надградско значение** - това са зелени площи, които със своята функция, тематика и съдържание са важни не само за градската територия, но имат значение и на областно и държавно ниво. Това са *парк "Отдых и култура"* - като част от идеята за Еко парк "Марица" /отразен в Районно устройствената схема и Общия устройствен план/, *Младежки хълм*, *Данов хълм* и *Бунарджика* - като защитени територии, *Цар Симеонова градина* и *Дондукова градина* - като паметници на градинско парковото изкуство

б) **Паркови площи от общоградско значение** - това са зелени площи, които със своята рекреационна стойност са важни за целия град, като урбанистична структура. Такъв е недоизградения парк "Лаута", такива трябва да станат и неизградените още *Южен парк*, *Адата* и *Източен парк*. В северната част на града се намират рибарниците. Те попадат в Natura 2000 и в тази зона не може да се строи - това навежда на идеята за създаване на тематичен парк в тази част на града с екологична и опознавателна насоченост.

в) **Паркови площи от районно значение** - това са всички останали паркови площи с по-голяма площ от 2,5 - 3 дка

г) **Паркови площи от микрорайонно значение** - това са кварталните градини и скверове до 2-2,5 дка

Другата категория е тематичното съдържание на парковите площи, различните възможности, които предлагат зелените площи за рекреация и отдых. За съжаление тази категория в гр.Пловдив е изключително бедна. Това е повлияно не само от липсата на териториални възможности, но и от ниската изграденост на Зелената система на града.

- **Естетическият** е свързан с пространствената визия на града. С облика, който придава, както отделният парк - сам по себе си, така и въздействието на Зелената система, като цяло върху силно урбанизираната градска среда. Тази естетика се създава с три етапа.

Първият етап е проектирането - правилното и съобразено с урбанизирания ландшафт планиране е необходима и важна основа за последващо развитие в тази посока.

Вторият етап е изграждането на тези площи - интегрирания подход е изключително важен. Парковите територии са комплекс от инфраструктура, съоръжения и рекреационна среда и от тяхното пълноценно изграждане зависи дълготрайния ефект и устойчивост на тези пространства.

Третият етап е поддържането на тези територии - не пренебрегването на първите два етапа са жизнено важни, поддръжката да стъпи на една добра основа и в съчетание с изключително важния професионален подход да доведе до така желания естетически аспект на Зелената система на града.

- **Екологичният** аспект е свързан с екологичната ситуация на гр.Пловдив вследствие на природните фактори – климат, микроклимат и антропогенните натоварвания върху средата - високото замърсяване, шума, изкуствената среда на живот и други човешки фактори влошаващи качеството на природната среда. Постигането на определен екологичен комфорт чрез една добре изградена и функционираща зелена система е най-практичният и важен от здравословна гледна точка аспект. Растителността е единствения източник на кислород, от който нашият организъм жизнено се нуждае, за да функционира. Абсорбацията и филтрацията на вредни газове, фини прахови частици и други физически примеси във въздуха на утежнената градска среда е от огромно значение. Това се извършва единствено от вегетативната маса на растенията. За туширане на утежнената климатична характеристика на гр.Пловдив, е особено важен екологичният аспект на Зелената система.

Тези три аспекта определят необходимостта от устойчива Зелена система, която се характеризира с качествени и количествени показатели, осигуряващи комфорта на обитаване в града.

2. ВИДОВЕ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

Основата на Зелената система на Пловдив се формира от паркови елементи, включващи хълмовете, по-големите паркови площи, крайречната зеленина на р. Марица и множество по-малки градини и скверове, формиращи "мозаечна структура", неравномерно покриваща градската територия. Тя се допълва от зелените площи със специално предназначение (преди всичко гробищните паркове и ботаническа градина) и зелените площи за ограничено обществено ползване (реализирани към жилищните комплекси и обществените сгради, зелените площи в имотите на частните физически и юридически лица), както и уличното озеленяване.

Зелените площи на всяко населено място могат да се класифицират в няколко вида:

- Зелени площи за широко обществено ползване

Образуват гръбнака на Зелената система на града. Това са всички градини, паркове и скверове. Тази зелени площи изпълняват много важна функция. В тях се извършва ежедневиот одих на населението и имат важна екологична роля и естетическо въздействие. Те обслужват и най-уязвимата част от населението – подрастващото поколение, майките с детските колички и възрастните хора. Тези паркови площи е необходимо да имат 5-7 минутен изохрон на достъпност.

Тези паркови площи трябва да имат различна тематична насоченост и да са структурирани равномерно в чертите на урбанизираната територия.

Друг важен аспект е степента на изграденост на тези площи. За да изпълняват целия диапазон от функции, с които са натоварени, е необходимо изградеността им да е много висока.

- Зелени площи за ограничено ползване

Зелените площи с ограничено ползване формират най-широко застъпеното „изпълващо“ озеленяване и създават най-разнообразна среда за спорт, забавления и рекреация.

Тук влизат всички терени с дворично озеленяване, собственост на частните физически и юридически лица. Това са зелените площи във всички имоти с жилищна и обществено обслужваща функция. Тези терени представляват интерес, дотолкова доколкото изпълняват екологична функция и подобряват микроклимата.

Особено важни за тази категория зелени площи са междублоковите пространства. Те отчасти компенсират, липсата на паркови площи за широко обществено ползване, придават чувство за "мащаб" в панелните комплекси и изпълняват важни рекреационни функции за живущите в комплексите.

Други зелените площи за ограничено ползване са тези в здравните и учебни заведения и зелените площи около обществените сгради.

- Зелени площи със специфично предназначение

Към тези зелени площи спадат гробищните терени, мемориални паркове, ботанически градини, дендрариуми, лапидариуми, зоокътове и зоологически градини.

В световната класификация, не напразно гробищните терени се наричат гробищни паркове. Това са места със специфично предназначение и тяхното озеленяване е от особено значение. Освен чиста екологична функция, която е особено важна относно климатичната характеристика на града, тези площи е необходимо да създават определена нагласа и визия свързана с функцията им.

Ботаническите градини, дендрариумите, лапидариумите са зелени площи със строго определени функции, което не ги прави по-малко пълноценни. Със своята тематична насоченост и многообразието, заложено в тях, те могат съвместяват множество функции и в някои отношения в тях може да се изпълняват по-пълноценно рекреационна дейност.

- Улично озеленяване

Това озеленяване е свързващо звено във всяка Зелена система. От функционална гледна точка, уличното озеленяване обвързва всички елементи и зелени площи в една обща система от публични пространства и места за отдих.

Освен функционалният аспект, екологичната роля на уличните дървета е незаменима. Тези насаждения са органически необходима съставна част от градския ландшафт и спомагат за създаването и поддържането на условия за една нормална, здравословна жизнена среда.

Озеленителните работи на гр.Пловдив имат над 130 годишна история. И това дава чудесна възможност за анализиране и обобщаване на този опит. За такъв период много точно могат да се оценят, както добрите постижения, така и да се видят и отстранят грешки, неправилни решения и реализации.

Озеленяването на гр.Пловдив има какво да посочи като добри примери. Това са наистина качествени реализации при изграждането не само на паркови градски обекти, но особено и на първо място уличното озеленяване.

- Защитни и мелиоративни зелени площи

Тези зелени площи формират „рамката“ на целия град. Осъществяват органична връзка с крайградския ландшафт и в равнинния ландшафт на пловдивското поле, играят особено важна екологична функция. Те биха филтрирали отчасти прашния въздух, образуван от обработката на почвата поради това, че гр.Пловдив е обграден от обработваеми полски площи, създаващи специфичен режим на пренос на замърсители от естествен произход (ФПЧ).

- Защитени територии

Това са паркови територии със специален статут и режим. Те могат да бъдат улично озеленяване, паркове, градини или скверове, които с определени свои качества или като културно историческо - наследство да са определени от МОСВ или НИИКН, като защитени обекти - паметници на градинско - парковото изкуство, като части от групов паметник на културата или като защитени територии и зони. Тези Паркови площи са пълноценен участник в Зелената система на града. Тяхното проектиране, изграждане и поддръжка е по-специално, в зависимост от режимите, които са сложили съответните ведомства - принципи на тези територии.

III. Природни и антропогенни фактори

1. КЛИМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Настоящия климатичен анализ е изготвен на база десет годишни средни стойности от най - малко три ежедневни наблюдения в зависимост от методиката, за температура на въздуха, относителна влажност на въздуха и скорост на вятъра, а за валежите – ежедневни измервания на количествата и отчитане на продължителността на валежа като атмосферно явление. Данните са събрани в Метеорологична станция Пловдив. Измерванията се извършват със стандартни метеорологични уреди препоръчани от Световната Метеорологична Организация. За пълна интерпретация на предоставените данни са приложени още климатични норми (30 – годишни средни стойности) и адекватни методи от метеорологичната статистика за проследяване на годишния ход на съответните елементи.

КРАТКА ФИЗИКОГЕОГРАФСКА СПРАВКА:

Град Пловдив е разположен на двата бряга на река Марица в климатичния район на Източна средна България, част от Преходно – континенталната климатична подобласт. Теренът е хомогенен с надморска височина от 150м.

Характерни за климатичният район на Източна средна България са меката зима със чести затопляния под влияние на средиземноморските циклони и защитното действие на Стара планина по отношение на нахлуванията на студен континентален въздух, както и горещо лято с малка денонощна амплитуда на температурата и сравнително ниска относителна влажност на въздуха.

Сезонните валежни суми в района почти се изравняват, като нередко максимумите са през пролетта и есента, което показва преход към режим на средиземноморско – континентален климат.

Пловдив е обграден от обработваеми полски площи, създаващи специфичен режим на пренос на замърсители от естествен произход (ФПЧ). Едновременно с това използването на твърди горива за битово отопление от жителите му, транспортните средства със значителна възраст, увеличават концентрациите на вредни за здравето газове като серни и азотни съединения. Представлявайки урбанизирана територия със среден размер, е подложен на немалко шумово замърсяване.

ТЕМПЕРАТУРИ:

Температурния режим на региона на гр. Пловдив се определя от разположението му, описано във физикогеографска справка, орографията, както и от радиационния режим на региона. Характерни са високи летни максимални температури често надхвърлящи 35° С, както и екстремно ниски минимални зимни температури, незвисимо от общо взето меката зима.

Актуалните 10 – годишни средни стойности на основните, касаещи практиката температури на въздуха са представени в таблици 1,2 и 4. Успоредно с тях са предложени и сравнителни графики на годишният им ход с този в период на съвременния климат (30 – годишни средни стойности), които визуализират евентуалното отклонение на последната декада от нормалното състояние на температурата(фиг.1, фиг2, фиг.3). Съществен фактор при описанието на температурния режим на района са абсолютните максимална и минимална температури, които за последния 10 – годишен период (2001 – 2010) са представени в таблици 3 и 5.

Анализът на представените данни за средна денонощна температура показват повишение във всички месеци с изключение на Декември, като най – чувствително е то в месеците Януари, Февруари и Март. Това довежда до извода, че като цяло зимата в района на гр. Пловдив на база 10 – годишни средни стойности може да се опише като по – мека от обичайното (фиг.1). Заключениеето се подкрепя и от резултатите получени при сравнение на средните минимални температури от последната декада с климатичните норми, повишението при тях също е значително. Тенденцията при резултатите за зимните средни максимални температури се потвърждава с изключение на месец декември, при който се наблюдава понижението на средната максимална температура.

Пролетта е топла с температури близки до нормалните, известно повишение на средните денонощни температури се наблюдава през Март, като много категорично е повишението на средните минимални температури за този месец. Април запазва близки до нормата стойности на средноденонощната и средната максимална температури, докато средната минимална температура бележи положително отклонение. Този факт довежда до скъсяване на денонощната температурна амплитуда. Същата тенденция се наблюдава и през м.Май.

Лятото е горещо с температури надвишаващи климатичните норми за средноденонощна температура през месеците Юни и Юли и близки до тях през Август. Средните максимални температури показват подобна тенденция, като средния брой на дните с максимална температура над 35°С се увеличава спрямо климатичната норма. Значим е ръста на средните минимални температури за летните месеци, от където и денонощната амплитуда на температурата е скъсена.

Есента е топла със средноденонощни температури близки до нормалните, средните максимални температури също, с изключение на м.Септември, при който се наблюдава леко понижението. За всеки от есенните месеци се регистрира повишение на средните минимални температури.

Абсолютните максимални и минимални температури за периода 2001 – 2010 г. са представени в таблици 3 и 5. От тях става ясно, че независимо от описаните погоре температурни условия в района на гр. Пловдив са възможни екстремно ниски зимни стойности и екстремно високи летни стойности. В контекста на развитие на зелената система с нови видове, съществено значение има факта, че температури близки до абсолютния минимум се наблюдават рядко и не се задържат продължително.

Таблица1:Средноденонощна температура на въздуха:

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
t ° C	1,5	3,0	8,0	12,2	17,7	21,9	24,2	23,9	18,5	13,2	7,1	1,4

Сравнение между климатична норма за средна денонощна температура и средни стойности за периода 2001г. - 2010г.

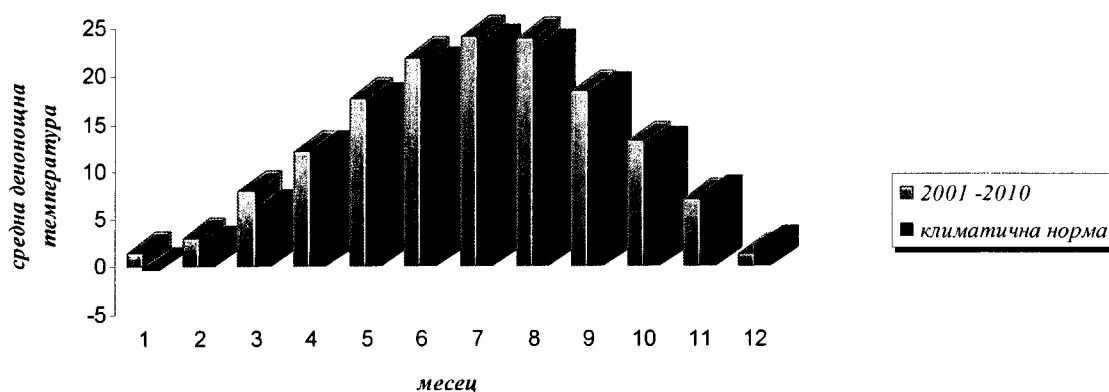

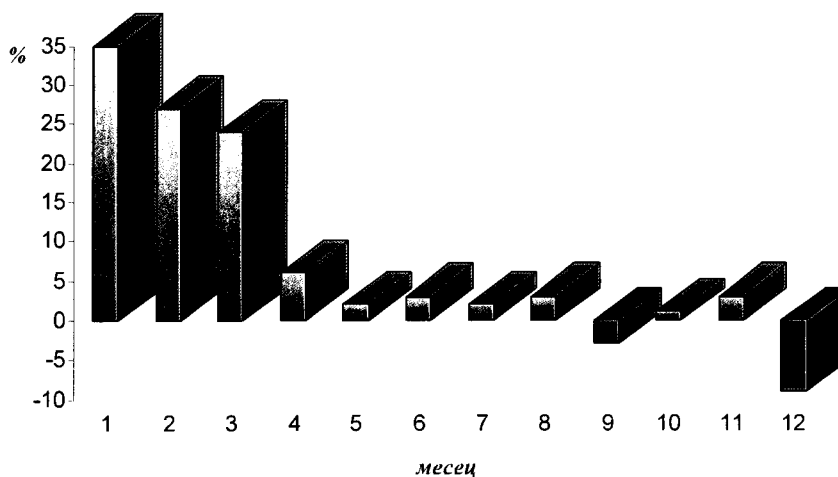
Таблица 2: Средна максимална температура на въздуха:

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
t ° C	6,1	9,0	14,7	18,5	24,1	28,7	31,1	31,1	25,4	19,7	12,5	5,6

Таблица 3: Абсолютна максимална температура на въздуха:

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
t ° C	22,5	24	29,8	29	35,5	39,0	43,0	39,2	35,6	30,2	26,6	21,6

Отклонение от нормата на средна макс. температура (%)

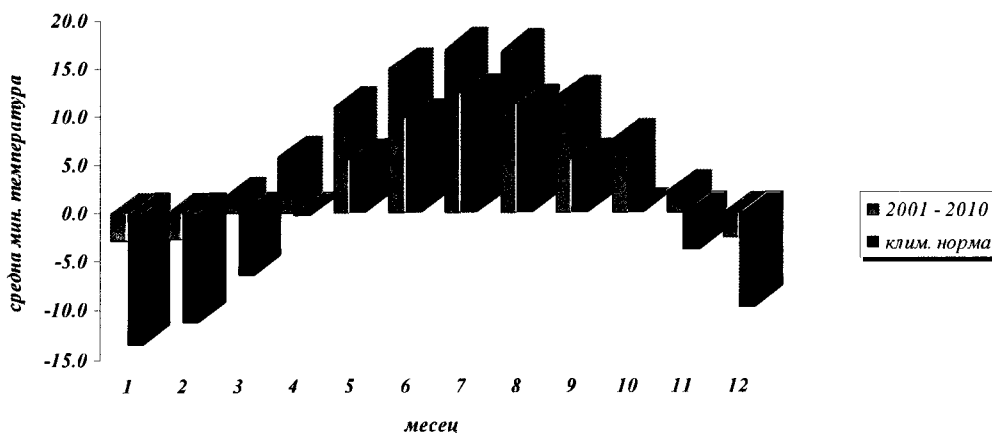
Фиг.2 : Отклонение от климатичната норма на средна максимална температура

Таблица 4: Средна минимална температура на въздуха:

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
t ° C	-2,9	-2,6	1,7	5,8	10,9	14,9	16,9	16,8	12,0	7,6	2,3	-2,6

Таблица 5: Абсолютна минимална температура на въздуха:

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
t °C	-18,4	-21,8	-11,4	-4,5	0,0	6,0	11,0	9,8	2,0	-3,6	-9,0	-22,8

Фиг.3: Сравнение между средна минимална температура и климатична норма

ОТНОСИТЕНА ВЛАЖНОСТ НА ВЪЗДУХА:

Влажността на въздуха се явява една от основните характеристики на режима на атмосферно овлажняване. Тя зависи от особеностите на атмосферната циркуляция, физикогеографските особености на района (надморска височина, форма на релефа), състоянието на почвата, покривната повърхност (естествена или изкуствена) и наличието на източници на овлажняване. Влиянието на географската ширина, което при разглеждане в континентален и глобален мащаб играе решаваща роля за големината на влажността, при минорния мащаб на разглеждания район е твърде слабо изразено в някои месеци.

Относителната влажност на въздуха представлява отношението на действителната пъргавина на водната пара към максимално възможната (насищаща) пъргавина на водната пара при същата температура. Относителната влажност на въздуха се изразява в проценти (%) и се явява безразмерна величина характеризираща степента на наситеност на атмосферния въздух с водна пара.

За целите на анализа са представени средни месечни стойности на относителната влажност на въздуха (таблица 6), както и отклонения от климатичната норма (фиг.4).

По отношение на относителната влажност на въздуха четирите годишни сезона за района на гр. Пловдив имат следното описание:

Зимата (Декември – Февруари) се характеризира със средни месечни стойности от 60 – 70%, които сравнени с климатичните норми са средно около 17% по – ниски.

Пролетта е по – близка до нормата, като намалението на относителната влажност на въздуха в този сезон е средно 10%.

Лятото отново се характеризира с намаление на относителната влажност на въздуха, като тази тенденция е най – силно изразена през м.Юли (около 12%).

Есента не се различава в тенденцията към намаление на относителната влажност от другите сезони. Намалението е средно 14%.

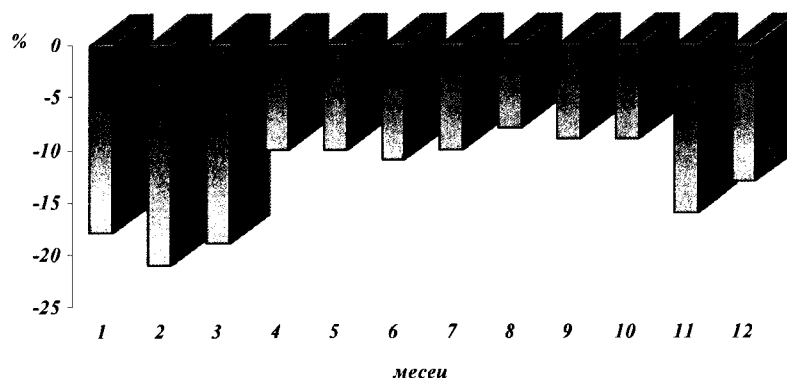
Като цяло най – силно изразено количествено е намалението на относителната влажност през зиманото полугодие.

Намалението на относителната влажност на въздуха е в пряка връзка с атмосферното засушаване, което неминуемо нанася щети на растителните екосистеми.

Таблица 6: Средни месечни стойности на относителна влажност на въздуха (10 – годишна база)

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
%	69	64	60	61	62	60	56	57	63	70	71	75

Отклонение от климатичната норма на относителна влажност на въздуха

Фиг.4 Отклонение на средната месечна относителна влажност на въздуха от климатичната норма

ВАЛЕЖИ:

Валежите са една от основните климатични характеристики, поради което познаването на режима им е от голямо значение за практиката. Вътрешногодишното разпределение на валежите е решаващо за развитието на растителността и почвообразуването. Валежите се характеризират с неравномерно разпределение през годината, както и по територии. За режима им роля играят атмосферната циркулация, радиационния режим, орографията и замърсеността на атмосферата.

Наред с познаването на режима на валежите, характеризиран чрез тяхното количество и разпределение по сезони, месеци или по – малки периоди от време, от изключителна полза е да се познават характерните особености на валежа в зависимост от времетраенето му. По количество валежите се степенуват като слаби, силни, много силни и проливни, а по продължителност са краткотрайни и продължителни. Особен интерес в контекста на екстремно явление представляват интензивните (силни) непродължителни (краткотрайни), наречени още проливни или поройни дъждове. Интензивните валежи са свързани с развитието на мощна конвективна облачност, която е характерна за топлото полугодие (Април – Септември). Поройните се отличават от изобилните дъждове, при които падат големи денонощни количества, както и от продължителните валежи, които обхващат по – голяма част от денонощието или повече от едно денонощие.

В пряка връзка с режима на валежите и интензивността им са и средния брой дни с валеж за определен период, както и периодите с липса на валеж, като в практиката за безвалежен период се приемат различни граници >3 , > 5, >10 дни.

В настоящия анализ се използва границата от 10 дни, която категорично довежда до щети за растителните екосистеми.

Представени са средна месечна сума на валежите (таб.7) и отклонение на средната месечна сума на валежите от климатичната норма (фиг.5), средния месечен брой дни с валеж (таб.8) и отклонението на брой дни без валеж от климатичната норма (фиг 6).

Направен е анализ на безвалежните периоди по – дълги от 10 дни (критични за растителната екосистема) по сезони за последните 5 години.

По отношение на валежите изследвания период трябва да бъде коментиран за всеки месец по отделно поради разнородността на разпределението им.

Декември е месец, който показва увеличение на месечната валежна сума спрямо климатичната норма, което е добро обяснение на по – малкото отклонение на относителната влажност на въздуха през този месец от нормата.

Януари бележи леко понижение.

Февруари е зимния месец, показващ сериозно понижение на средната валежна сума със средно 40%.

Пролетните месеци Март, Април, Май са с валежи близки до нормалните, единствено Април показва лека тенденция към понижение.

Юни е летния месец, който показва тенденция към намаление на средните валежни суми, докато Юли и Август надхвърлят нормата съответно с 40% и 80%.

Септември е есенния месец с валежни суми надхвърлящи нормата, поради факта, че максималните температури през месеца са все още високи и съществуват реални условия за развитие на конвективна облачност, отговорна за интензивните валежи.

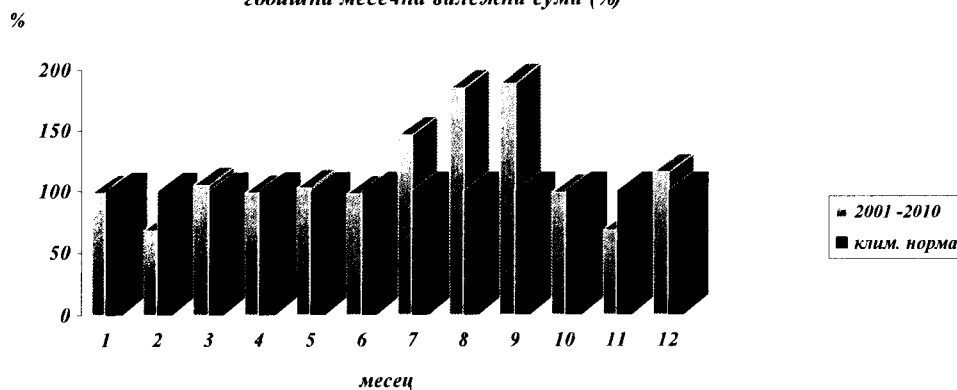
Октомври не показва съществено отклонение от нормата.

Ноември е есенния месец с почти 50% намаление на средната сума на валежите спрямо нормата.

Таблица 7: Средна месечна валежна сума:

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Сума(л/м ²)	41,3	21,9	39,8	44,5	66,7	61,3	71,5	57	66	42	32	56,5

Сравнение на климатичната норма за количество валеж със средната десет годишна месечна валежна сума (%)

Фиг.5: Оклонение на средната месечна сума на валежа от климатичната норма, като количеството по климатична норма се приема за 100%

Успоредно с анализа на валежните суми са разработени и сравнения на средния месечен брой дни с валеж с климатичната норма за този показател.

Както се вижда на фиг. 6, броя на дните с валеж намалява през цялата година, с изключение на месец Септември. Най – съществено броя на дните с валеж намалява през месеците Февруари и Март (> 50%), не без практическо значение е и намалението на броя на дните с валеж през летните месеци (Юни, Юли и Август).

Таблица 8: Среден брой дни с валеж:

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
брой	7	4	5	8	9	8	7	5	7	5	4	8

Отклонение от нормата на средният брой дни с валеж (2001-2010)

Фиг. 6: Оклонение на средния месечен брой дни с валеж (на десетгодишна база) от климатичната норма

Таблица 9: Безвалежни периода (по – дълги от 10 дни) по сезони:

година		2006	2007	2008	2009	2010
Брой безвалежни периоди за сезон	Зима	4	4	6	4	4
	Пролета	4	2	3	4	3
	Лято	2	2	3	3	3
	Есен	2	2	2	1	3

Изследване на честотата на проявление на безвалежни периоди през цялата година хвърля светлина върху условията за засушаване, явление което се наблюдава все по – често в последните десетилетия. Изследване на такива периоди по месеци е силно затруднено поради преминаването на един 10 – дневен период от месец в месец. Значително по – коректно е сезонното разглеждане, представено в таблица 9. В 7 от констатираните случаи летните безвалежни периоди надхвърлят 20 дни. В две непоследователни години се наблюдава преход от есенно към зимно и след него пролетно засушаване, ситуация с екстремни последствия за развитието на растенията.

Засушаването започва с безвалежен период, който може да настъпи през всеки месец и сезон. Комплексът от метеорологични условия се характеризира с много малки количества валеж, високи температури, ниска влажност на въздуха и силни горещи ветрове. Засушаването е продължителен период, при който се нарушава водния баланс на растителните екосистеми и се влошава физиологичното състояние на растенията.

Различават се четири типа засушаване: почвено, атмосферно, атмосферно – почвено и хидрологично. Почвено засушаване настъпва при продължителен безвалежен период, при който коренообитаемия слой на почвата присъхва и растенията страдат от недостиг на вода. При атмосферната суша, освен редките валежи се наблюдават високи температури и ниска влажност на въздуха. Чести явления са сухите и горещи ветрове. Растенията се намират в особено неблагоприятни условия при почвено – атмосферно засушаване. За хидрологично засушаване се приема достатъчно дълъг период със сухо време, предизвикващ недостиг на вода, поради намаление на водните количества в реките под нормалните и понижаване влагата в почвата или нивото на грунтовите води.

През отделните сезони засушаването се различава с някои характерни особености. Пролетната суша се характеризира с невисоки температури, ниска влажност и силни ветрове, което влошава условията за поникване и начално развитие на едногодишните растения. Забавянето в поникването влошава условията на развитие на растителните

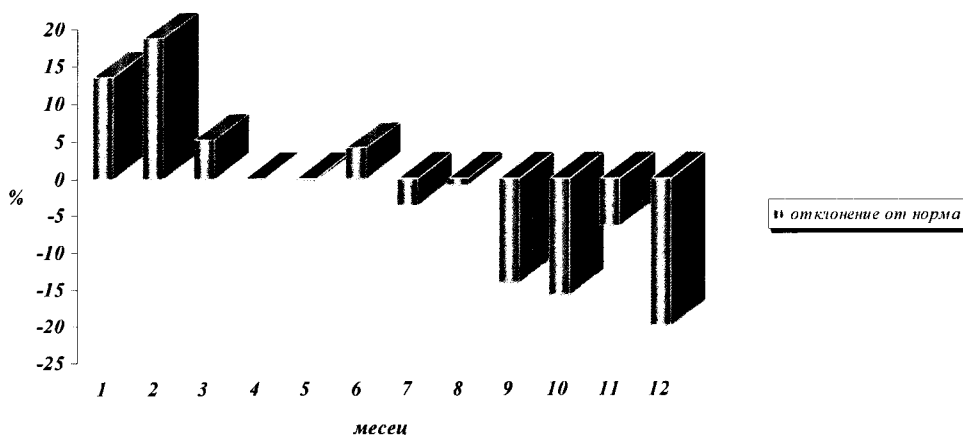

ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА СЛЪНЧЕВОТО ГРЕЕНЕ:

Броят на часовете слънчево греене зависи от продължителността на деня и следователно от географската ширина на дадено място, като нараства от север на юг. Разположението на гр.Пловдив предоплага относително дълга продължителност на деня, което е предпоставка за дълга продължителност и на слънчевото греене. Съществено влияние върху нея обаче оказва режима на облачността и откритостта на хоризонта.

Таблица 11: Средна месечна продължителност на слънчевото греене в часове

Месец	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
часа	98,4	125,1	162,7	198,8	239,6	292,9	315,3	297,9	218,7	155,2	106,4	69,3

Фиг. 7: Отклонение на средната десетгодишна продължителност на слънчевото греене от климатичната норма(30 – годишно средно) в проценти

Отчитайки факта, че всички анализи и резултати са направени на база данни събрани в стандартна метеорологична станция, разположена в извън градски условия , което ги прави представителни за региона като цяло, колектива счита за необходимо да даде обща информация за градския климат:

В града, който представлява „ изкуствена“, създадена от човека среда, климатът има някои особености, които се открояват на фона на околната извънградска територия. От една страна, тези особености са характерни за града като цяло, а от друга, вътре в него се създава разнообразие от микроклиматични условия в съответствие с разположението на сградите, височината им, ориентацията и ширината на улиците, площите, заетите от паркове и площади и т.н.

Поради увеличената мътност на атмосферата над града прихода на слънчева радиация значително намалява – в големите градове той е с 10 – 20 % по – малък в сравнение с околностите им, като отслабването е най – голямо в ултравиолетовата област(40 – 90 %).

За пространството между сградите(т. нар. „градски каньон“) е характерно доста сложно разпределение в прихода на слънчева радиация. То зависи от ориентацията на улиците и от съотношението между ширината и височината на сградите. При високи сгради и тесни улици слънчевата радиация, достигаща до земната повърхност, намалява значително, особено при малка височина на слънцето;намалява и продължителността на слънчевото греене. От друга страна обаче в градския каньон се увеличава отражението от вертикални стени и уличното платно и при това това многократно отражение голяма част от слънчевата радиация се поглъща и така остава уловена между сградите. Благодарение на това загубите от отражение намаляват. Албедото на града като цяло (около 0,15) се

оказва по – малко както от албедото на отделните повърхности в него, така и от това на повечето естествени повърхности. През зимата за намаляване на албедото в града допринася и по – малката площ покрита със сняг. Повърхностите, нагreti от погълнатата слънчева радиация, стават допълнителен източник на дълговълново(топлинно) излъчване, голяма част от което наред с отразените слънчеви лъчи се задържа в градския каньон. В значителна степен на това се дължи усещането през лятото, че в града е горещо и задушно.

Ефективното излъчване в града, особено в ниските части между сградите, е по – малко в сравнение с извънградски райони. Това е следствие от две неща: повишената концентрация на термодинамично активни примеси във въздуха и значителното намаление на откритостта на небосвода.

Градът като цяло има по – голям топлинен капацитет от извънградските райони, така че през деня в него се натрупва по – голямо количество топлина. Той обаче не задържа влага. Като се изключат парковете и градините, по – голяма част от повърхностите в града са водонепроницаеми или имат малка влагоемност. Ето защо изпаряващите повърхности са малко и малка част от радиационния баланс се разходва за изпарение. Ако не е валило скоро 70 – 80 % от радиационния баланс се изразходва за турболентен обмен на въздуха (допълнително нагриване на въздуха от дълговълново излъчване на изкуствените настилки) и 20 – 30 % за изменение на топлосъдържанието. През нощта натрупаните запаси от топлина компенсират радиационното изстиване. Изкуствени настилки с тъмен цвят като асфалт, оцветен бетон акумулират с до 40 % по – голямо количество енергия и поради липсата на изпарение от тях повишават температурата в приземния (до 2м,) слой на атмосферата с до 7° С. Температурата при земята в летни слънчеви дни не рядко достига стойности 50° С. Децата до 7 – годишна възраст (ръст до около 120 см) са изложени директно на въздействието на високите приземни температури на не защитени от растителност терени. В същото време температурата в защитени от естествена растителност места (гори, паркове) е средно с до 2 градуса по – ниска от измерената на стандартна метеорологична площадка.

В следствие на спецификата на радиационните процеси, а от части и поради антропогенен приток на топлина, температурата в града е средно по – висока в сравнение с околностите му – образува се „ остров на топлина”, който е една от характерните особености на градския климат.

Градът, който значително увеличава грапавостта на земната повърхност, действа задържащо върху въздушния поток и средната скорост на вятъра в него намалява. Турболентността обаче се увеличава и това води до голяма променливост на скоростта и посоката на вятъра по улиците и около сградите. На подветрените страни на сградите се образуват вихрови зони, в които в близост до земята посоката на вятъра може да се обърне. На някои места вятъра рязко стихва, а на други се усилва. Съществено усилване на вятъра може да се получи около високи сгради, когато пред тях има разположени по – ниски.

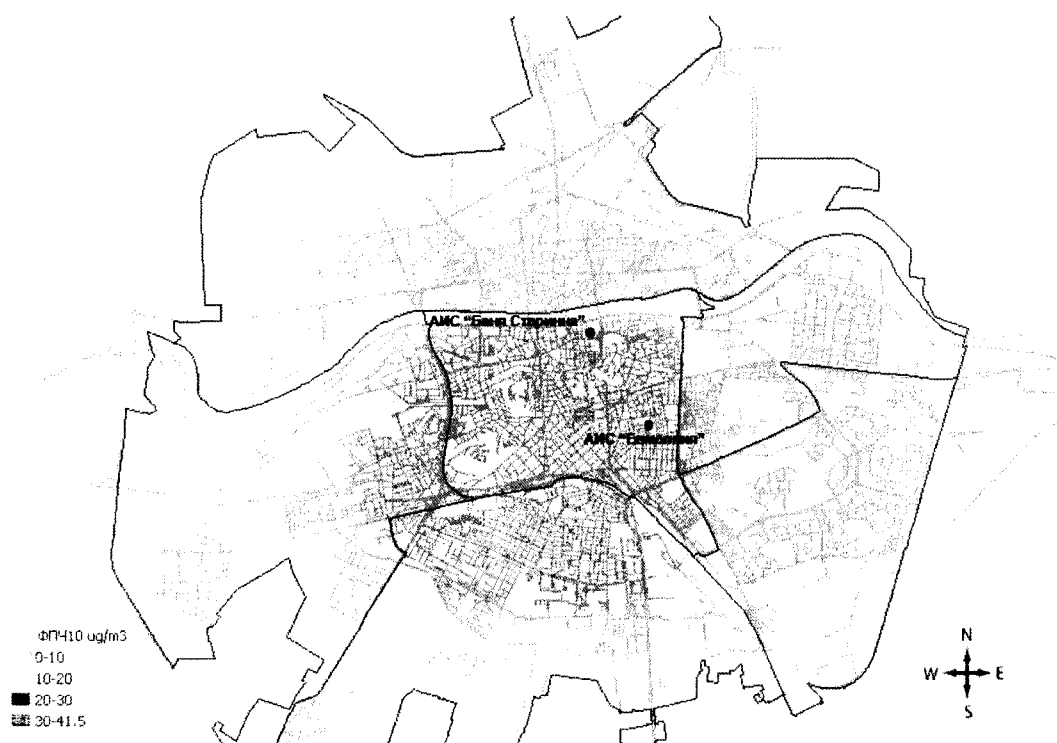
КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ ПО ОТНОШЕНИЕ НА (ФПЧ10)

Несъмнено основен елемент в микроклимата на града е качеството на атмосферния въздух. Запрашеността и наситеността с вредни за здравето газове предизвиква респираторни заболявания при обитателите му, както и влияе негативно върху развитието на растителността.

Провежданите в продължение на години наблюдения на въздушните замърсители показват рисковото положение на гр. Пловдив от гледна точка на чистота на атмосферата. За задържането в нея на замърсители значение имат климатичните особености на района (чести инверсни състояния на атмосферата, безваложни периоди, ниски стойности на скоростта на вятъра). В потвърждение на този факт е приложена таблица 12.

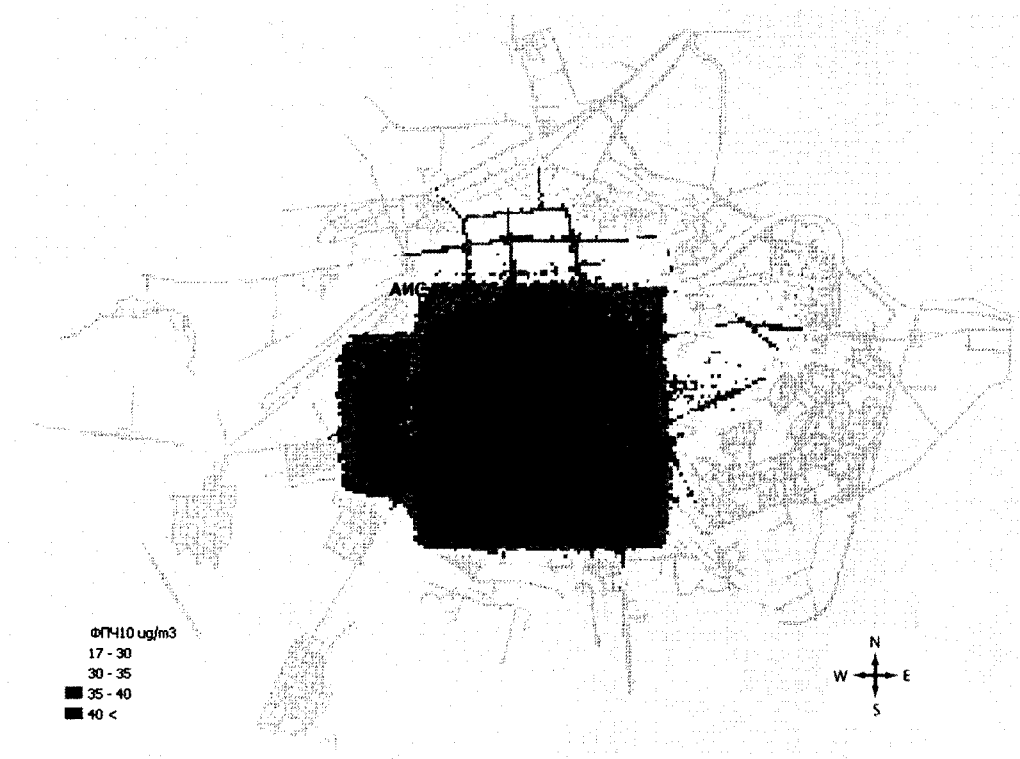
Таблица 12: Комбинация от рискови за качеството на атмосферният въздух метеорологични явления и измерени наднормени стойности на ФПЧ10 (източник: Програма КАВ на Община Пловдив)

2010 година	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Наднормени стойности на ФПЧ ₁₀ + мъгла	6	10	2	0	0	0	0	0	0	0	9	10
Наднормени стойности на ФПЧ ₁₀ + безветрие или скорост на вятъра под 1,5 m/s	15	17	8	3	0	4	0	5	8	10	24	21
Наднормени стойности на ФПЧ ₁₀ + ден без валеж	15	13	11	2	0	3	0	7	8	8	22	18
Наднормени стойности на ФПЧ ₁₀ + опесъчаване	5	7	2	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Наднормени стойности на ФПЧ ₁₀ + комбинация от повече от един метеорологичен фактор	16	17	9	1	0	3	0	5	8	8	23	18
Общ брой дни с наднормени нива на ФПЧ ₁₀	22	22	15	4	0	6	1	7	8	10	28	24

Фиг.8: Визуализация на замърсяването с ФПЧ10 от площни източници за 2010 година (Източник: Програма КАВ на Община Пловдив)

По отношение за замърсяване с ФПЧ(10) особено рискова територия представляват районите Южен, Централен и Тракия поради преобладаващия западен атмосферен пренос.

Фиг.9: Обобщение на замърсяването с ФПЧ10 през 2010г. (източник: Програма КАВ на Община Пловдив)

ШУМОВО ЗАМЪРСЯВАНЕ

Фиг.10: Обща шумова натовареност на Община Пловдив (източник План за действие СКШ – Пловдив)

Шумът е един от основните фактори с неблагоприятно въздействие върху населението в големите градове. Той засяга хората както физически, така и психически, смущавайки основни дейности като съня, почивката, ученето и общуването. Макар тези въздействия върху човешкото здраве да са известни отдавна, настоящите проучвания показват, че те се появяват при по-ниски нива на шума, отколкото преди се предполагаше. Шумът е свързан с много човешки дейности, но шумът от движението на пътя, железопътния и въздушния трафик е този, който има най-голямо въздействие.

Това се явява проблем особено за градската среда; около 75 % от населението на Европа живее в големите градове, а потоците от трафик продължават да се увеличават.

Шумът действа като стресов фактор и атакува почти всички органи и системи на човешкия организъм. Сред неблагоприятните фактори на урбанизираната среда той се отличава с разнообразното си влияние. В допълнение, въздействията на шума се увеличават, когато влизат във взаимодействие с други стресови фактори на околната среда, например замърсяването на въздуха и химикалите. Това особено важи за градските зони, където повечето от тези стресови фактори съществуват едновременно.

Шумът оказва въздействие върху:

- от страна на централната нервна система – нервна преумора, психични смущения в паметта, раздразнителност;
- от страна на вегетативната нервна система – усилен тонус, който може да доведе до редица сърдечни, циркулаторни и други прояви;
- от страна на сърдечно-съдовата система – изменения в сърдечния ритъм (тахикардия), вазоконстрикция и други промени, които водят до повишаване на артериалното налягане;
- от страна на дихателната система – изменение на респираторния ритъм;
- от страна на храносмилателната система – забавяне на пасажа на храната в стомашно-чревния тракт и различни по степен и вид увреждания на стомаха и червата;
- от страна на ендокринната система – изменение на количеството на кръвната захар, повишаване на основната обмяна, задържане на вода в организма;
- слуха – при над 80 dB настъпва невъзвратно увреждане на слуховия анализатор, а при над 120 dB – пълна глухота, която понякога настъпва изведнъж.

Показателите за шум са физични величини, чрез които се определя шума в околната среда, като се отчитат границите и степента на дискомфорт на жителите, изложени на шум, в зависимост от характера на шума, времето на денонощието, предназначението на помещенията за обитаване, характера на териториите и зоните в и извън урбанизираните територии.

Съгласно препоръките на Технически комитет 43 по акустика на ISO, при нормирането – нивата на шума се разделят на следните степени:

- Шум, чието ниво е ≤ 120 dB(A), се счита, че поврежда слуховите органи;
- Шум с ниво $100 \leq 120$ dB за ниските честоти и $80 \leq 90$ dB за средните и високите честоти може да предизвика необратими изменения в органите на слуха и при продължително въздействие да доведе до болестно състояние;
- Шум с ниво $50 \leq 80$ dB(A) затруднява разбираемостта на говора;
- Шумове с нива около $50 \leq 60$ dB(A), оказват вредно влияние върху нервната система на човека и смущават неговия труд и почивка.

Нормирането на шума в Р. България се извършва с: **Наредба № 6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението, (Обн. ДВ. бр.58 от 18 Юли 2006 г.), издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите.**

Показателите за шум, предмет на тази наредба, са дневно **Lден**, вечерно **Lвечер**, нощно **Lнощ** и денонощно **L24** ниво на шума.

Дневният период включва времето от 7 до 19 ч. (с продължителност 12 часа), вечерният период включва времето от 19 до 23 ч. (с продължителност 4 часа) и нощният период - времето от 23 до 7 ч. (с продължителност 8 часа).

Граничните стойности на нивата на шума са дадени в таблицата по долу.

Таблица 13: Гранични стойности на нивата на шума в различните територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях

№	Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях	Еквивалентно ниво на шума в dB(A)		
		ден	вечер	нощ
1	Жилищни зони и територии	55	50	45
2	Централни градски части	60	55	50
3	Територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик	60	55	50
4	Територии, подложени на въздействието на релсов железопътен и трамваен транспорт	65	60	55
5	Територии, подложени на въздействието на авиационен шум	65	65	55
6	Производствено-складови територии и зони	70	70	70
7	Зони за обществен и индивидуален отдих	45	40	35
8	Зони за лечебни заведения и санаториуми	45	35	35
9	Зони за научно изследователска дейност	45	40	35
10	Тихи зони извън агломерациите	40	35	35
Забележка: Граничната стойност на максималното ниво на шума при прелитане на летателно средство над определена територия е 85 dB(A).				

Изводите направени в „План за действие към стратегическа карта на шума на агломерация Пловдив“ дават основание града да бъде разглеждан като подложен на шумово замърсяване във всичките му райони, през всички части на денонощието. Естествено най – голяма тежест има приноса на трафика в централните градски част и железопътния транспорт.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ:

През посленото десетилетие (2001г. – 2010г.) климатичните особености на град Пловдив се описват сезонно както следва:

Зимата е мека със средни денонощни температури над нормата, средни минимални температури също надвишаващи нормалните, като едновременно с това не се изключва възможността от възникване на условия за достигане на екстремно ниски абсолютни минимални температури, в месеците Декември и Февруари. Средните максимални температури през зимата са по – високи от нормалните.

Относителната влажност на въздуха е с 15 – 23 % под нормалната, като най – осезаемо е намалението през Февруари. Валежите са близки до нормата с изключение на м.Февруари, за който се наблюдава значително намаление на месечната сума на валежа. Броят на периодите на засушаване (повече от 10 дни без валеж) се увеличава, което

заедно с общото намаление на относителната влажност на въздуха, довежда до влошаване на състоянието на коренообитаемия почвен слой.

Във ветрово отношение последните 10 – години не отбелязват промяна. Преобладаващи са западните ветрове, следващи по тежест са източните, като скоростта на вятъра надхвърля 5 m/s в не повече от 12 % от случаите. Важно е да се отбележи, че поради промяна в орографията на града, вътре в него се създават условия за силни течения и вихри.

Продължителността на слънчевото греене през зимния период се увеличава, а количеството на общата облачност намалява, което довежда до подобрене на радиационните условия през сезон с астрономически по – малка продължителност на деня.

Средния брой дни със снеговалеж и устойчива снежна покривка намаляват.

Пролетта е топла с температури близки до нормалните, с изключение на м. Март, за който се наблюдава повишение на средноденоношните, минималните и максимални температури. За целия период е характерно повишение на минималните температури, което довежда до скъсяване на денонощната амплитуда на температурата. Влажността на въздуха е под нормалната. Валежите са близки до нормата, но успоредно с това броя на валежните дни през пролетните месеци намалява. Периодите на засушаване, както може да се очаква са често явление.

Вятъра през пролетта е с преобладаваща западна компонента.

Продължителността на слънчевото греене е съизмерима с климатичната норма, леко повишение се наблюдава през м. Март.

Лятото е горещо със средноденоношни температури надхвърлящи нормите, като особено осезателно е повишението на средните минимални температури, което говори за възпрепятствано радиационно изстиване. Влажността на въздуха е 10 – 15 % по – ниска от обичайната. Месечните суми на валежите са над нормата, но броя на валежните дни драстично намалява. Валежите през сезона са изключително от интензивен тип – поройни. Те имат характер на екстремно явление и са с отрицателен стопански ефект, поради вредното им влияние върху повърхностния почвен слой. Продължителните безвалежни периоди, които през летния сезон често надхвърлят 20 дни, допълнително утежняват климатичните условия за развитие на растителната екосистема. Описаните условия са изключително благоприятни за разрастването на популацията на различни вредители.

Продължителността на слънчевото греене и общата облачност през сезона са близки до нормалните.

Есента е топла с температури близки до нормата. Повишение се наблюдава при средните минимални температури, което намалява риска от ранни слани. Относителната влажност на въздуха е под нормата, особено отчетливо през м. Ноември. Валежите са близки до нормалните, изключение прави м. Септември, при който се наблюдава увеличение на средните месечни валежни суми, както и на броя дни с валеж. Чести явления са периодите на засушаване в края на есента, които нерядко преминават в зимни засушавания. Ветровете през есента са с преобладаваща западна посока. В радиационно отношение сезона бележи намаление на продължителността на слънчевото греене и увеличение на облачността.

IV. Кратка историческа справка за развитието на Зелената система на гр. Пловдив

Град Пловдив е заемал важно място в многовековната история на България. Приносът му в развитието на българската материална и духовна култура е много голям. В градоустройствен и архитектурен аспект от гледна точка на паркоустройството, Пловдив е бил пръв в много отношения.

Историята на градинско парковото изкуство в България приема за свое начало епохата на Възраждането. Достойно място в нея е отредено на дворовете на пловдивските възрожденски къщи. С възникването на обществени градини и улично озеленяване след Освобождението можем да говорим вече за зелена система, в развитието, на която условно разграничаваме етапи и периоди.

Зелената система до Втората световна война

Първи етап- 1878-1929г. Времето на изработване на Първия регулационен план на град Пловдив съвпада със създаването на първата обществена градина в Южна България – Градската или Дондуковата градина през 1878г. Тя е създадена през 1878 г. по идея на княз Дондуков-Корсаков, като още същата година е регламентирана институцията отговорна за благоустрояването на градините и булевардите - Градския съвет. Наименованието градска градина ясно говори за нейния представителен характер и ролята която е трябвало да играе в общественния живот на новоосвободения град. / *Покъсно през 1932-36г. е допълнена с цветна фигура и т.н. "червена алея"*

През 1880 за създаването на съседната "Княжеска градина" е специално поканен професионален градинар - Люсиен Шевалас. Изградена е в смесен стил, геометрични алеи и пейзажно решено растително изграждане върху площ от 51 дка. / *Южна част с бетонов фонтан, беседки, скамейки, опесъчени алеи, иглолистна растителност и палми които били прибирани в оранжерия до източния вход. Северната част била засадена с овощни дръвчета.* Градината била с ограничено ползване от обитателите на правителствения дом с достъп за гражданството само в четвъртък. Ликвидирана е след войните.

От 1880 г са първите сведения за улично озеленяване.

По предложение на Шевалас през 1887г е създаден и първия разсадник - "Пепиниерата". Разсадника е разположен върху 125 дка в местността "Павликянски върби", на мястото на днешната Сточна гара. Освен за производство на посадъчен материал, (осигурявал го за Пловдив, дворецовите паркове „ Евксиноград“ „ Кричим“ и съседни градове) разсадникът бил предпочитано място за разходка на гражданите. През 1891г е преименуван с *Приказ№- 939 на МФ на Шеваласов разсадник. След 1910г го преустрояват в овощен разсадник, а след 1911 е парцелиран за тютюневи складове.*

През 1892 г. "Първо Българско земеделческо-промишлено изложение" става повод за оформяне на третата обществена зелена площ - градина "Цар Симеон". / *1944-1990г- "Парк на свободата". Върху площ от 10 хектара окръжния инженер Тодоров трасира планировъчното решение на И.Несторов-главен инженер на Министерството на обществените сгради, а растителната композиция е на Шевалас. Използвана е растителност от Пепиниерата, премествани са едроразмерни дървета от Княжеската градина, от Родопите и от терена на бившия пехотен полк до р. Марица. Отчетеното прихващане е 90 %.*

С влизането в сила на първия регулационен план на Й.Шнитер през 1896 г. се поставят основите на Зелената система на града. В него на хълмовете е отредена важна екологична функция - резервирани са за залесяване. На следващата година по инициатива на кмета Хр.Г. Данов започва залесяването на Сахат тепе (*Данов хълм след*

1911г). Предвидено е разширяване на Бунарджика чрез изграждане на бъдещ парк в източна посока. Композиционно е приет линейно лъчеобразен характер на Зелената система. Изграждането ѝ е дело на Шевалас, на когото общината възлага с приказ №-291 главния надзор на градините. Ст.Станчов, е първия българин който след 1901г. поема тази отговорност. С неговото име се свързва засаждането на чинарите по ул "Станционна"(днес ул. "Ив.Вазов").

Първата крайградска зелена площ е Царския остров (Мечкюр) закупен от Цар Фердинанд през 1903г. През 1908г Никола Гинчев - служител на двореца "Кричим" е бил ангажиран с охраната му. След 1935г местото е обратно откупено от Стоян Бончев и става общинско. Има сведения (1934г) за разселване на елени лопатари в съседна заградена площ получила името "Еленова гора"

През 1911г чакълирания "мегдан" пред "Станцията"(Централна гара) с площ около 10 дка бил преустроен от главния градинар Г.Николов -Бако в градина.

В изграждането на Зелената система, освен общината дейно участие взема и гражданството. Първите данни за публично-частно партньорство откриваме в "Устав на Дружеството за разхубавяване на Пловдив и околностите му."

Втори етап-1929-1945г. През 1929 година е приет План за озеленяване на улиците и булевардите и било пристъпено към неговото реализиране, последвано от Решение /1930г:- *...паралелно със застилането и павирането на улиците да става и залесяване на града. Да се приеме като принцип: на всеки поставен камък или паве по улиците, съответно на това да става засаждане на дръвче.*)

Освен първите градини на Пловдив, създадени в края на 19 век и началото на 20-ти, периодът до 1939г. е характерен със залесителни мероприятия по хълмовете-Бунарджика, Джендем и Сахат тепе. На Трихълмието през 1936-39г. са извършени археологически разкопки и на Небет тепе е изградена паркова площ с геометрична композиция. Преустановено е ваденето на камък, трасирани са и построени алеи и изградени квартални градинки в работническите райони.(1931,1942-43). Извършена е сериозна благоустройствена дейност, а в хълмистата (висока) зона на т.н. парк "Бунарджик" е реализирана идеята на арх. Васил Златаров за пейзажно развит парк. / По това време е бил устроен и главният вход от изток и цялата низинна част била обхваната от дъгообразни алеи и площадки. През този период са изградени поредица парково-архитектурни елементи – подпорни зидове, чешми, детски съоръжения, ресторант-бюфет и др./

Налага се изводът, че споменатият период в градоустройствен аспект обхваща дейности на територията на днешния Район "Централен", където всъщност е бил разположен градът – с всичките му съпътстващи структури – жилищни сгради, административни учреждения, улици, жп гара, изградени или строящи се инфраструктурни обекти, включително паркове и градини за широко обществено ползване /ШОП/.

1931-залесяване в лесопарк» Лаута»

1932-парк" Данов хълм".

1933 „Хълм на Освободителите”, „ Триъгълника-бул.Руски”.

1934-площади: „Читалище”, „ Цар Самуил”, „ Цар Освободител”, „ Кочо Честименски”, „Цар Шишман”.

1935-градини :” Белите брези”, църква”.Св.Петка”.

1937- градина „Филипово”,

1938- площади: „ Оборище” (Чехов),” Аспарух”.

1939- парк.”Марица”, градина” Н.Цанов”, кв”Борислав”, баня” Здравец”, сквер ” Кан Крум”,

1940-сквер” Бяло море”.

1943-градина” Житен пазар”.

Приетия през 1941 г закон за благоустрояване на населените места заварва Пловдив по преценка на проф.Мусман с много малко зелени площи, гори и малко собствени празни места. Войната също дава своя отпечатък - за осигуряване строителен материал за бомбоубежища са изсечени 140 дка от "Царския остров". Приетия през май

1944г. I- ви ОГП на проф. Янсен предвижда запазване на хълмовете и свързването им с озеленени улици в обща Зелена система.

Зелената система след 1945 до наши дни.

Първи период 1945-1950. Веднага след Втората световна война са извършени реконструкции на съществуващи зелени площи, /в т.ч. обновяване настилките в "Парка на свободата" (градина "Цар Симеон") и на алейното осветление 1948 г., допълнително благоустрояване и озеленяване на празни пространства около съществуващи вече култови за града постройки /Университета, Държавна болница, Централна гара, изградени са скверове и градинки – "Джумая джамия", пл. "Шахбазян", "Гроздов пазар", улично озеленяване по ул. "Васил Априлов", бул. "Марица" и др.

1948 - Панорамен път на "Младежки хълм" (с бригадирски труд)

1950- Залесяване "Джамбаз тепе" и "Небет тепе" - стълбища, подпорни стени, площадки за отдих.

Втори период 1951-1960

1952-бул. "Лиляна Димитрова" (М. Луиза)

1953-градина "Славянска", сквер "Хали", р-н Въстаннически.

1954-скверове, "В. Чекаларов", "IV-та поликл.", "Я. Сакъзов"

-градини "Парашутна кула", "С. Димитров", "Райчо Кирков".

Видим напредък и развитие на озеленяването настъпва след 1956г., когато се дипломира първия випуск инженер – озеленители от Лесотехническият институт. /инж. Васил Узунов, инж. Денка Тодорова, инж. Лозан Минев, инж. Нинко Христов, инж. Светослава Цировска. От втория випуск – инж. Васил Петров, инж. Мария Ковачева, инж. Надежда Петрова, инж. Анка Арнаудова/. Те се установяват в град Пловдив и дават своя принос в проектирането, техническото ръководство при изграждане на нови зелени площи и тяхното поддържане.

1956-градини "М. Горки", "Небет тепе",

- скверове- "Кн. Церетелев", "Ивайло", "Д. Груев", "Богомил", "кн. Дондуков", "Звезда", хотел "Тримонциум", църквата "Столипиново",

1958-градина "Чайка", "Бачо Киро"

- скверове- "Ботево ханче", пл. "Преслав", сградата на ХХХ,

-паркове "Марица- нова част", "Отдих и култура".

1959-спортен комплекс "9-ти септември" (стадион Пловдив), сквер "Ал. Стамболийски".

1960-бул. "Малчика" (Свобода) "Ленин" (Марица – север) "Ленин – юг" (Марица Юг), градина "Столипиново".

Този период се свързва с разрастване на град Пловдив. Ако дотогава границите му са белязани с двете портикови очертания на изходите откъм Сточна гара и бул. "Мария Луиза", изпълнени в типичен за Сталинския период архитектурен стил, то новопроектираните булеварди, осъществяващи връзка с различните райони се разработват като зелени зони с озеленени разделителни ивици и широки тротоари с улични дървета

- бул. "В. Априлов", бул. "Източен", бул. "Комсомолска" (Младежка), бул. "Марица", бул. "Хр. Ботев", бул. "България" срещу ЖК "Захарна фабрика" и др.

Изградени са някои и до днес съществуващи:

- квартални паркове и градини за ШОП, "Шуменска", "Рибница

- обекти с ограничено и специфично ползване – Зоопарк, стадион "Спартак", стадион "Марица",

-училищни дворове – ТЕТ, гимназии: "Л. Димитрова", "Пейо Яворов", "Димо Хаджидимов" и др., ЖК "Пазарището", "Захарна фабрика", "Ухото", детски ясли и др. – проектирани, реализирани проекти, предадени за поддържане.

През този период са заложили и основите на бъдещите лесопаркове – “Лаута”, “Отдых и култура”, “Герена” – чрез залесителни мероприятия. Обособена за ползуване е и зона за крайградски отдих – парк “Родопи”, през горепосочения период са извършени залесителни мероприятия в района на “Хижа Здравец”, водоснабдяване на зелените площи, изградена е база за тяхното поддържане.

Трети период 1961-89 г.

През този период продължава разширение на Зелената система. Изграждането и се поставя на здрава планова и научна основа и се утвърждава като важна държавна и обществена дейност. Включват се още правоспособни и компетентни специалисти – техници-озеленители, възпитаници на новосъздадения техникум по зелено строителство и инж. озеленители / *техниците Славка Звездова, Слави Дервишев, Петър Андонов, Марияна Чолакова, Петранка Захариева, Динко Дериманов, Васил Попов, Диана Трифонова, Анастасия Тилова, инж. Борис Пухалев.* – с особени заслуги като ръководител на Общинската структура за Управление на Зелената система и инж. Никола Маргов, инж. Светла Попова, инж. Росица Петрова, инж. Ангелина Василева, инж. Димитрия Цончева, инж. Костадин Чонов. През този период са построени:

1961 – сквер кв. “Ботев”,

1962 – градини “Кронцад”, “К.Маркс”

- площи - “Гюро Михайлов”, “Роза Люксембург”,

- сквер “Цар Асен”, “Крале Марко”, църкви “Св.Троица” и “Св. Георги”, “Тракийски култ.дом, Автогара Родопи, Худ.галерия-”Гладстон”, кино “Балкан”, ОНС

1963 -градини “С.Румянцев”, “Тутракан.”

- висока част на Бунарджика

- Младежки хълм - ниска част

-скверове “Сан Стефано”, “Нарцис”, ВИХВП, “Партизанска песен”

1964-сквер църква “Св.Неделя”, кино “Комсомол”(Космос,) “Централна поща,”

кв. “Столипиново”, “Трето РУ”-МВР, “Хр.Михайлов”, “Тройката”, градина “Трета МедСанЧаст”.

1965- градина църква “св.Кирил и Методий”, “бул.Куйбишев”, Парк “Мир и Дружба”- зад Братската могила, Парк “Гара Филипово”, Квартална градина “II-ра Каменица”, Площад централен, Зелени площи около хотели “Лайпциг” и “Марица”, Площадно пространство пред Общината с фонтан, ЖК “Русин Махала”, ЖК “Панайот Волов”, ЖК “Пазарището”, “Васил Петлешков”, междублоково пространство “Капитан Райчо- Богомил”, ЖК “Гагарин -Запад”, “Менделеев” и др. Улично озеленяване – ул. “Победа”, бул. “България”, детски градини – “Чайка”, “Дружба”, “Зора”, “Мир”, “I-ви Юни”, “Незабравка”, “Деница” и др., Ботаническа градина, Панаирни палати – паркова част, Работническа болница – район Западен, Електро-Апаратурен Завод, Пишещи машини, гробищни паркове – “Рогошко шосе” и в район Южен, лесопарк “Родопи”, благоустроителни мероприятия “Комплекс 4-ти км”, залесяване “Лаута”, ветрозащитни пояси.

От 1970-1980г. наред с изграждането на нови жилищни комплекси, особено внимание се отделя на строителството на обществени сгради, спортни терени и съоръжения, които с прилежащите си озеленени територии прекрасно се включват в структурата на разрастващата се Зелена система. Продължава и озеленяването на улици и булеварди, най-вече с добре подготвен и школуван декоративен посадъчен материал – от обединените Окръжен и Общински разсадник / на площ 1600 дка./ За озеленяването на площи, предназначени за ШОП, е използван и посадъчен материал от разсадника на Парк “Кричим” – гинко (*Ginkgo biloba*), различни видове магнолии (*Magnolia*), лирово дърво (*Liriodendron tulipifera*), метасеквоя (*Metasequoia glyptostroboides*). През този период заслуги за производството на така ценния за региона и страната декоративен посадъчен материал има инж. Стефан Коджаманов, чиято професионална кариера винаги е била свързана с паркоустройството. Построеното през този период е:

Профсъюзен дом / "Операта"/ и прилежащи зелени площи, Водна палата, кв. градина-Физкултурен диспансер, Централна поща, автогара Север-прилежащи територии, Магазини "Евмолия", "Нева", "Молдавия", озеленяване пътни надлези-

Асеновградско и Карловско шосе, Библиотека "Иван Вазов", Стадион – кв. Коматеево, ЖК Район Южен – междублокови пространства, ЖК Район Западен – междублокови пространства, Жилищен Район Тракия –А 9,10,11, Жилищни комплекси – район Северен, училища – "Т. Каблешков", у-ще кв. Прослав "Черноризец Храбър", детски градини район Източен, Благоустрояване и озеленяване: Окръжна болница, Руско Консулство (Административен съд), Хирургични клиники – Пещерско шосе, Улично озеленяване – ЖР Тракия

През този период град Пловдив държи първо място по показатели – най-бързо развиваща се и най-добре поддържана Зелена система в страната. Заслугата определено е на кмета Диран Парилян и екипа специалисти инж.Божидар Тодоров, инж.Йордан Шишков, инж.Веселин Хаджиев, инж.В. Добрев, инж.Марияна Чакърлова, инж.Стамо Стамов

След 1980г. са изградени много на брой и по площ зелени площи, като се наблюдава рязък спад в качеството на поддържане на вече съществуващите. Причината за това вероятно са непрекъснатите и несполучливи опити за реструктуриране на предприятията, занимаващи се с изграждане и поддържане на зелени площи,.

Благоустроени и озеленени са : - Паметник на Съединението, Олимпийски Гребен канал, Транспортен пътен възел "Коматеевско шосе", РУМ "Дружба", Автогара "Родопи", бул."Мария Луиза"(от бул. "Източен" до "Скобелева майка),Новотел-Пловдив Парк-хотел "Ленинград(Санкт Петербург)',надлез – бул. " Христо Ботев'- Кукленско шосе и др., ЖР "Тракия" –бл. 13, 14, 16 ,бул „6-ти септември", Жилищно строителство във всички райони, Математическа Гимназия, Френска Гимназия, 60- класно у-ще – ЖР "Тракия", у-ще "Елин Пелин", сграда на ПУ "П. Хилендарски", у-ще "Софроний Врачански" – ЖР "Тракия"

До 1989 година изградените и включени в Зелената система площи за ШОП възлизат на 6500 дка. при налични от 1878 до 1945 г. – 748 дка.

Четвърти период 1990 - 2011 г., характерен при изпълнението си със следното:

- Незаконно строителство
- Уплътняване на комплексите за сметка на Зелените площи
- Изсичане и осакатяване на улични насаждения
- Преотреждане на територии за жилищно строителство, офис –сгради и хотели на мястото на реализираното зелено строителство
- Безконтролна инвазия на сгради от всякакъв тип и предназначение в междублокови пространства
- Незачитане на нормативни законови разпоредби, касаещи Зелената система
- Липсата на архивни данни, довели до невъзможност за създаване на база за сравнение, допълване и картотекиране на новопостроени зелени площи, заличаване на липсващи такива във всички
- Липсата на информационна система, разработена на базата на новосъбрана информация, (извършена паспортизация, новосъздаден архив към Дирекция "Екология" и Отдел "Инв.проектиране")

През този период са построени доста търговски обекти */така ухажваните чужди инвеститори/,* които нанасят непоправими щети на градската екология – "Метро", "Била",

“Кауфланд”, “Практикер”, “М-р Бриколаж” с липсата на зеленина в огромните си територии, отредени за паркиране – асфалтови огледала с канцерогенно излъчване през всички годишни сезони. Известно подобрене настъпва с изграждането на капковонапояване в разделителни ивици по булевардите, докато някои от проектите за реконструкция са без част озеленяване.

Независимо, че през 2007г. е приет нов Общ Устройствен План на гр.Пловдив, направеното за зелената система на града е символично. Периодът се характеризира с рутинна дейност по поддържане на зелени площи от страна на ОП “Градини и паркове”, липса на всякакви контролни функции от Община Пловдив, информационен мрак по отношение разпореждането на общинските структури с територии от ОУП, предназначени за УПИ- зеленина, реституционни мероприятия и разпродажби на общински имоти, довели до обезличаване функцията на Зелената система като основен екологичен фактор.

V. Състояние на Зелената система на гр.Пловдив

1. Състояние по видове зелени площи в гр.Пловдив

Наредба №7 за правила и нормативи са устройство на отделните видове територии и устройствени зони, определя, че за градове над 200 хил. души площта на необходимите озеленени територии се определя от Общия Устройствен План, като минимума за големите градове е 20 м²/ж. гр. Пловдив е много под тази норма – като състояние в момента е 11,2 м²/ж. .

Под нормиране попадат зелените площи за широко обществено ползване - паркове от надградско, общоградско и районно значение, локални градини, скверове и ботанически градини и дендрариуми (последните две се определят, като зелени площи със специално предназначение). Всички останали зелени площи са с допълваща функция за Зелената система. Това са Зелените площи за ограничено ползване, със специфично предназначение, улично озеленяване и защитни и мелиоративни зелени площи.

1.1 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ШИРОКО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ

Територията на Община Пловдив е общо 10187,6 ha и включва град Пловдив в неговите землищни граници, т.е. селищна територия (територията в регулация) от 5411,6 ha (или 53,1 % от територията на общината) и извънселищна територия (територията извън регулация) от 4 775,95 ha (или 46,9 % от територията на общината). По територия Община Пловдив е една от най-малките общини в България.

Гръбнака на Зелената система на Пловдив се формира от паркови елементи, включващи озеленените хълмове (Данов хълм, Бунарджика и Младежки хълм), парк "Отдых и култура", парк "Лаута", крайречната зеленина на р. Марица, градина "Цар Симеон", "Градска градина" и множество по-малки градини и скверове, формиращи "мозаечна структура", неравномерно покриваща градската територия. В баланса на Зелената система влизат зелени площи за широко обществено ползване и зелени площи със специално предназначение.

Зелените площи за широко обществено ползване в града заемат 381,5 ha, което съставлява 75,3 % от общата площ на зелените площи. Всеки жител на гр.Пловдив разполага с 11,2 м² зелени площи за широко обществено ползване. По райони разпределението е следното:

Район	Зелени площи за широко обществено ползване (м ² /ж)
Централен	14,3
Източен	0,4
Западен	54,9
Северен	4,0
Южен	1,6
Тракия	11,9
Общо за града	11,2

Вижда се, че най-незадоволени са район Източен, Южен и Северен. В Западен се полагат по 54,9 м²/ж, поради наличието в района на парк „Отдых и култура“. Независимо, че някои райони разполагат с привидно достатъчни паркови площи, разкъсаната структура и неравномерността на парковите обекти определя недостатъчно покритие на градската структура от зелени площи за широко обществено ползване.

1.2 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ОГРАНИЧЕНО ПОЛЗВАНЕ

Допълващите елементи на зелената система са зелените площи с ограничено обществено ползване - към обществените сгради, жилищните комплекси, производствените терени и озеленяването в имотите на частните физически и юридически лица. Същите не подлежат на нормиране, но имат жизненоважно значение за зелената система на града и неговата екология. Зелените площи за ограничено ползване само допълват и свързват Зелената система, но не могат да заместят основните обекти със зеленина за широко обществено ползване, които освен екологичната си роля, имат задължението да задоволят нуждите от отдих, спорт и развлечения.

Направеното изследване на тези зелени площи показва, че 49% от междублоковите пространства са добре озеленени, при 22% от случаите те се нуждаят от реконструкция и допълване и в 29% от случаите липсва каквато и да е дълготрайна декоративна дървесна растителност.

Озеленяването в обектите на общественото обслужване не е на необходимото ниво. Търговските обекти масово си "спестяват" нормативно определените зелени площи. Още в процеса на строителството отпадат по-голямата част от проектираните зелени площи. При подписване на Акт 16 за въвеждане в експлоатация, фирмите намират начин да заобиколят законовите разпоредби, а в процеса на експлоатация на обектите, масово зелени площи се превръщат в паркинги. Примери за това са големите търговски обекти. Подобна практика се наблюдава и в имотите на частните физически и юридически лица - там на места въобще липсват зелени площи. Масово се нарушава ЗУТ - чл.62, ал.1, чл.68, ал.2, т.1 и чл.178, ал.3, т., както и Наредба №7, чл.11, ал.1 и чл.38, ал.1.

Зелените площи към обектите на здравеопазването и образованието са в окаяно състояние. Там нещата са оставени на самотек от години. Вегетативните площи са изчезнали или подивяли, дълготрайната декоративна растителност е в незавидно фитосанитарно състояние.

1.3 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ СЪС СПЕЦИФИЧНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Зелените площи със специално предназначение в града заемат 58,9 ха, което съставлява 11,7 % от общата площ на зелените площи. Това са Ботаническа градина, зоокарта и гробищните терени.

Ботаническата градина в Пловдив е основана през 1950 г. върху участък от 250 декара. Тя е 3-та ботаническата градина в България и първата такава извън столицата.

Реалната дейност по създаване на ботаническата сбирка на градината започва през 1957 г., когато за неин ръководител е назначен д-р инж. Димо Граматиков.

През следващите няколко години е направен проект за облагородяване на площта, включващ изграждане на водни площи, изкуствени релефни форми, скални кътове, алейна мрежа, места за отдих, розариум и др. С посадъчен материал от парковете на бившите царски дворци (Кричим, Врана, Евксиноград) и от големите декоративни разсадници в страната се полага началото на арборетума на градината, който през 80-те и началото на 90 -те години на 20 век е най-богатият във видово отношение у нас. През 1963 към ботаническата градина е създадена семенна банка и е издаден първият дилектус (семенен каталог), с който градината се включва в системата за международен обмен на растителен генетичен материал (семена и вегетативен материал за размножаване). До 1990 г. има установени контакти с повече от 100 ботанически градини в Европа, Азия, Африка, Океания, Австралия, Северна и Южна Америка. Ботаническата градина издава ежегодно или еднократно за период от две години дилектус без прекъсване от 1963г. до 1991г.

В началото на 70-те година на 20 век площта на ботаническата градина е редуцирана двукратно. Първото редуциране е свързано с отнемане на част от площта на

градината за строителство на жилищни блокове част от строителството на квартал „Тракия“, а второто отнемане на площ е свързано с трасирането на продължение на булевард „Санкт Петербург“ от хотел SPS до пътен възел „Скобелева Майка“, което все още не е реализирано. Така от първоначалните 250 декара ботаническата градина е сведена до 113,504 декара. За щастие е запазена западната част от градината, която е най-развита и добре поддържана. През 70 години е направен нов проект за благоустрояване на градината, който обхваща само запазената площ и се ограничава преди всичко до проектиране на алейната мрежа. Както първият проект за устройство на ботаническа градина Пловдив така и вторият никога не биват реализирани, но все пак са изградени няколко алеи застлани с настилка от трошен камък.

Ботаническата градина е окончателно изоставена през 1992г. поради системният недостиг на средства за нейното поддържане, както и поради постепенното разграбване на оградата и изградените елементи на парковата и научна инфраструктура от страна на гражданите от съседните квартали „Изгрев“ и „Столипиново“.

Зоокът на гр.Пловдив е затворен, поради липса на лиценз. Има започнати мероприятия за покриване на минималните критерии за добиване на лиценз, но те са спряни поради прекратяване на финансирането от страна на Общината.

Задоволеността от гробищни терени към момента е 1,73 м²/ж. Състоянието на гробищните паркове е изключително тежко. Липсва плановост - проект има само за част от Рогошки гробища, като той не се изпълнява. И на четирите гробищни терена /Централни гробища, Рогошки гробища, Гробищата в район Южен и кв.Прослав / има самонастанила се плевелна растителност, поддържането на озеленените площи се свежда до спорадично косене. Масово гражданите засаждат около гробните полета неподходящи видове, като до голяма степен в това се изразява озеленяването на тези терени. Естетическият им вид е на много ниско ниво.

1.4 УЛИЧНО ОЗЕЛЕНЯВАНЕ

Допълващ елемент на Зелената система е уличното озеленяване. То не подлежи на нормиране, но има жизненоважно значение за Зелената система на града и неговата екология. Уличното озеленяване свързва всички паркови площи в града и играе огромна екологична функция. В гр. Пловдив то има традиции и определени успехи.

Изследвани са всички улици в града по следните показатели: наличие на улично озеленяване, изграденост и състояние, експертна фитосанитарна оценка на съществуващите насаждения. Това е направено по райони и е синтезирано и за целия град.

Изследванията показват, че най-добре е реализирано улично озеленяване в районите Централен, Южен и Западен. В Тракия, Източен и Северен уличното озеленяване се нуждае от сериозна реконструкция и допълване. Като цяло 49% от улиците са добре озеленени, 25% се нуждаят от реконструкция и допълване на уличното озеленяване. На 26% от улиците на града липсва улично озеленяване.

1.5 ЗАЩИТНИ И МЕЛИОРАТИВНИ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

Такива зелени площи в града са изключително малко. Мелиоративни зелени площи защитават гребния канал от неблагоприятни ветрове в югозападната му част. Те са представени най-вече от хибридна топола /*Populus * euramericana* /, чието фитосанитарно

състояние е лошо. Друго защитно насаждение има източно от Окръжна болница, то се предвижда да се включи функционално към парк "Герена"

1.6 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

На територията на града има няколко защитени територии, зони и площи със специална юрисдикция.

- *Младежки хълм* със заповед РД-466/22.12.1995 г. на МОС за природна забележителност

- *Данов хълм* със заповед РД-466/22.12.1995 г. на МОС за природна забележителност

- *Хълм на освободителите /Бунарджика/* със заповед РД-466/22.12.1995 г. на МОС за природна забележителност

- *Цар Симеонова градина* обявена като Паметник на парковото и градинско изкуство (ДВ, бр.41 от 19.05.1992 г.) и със заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г. в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ

- *Дондуковата градина* обявена като Паметник на парковото и градинско изкуство (ДВ, бр.41 от 19.05.1992 г.) и със заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г. в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ

- *Хълм на освободителите* незастроените части обявени като Паметник на парковото и градинско изкуство (ДВ, бр.41 от 19.05.1992 г.) и със заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г. в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ

- *Данов хълм* незастроените части обявени като Паметник на парковото и градинско изкуство (ДВ, бр.41 от 19.05.1992 г.) и със заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г. в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ

- *Младежки хълм* със заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г. в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ

- *Ул. "Ив.Вазов"* обявена като Паметник на парковото и градинско изкуство от местно значение (ДВ, бр.41 от 19.05.1992 г.) и със заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г. в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ

- *Бул. "Руски"* обявена като Паметник на парковото и градинско изкуство от местно значение (ДВ, бр.41 от 19.05.1992 г.) и със заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г. в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ

- *"Нощувка на малък корморан - Пловдив"* Защитена местност със заповед РД-644/05.09.2006 г. на МОСВ

- *Защитена зона BG0000578 Река Марица* с решение № 122 на МС от 02.03.2007 г

- *Защитена зона BG0002087 Марица - Пловдив* с решение № 122 на МС от 02.03.2007 г

- *Защитена зона BG0002016 Рибарници Пловдив* с решение № 122 на МС от 02.02.2007 г /ДВ бр.21/2007/

- *Защитена зона BG0000444 река Пясъчник* с решение № 122 на МС от 02.03.2007 г /ДВ бр.21/2007/

Към площите, свързани с историческото минало на града са озеленените площи към археологическите открити и обработени находки при Централна поща, Одеона, Античния стадион, Античния театър, Римските стени, славянските поселища, Римските улици и др., които са в друг режим на опазване.

1.7 ЛЕСОПАРКОВИ ПЛОЩИ

На територията на Община Пловдив са разположени две сравнително големи лесопаркови зони - Парк "Отдых и култура" /територията след р.Първенецка/ - в западната част на града до Гребен Канал и Парк "Лаута" в Югоизточната част на града, в близост до ЖР "Тракия". Тези паркови площи са за широко обществено ползване, но поради своята специфика на непрекъснати дървесни масиви и характерно разположение те имат ключово значение за зелената система и огромна екологична стойност за града.

Подходът към тях трябва да е по-специален, поради специфичните изисквания на екосистемата, да бъде в устойчиво състояние. По тази причина на тях е отделено специално внимание.

2. СЪСТОЯНИЕ НА ЗЕЛЕНИТЕ ПЛОЩИ ПО РАЙОНИ

Направени са изследвания за Пловдив (в 6-те района на града) с анализи и оценки по отношение на: Териториална обезпеченост, структура и функция на зелените площи; Изграденост и дял на зелените площи спрямо общата градска структура и по райони; Зелени площи на обитател; Зелените площи по категории - за широко обществено ползване, за ограничено обществено ползване и със специално предназначение; Изследвано е детайлно уличното озеленяване.

2.1. РАЙОН ЦЕНТРАЛЕН

Зелените площи за широко обществено ползване се категоризират с най голяма изграденост в този район. Изключение прави Адата и някои други по-малки зелени площи. Задоволеността към момента е 14,3 м²/ж, а ОУП резервира 15,1 м²/ж. Предвижданията на ОУП не могат да се реализират поради преотреждането на някои терени за други нужди – част от терена на сточна гара, зелени площи покрай р.Марица – отнети площи за изграждане на паркинги при реконструкцията на улицата и други. В Приложение №2 са показани зелените площи за широко обществено ползване, с тяхното местоположение, действащ ПУП към момента, номер на УПИ и квартал, ако има такива. В Схема №4 е отразена графичната информация от таблицата.

Като проектна готовност може да се каже следното:

- Хълм "Бунарджика", Зона 1 - паркова част - Инвестиционен проект в техническа фаза
- Дондукова градина - Инвестиционен проект за реконструкция в техническа фаза
- Зелени площи в Стария град- Инвестиционен проект за реконструкция в техническа фаза
- Зелени площи покрай р.Марица /бул."Руски" до бул."В.Априлов, южна страна/ - Инвестиционен проект за реконструкция в техническа фаза /в процес на разработка към момента/

Зелени площи с ограничено ползване - Нивото на благоустроеност в междублоковите пространства не е на високо ниво. В Схема №2 е направена оценка на тези площи по отношение на наличие на декоративна дървесна растителност. На местата където има наличие на такава, след едно благоустрояване, те веднага биха се превърнали в пълноценна среда за отдих. Парковите площи в детски учреждения и училищата са в много лошо състояние. От 20-25 г поддръжката е сведена до това да се премахват изсъхнали и опасни клони от съществуващите дървета. Състоянието на вегетативните

площи е лошо, а детските съоръжения не отговарят на Наредба №1 за условията и реда

за устройството и безопасността на площадките за игра. Парковата мебел е силно амортизирана

Зелени площи със специфично предназначение – такива в района няма.

Уличното озеленяване в района е с най стари традиции в тази насока. Бул."Иван Вазов" и бул."Руски" са озеленявани в началото на миналия век. Те могат да се дадат като пример за удачно изпълнено такова. Бул."Иван Вазов", тогава ул."Станционна" е едно от най-добрите постижения. Уличните насаждения от Западен Чинар (*Platanus occidentalis*) са засадени в началото на ХХ век. В града те са едни от най-старите и мощни дървета. Този булевард е много добър пример за това как при удачно устройствено планиране, подходящ видов състав и последваща първоначална поддръжка /изключително важен елемент/, се постига дълготраен и устойчив ефект в това направление. И двата булеварда са паметници на градинско парковото изкуство и примери в учебниците за удачно улично озеленяване. Голям проблем при бул."Руски" се оказа асфалтирането му, при което средната ивица с чинари остана на по-ниско ниво от уличното платно за няколко години. Това доведе до събиране на всичките води /основно водите при топенето на снеговете от обработената улица с луга/ в зелените площи, което засоли изключително много почвата. Чинарите се повлияха зле на това засоляване и днес виждаме лошият ефект от тяхното преболедуване. Това е показател за комплексността на състоянието на всякакви декоративни насаждения.

Друг добър пример от по-ново време /70-те години/ е бул."Цар Борис III Обединител" – насажденията са отново от Чинар, който е едроразмерен /с предварително оформена бала от предната година/ и ефекта от това е очевиден.

Като цяло, уличните насаждения в Централен са най-стари. Чинарът се налага като основен вид в града, със устойчивостта си, дълговечността и големите декоративни качества. Използването му, обаче се ограничава в улици с голям габарит. Преобладаващият останал видов състав е от софора (*Sophora japonica*) – липсата на грижи в млада възраст води до сериозни проблеми след 30-40 години, тополи – използването на пирамидална и евроамериканска се оказва изключително неудачно, сребролистна липа (*Tilia tomentosa*) – устойчива и много подходяща, явор (*Acer pseudoplatanus*) – като цяло този вид подгаря в улични насаждения и не е перспективен, американски ясен (*Fraxinus americana*) – с ниски декоративни качества и неподходящ за улично озеленяване /с по добри качества са мъжките екземпляри, който могат да се използват в това направление/, мъждрян (*Fraxinus ornus*) и об.ясен (*Fraxinus excelsior*) – много подходящи за улични насаждения. Това са основните декоративни видове използвани към момента в район Централен. В Приложение №8 са дадени всички улици и видовият състав по тях с обща оценка на състоянието им.

2.2. РАЙОН СЕВЕРЕН

Зелените площи за широко обществено ползване в район северен са едни от най малкото в града. Изключение правят само район Източен и р-н Южен. Задоволеността към момента е 4,0 м²/ж, а ОУП резервира 11,2 м²/ж. Тези площи не са изпълними към този момент, поради това, че много терени са преотредени за други нужди или не са резервирани предвидените в ОУП такива за зелени площи в новите ПУП-ове. Пример за преотредени терени са търговски комплекс "Лекси", зелените площи покрай р.Марица в контактната зона на Панаира, ПУП-а на жилищен комплекс "Отдых и култура - Север". Изградеността също е ниска - напълно изградени паркови площи са единствено парк

"Рибница" и още няколко малки градини и скверове. Зелените площи покрай р.Марица не

са на необходимото ниво, парк "Тодор Каблещов" не е изграден, парк "Филипово" е под въпрос.

В район Северен няма никаква проектна готовност за паркоустрояване на нови терени.

В Приложение №3 са показани зелените площи за широко обществено ползване, с тяхното местоположение, действащ ПУП към момента, номер на УПИ и квартал, ако има такива. В Схема №5 е отразена графичната информация от таблицата.

Зелени площи с ограничено ползване в район Северен са в сравнително добро състояние в сравнение с останалите райони на града. В по-старите квартали са реализирани кътове за отдых с алейна мрежа, площадки за игра. Времето е оставило своя отпечатък и настилките са амортизирани, кътовете за отдых се нуждаят от реконструкция. В тези пространства има дълготрайна дървесна растителност в сравнително добро физиологично състояние, изключение прави източната част на жк.Гагарин

Зелени площи със специфично предназначение - в района са локализирани Рогошките гробища. Има изработен и приет на ЕСУТ комплексен проект за гробищата, който е в техническа фаза

Уличното озеленяване

Няколко са основните пътни връзки в този район, по които са и по-мащабните озеленителни работи. Три, ориентирани Запад- Изток и други три по посока Север-Юг.

Бул. България – входната артерия от към Пазарджик е озеленяван на етапи през различни години и по различен начин в отделните отсечки. В някои от тях няма озеленяване. А в останалата част много пъстър видов състав – гинко (*Ginkgo biloba*), чинар (*Platanus*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), софора (*Sophora japonica*), американски ясен (*Fraxinus americana*), та даже бреза (*Betula loba*), айлан (*Ailanthus*), конски кестен (*Aesculus hippocastanus*), малко пирамидална топола (*Populus pyramidalis*).

Бул. Дунав в източната си част към кв. Гагарин е с доста пъстро а на места липстващо озеленяване. В западната част е с погат дървесен състав от софора (*Sophora japonica*), каталпа (*Catalpa*), американски ясен (*Fraxinus americana*), чинар (*Platanus*), негундо (*Acer negunda*) и др.

Има много добре изглеждащи редици, но някои видове като каталпа, негундо, американски ясен не са най-добрите компоненти.

Крайречния булевард "Марица" е характерен със смекчаващото състояние на реката през летните горещи и сухи периоди. Но дори и при тези условия редовите насаждения от тополи и конски кестен край брега не са в добро състояние. Дори по-голямата част от пирамидалните тополи са отпаднали или отпадат.

Поради специфичните си условия този булевард заслужава голямо внимание, защото предлага и интересни възможности. Добре е да се намерят начини за настаняване на едроразмерни дървета, където площите позволяват. Например освен чинар (*Platanus*), летен дъб (*Quercus robur*), да се опита ограничено червен американски дъб (*Quercus rubra*), даже в отделни случаи - бяла топола (*Populus alba*). В тези места бялата топола не може да прояви в пълен размер недостатъците си, а в замяна предлага чидесен силует и визия с бялата кора и есенното обагряне заедно с американския дъб.

Бул. "Васил Априлов" – в частта си северно от реката, не е особено удобен за озеленяване заради тесните си тротоари. Само в разделителната ивица има възможности за еденични дървета, но още по-добри са тези възможности около блоковете. Тук участват софора (*Sophora japonica*), чинар (*Platanus*), американски ясен (*Fraxinus americana*).

Бул. "Победа" – характерен с широката си разделителна ивица между бул."Дунав" и гара Филипово. Сега тази ивица е в неособено добро състояние, озеленена със софора (*Sophora japonica*), явор (*Acer pseudoplatanus*), плодни дървета и много декоративни храсти. Една основна реконструкция със внасяне на едра растителност и на I –во място чинари, ще изпълнява далеч по-добре екологичните си функции.

Бул. "Цар Борис III Обединител"

В частта си в район Северен озеленяването е с полски клен (*Acer campestre*), конски кестен (*Aesculus hippocastanus*), американски ясен (*Fraxinus americana*), сребриста липа (*Tilia tomentosa*), чинар (*Platanus*), айлант (*Ailanthus*). Несъмнено е, че се нуждае от сериозен оглед и реконструкция на дървесното и храстово озеленяване.

В по-малките улици кварталното озеленяване е добро и в немалко случай създава уют. В тези условия – по-тесни улични платна, засенчвани от 2-3 етажни сгради, дървесната и храства растителност се чувства много по-добре. Тук показват добро развитие и здравословно състояние видове като – дъб, явор, шестил, ясените, каталпи, гинко, конски кестен.

Всички тези видове разположени по булевардите, изложени на газови емисии и прекомерна слънчева радиация се развиват не добре и страдат от тежките условия.

Обобщената картина на район Северен показва че голямо внимание трябва да се обърне на булевардите. И то не само за представителния им характер. Важно е да се внедряват подобрени, нови методи при поддържането на дървесната растителност. Например – капково напояване, мулчиране на посадъчните гнезда. Грижи за поддържането на короната, т.е. навременни реситби и прореждания и др..

Още по-необходимо е да се изостави безкритичният подход при избора на видове.

Недопустимо е при тези условия да се засадят брези (пример бул"България"), макар и единично.

Основни видове са се очертали като най-подходящи. Например чинарът безспорно като най-подходящ, поне за широките улици и булеварди.

Мъждрян (*Fraxinus ornus*), целтис (*Celtis*), сребролистна липа, миризлива върба (*Eleagnus angustifolia*) – с условия например за разделителната ивица. Стерилна форма на черница (*Morus*) също, с внимателен подбор на местото. Червенолистната слива (*Prunus 'Pissardi'*) – също е възможна.

От иглолистните видове (почти само за широки разделителни ивици) – атласки кедър (*Cedrus atlantica*), алепски бор (*Pinus halipensis*), хвоини (*Juniperus*). И да забравим нашите иглолистни – бяла ела (*Abies alba*), смърч (*Picea*), бял бор (*Pinus silvestris*).

2.3. Район Източен

Зелените площи за широко обществено ползване са най-малко в целия град. Задоволеността към момента е 0,4 м²/ж, а ОУП резервира 8,0 м²/ж. За да се реализират предвижданията на ОУП е необходимо голяма политическа воля и огромни финансови ресурси. Градина в добро състояние е парк "Каменица" и частично парк "Чайка". Други реални паркови площи в района няма. Жизнено важен за града е Източен парк, който е част от Еко парк Марица. В **Приложение №4** са показани зелените площи за широко обществено ползване, с тяхното местоположение, действащ ПУП към момента, номер на УПИ и квартал, ако има такива. В **Схема №6** е отразена графичната информация от таблицата.

Като проектна готовност може да се каже следното:

- Микрорайонен парк на ул."Богомил" - Инвестиционен проект в техническа фаза

Зелените площи с ограничено ползване в района са в изключително лошо състояние. Това е повлияно до голяма степен от ниското ниво на благоустроеност в жк.Изгрев. В този район липса и дървесна растителност в междублоковите пространства. Изключение правят пространствата в комплексното застрояване покрай бул."Княгиня Мария Луйза", като там проблема е с разполагането на гаражни клетки, които тампонират

зелените пространства. Поддръжката в детските градини и училищата е сведена до

санитарния минимум, а състоянието на вегетативните площи е плачевно. Детските съоръжения не отговарят на Наредба №1 за условията и реда за устройството и безопасността на площадките за игра. Парковата мебел е остаряла и има нужда от подмяна или реконструкция.

Зелени площи със специфично предназначение – такива в района липсват.

Уличното озеленяване в този район е на изключително ниско ниво. Големите пътни артерии преминаващи през този район предполагат масирано улично озеленяване и зелени клинове, които да свързват зелената система. Като състояние, това не може да се каже че е изпълнено. От екологична гледна точка, засенчването на широките пътни платна през лятото е изключително важно. Частични успехи в тази посока са постигнати при бул. "Източен" /Чинара останал от преди реконструкцията/ и бул. "Княгиня Мария Луйза" с кедъра в разделителното ивица, чиято перспектива е много добра. При обслужващата улична мрежа има немотивирано използване на дървесни видове, като *Fraxinus Americana*, *Acer negundo*, а на места дори и *Ailanthus* – изключително неподходящи дървесни видове за улично озеленяване. Това в съчетание с липсата на адекватни резитби в млада възраст, прави декоративните качества на уличните насаждения много ниски

Преобладаващият останал видов състав е от софора – подходящ вид за улично озеленяване, но липсата на грижи в млада възраст води до сериозни проблеми след 30-40 години, сребролистна липа – устойчива и много подходяща, *Acer pseudoplatanus* и *Acer*

negundo – като цяло тези видове не са удачни за улично озеленяване. *Acer pseudoplatanus* подгаря в улични насаждения и не е перспективен. Американски ясен – с ниски декоративни качества и неподходящ за улично озеленяване /с по добри качества са мъжките екземпляри, които могат да се използват в това направление/, мъждрян е много подходящ за улични насаждения. В района се среща Каталпа – фитосанитарното ѝ състояние е незадоволително. Това са основните декоративни видове използвани към момента в район Централен. В Приложение №10 са дадени всички улици и видовият състав по тях с обща оценка на състоянието им. Графично това е показано в Схема №3.

2.4. РАЙОН ТРАКИЯ

Зелените площи за широко обществено ползване - Като териториални възможности задоволеността на обитател в този район е средна. Към момента тя е 11,9 м²/ж, а ОУП резервира 16,4 м²/ж. Независимо, че цифрите не са много под минимума, на практика, район Тракия е един от най незадоволените в това отношение. Това се дължи на много ниската изграденост на парковите територии. Частично в района е изграден само парк „Св.Седмочисленици“ в жилищна група А-2. Дългите съдебни спорове, относно реституционни претенции, бяха блокирали всякакви мероприятия в „Лаута“ Другите паркови площи бяха позабравени, с изключение на парк „Кан Крум“ – там се извърши проектиране на комплексен паркоустройствен проект, но за съжаление не се намери финансиране. Независимо от това проектната готовност на този парк е налице и той очаква само финансиране.

Зелени площи с ограничено ползване - Независимо, че този район е един от най-новите, озеленяването в междублоковите пространства не е на необходимото ниво. С изключение на А-7, А-8, А-9 и А-10, където благоустрояването и озеленяването е направено веднага след строителството, в останалите микрорайони такова или въобще липсва или е на изключително първично ниво. Гаражните клетки са много ограничаващ

фактор, но този проблем е аналогичен в целия град.

Детските градини и училищата също са в окаяно състояние, изключение правят новопостроените детски заведения.

Зелени площи със специфично предназначение – в този район по ОУП се предвижда да се създаде ботанически комплекс, като си интегрира сегашния терен отреден за ботаническа градина с бившите оранжерии на ОП "Градини и паркове" и терените около тях. Изграждане на пълноценен ботанически център с дендрологични и тропически сбирки, водни площи и сбирки на водни растения.

Уличното озеленяване

Този район е най-новият. Планиран и застроен с широки булеварди, обширни междублокови пространства, предвидени за бъдещи зелени площи и други обществени нужди.

Това създава специфични условия за озеленителните мероприятия на района. Още повече за озеленяването на улиците и най-вече булевардите. От една страна този район открива много и широки възможности за мащабно озеленяване – нещо което липсва в другите райони на града. От друга страна почвено-климатичната характеристика на Тракия е още по-тежка – прекомерно слънцегреене, високи температури (поради откритите пространства) и разбира се трудности с осигуряване на достатъчно влага през лятото.

Основните транспортни артерии са няколко. Всички те са озеленявани с много широк асортимент декоративни дървета и храсти. Прекомерното разнообразие, разбира се, крие риска да бъдат включени неподходящи видове за тези условия и на практика точно това се е случило. От участващите в озеленяването на улици и булеварди (около 20 вида), по-големият брой показват незадоволителен растеж, а в отделни случаи са в процес на загиване или вече отпаднали. Такива има от каталпа (*Catalpa*), американски ясени (*Fraxinus americana*), конски кестен (*Aesculus hippocastanum*), негундо (*Acer negundo*), едролитна и дребнолистна липа (*Tilia argentea*, *Tilia cordata*) и др.. Да не говорим за неподходящи за района иглолистни. В незадоволително състояние са и много други, които при добри грижи биха могли да покажат добро развитие.

Има основание да се предполага, че в озеленяването на булевардите не малка част от неблагоприятията се дължат на засаждането на некачествени, нестандартни дървесни фиданки. Например засаждане на нешколувани дръвчета, извадени от насаждения в "Лаута".

Има и още един важен въпрос който внася дискомфорт. Това е обстоятелството че големия габарит на булевардите с широки разделителни ивици изискват и налагат едрогоабаритна дървесна растителност, с мощни корони, които да осигурят по-ефектна защита и да създадат по-благоприятна екологична среда.

Трябва да се избягват (или да се садят само в ограничени случаи) дърветата като американски ясен (*Fraxinus americana*), негундо (*Acer negundo*), айлант (*Ailanthus*), бреза (*Betula alba*), трепетлика (*Populus tremula*), повечето наши иглолистни, конски кестен, едролитна липа, дребнолистна липа.

В една или друга степен, подходящи за условията на района може да се посочат дървета от ксеромезофитната група – това са видове, които понасят по-тежки температурни условия и до някаква степен дефицита на вода. На първо място – чинарът (основният вид за Пловдив и региона), летен дъб (*Quercus robur*), софора (*Sophora japonica*), кримска и сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), китайски мехурник (*Koeleria paniculata*), брусонеция (*Broussonetia papyrifera*) където са без значение образуваните издънки), черница (*Morus* - стерилна форма), черен орех (*Juglans nigra*), гледичия (*Gleditsia triacanthos*). Допуска се, че внимателно може да се опита внасянето на брястове (*Ulmus*), от екземпляри, оцелели от графиязата. Има такива стари дървета в града, макар и малко наброй, които дават семена и издънки.

Копривка (*Cercis siliquastrum*) – бавнорастящ, но също подходящ за район "Тракия".

Мъждрян (*Fraxinus ornus*), миризлива върба (*Eleagnus angustifolia*) – не като алейно, а по скоро в разделителните ивици. Пак там от иглолистните могат да намерят място

атлаския кедр (Cedrus atlantica), алепски бор (Pinus halepensis), кипарис (Cupressus), хвойни (Juniperus).

В Приложение №11 са дадени всички улици и видовият състав по тях с обща оценка на състоянието им. Графично това е показано в Схема №3.

2.5 РАЙОН ЮЖЕН

Зелените площи за широко обществено в този най гъсто населен район са много малко и квадратните метри, които се падат на обитател са под критичния минимум. Състоянието в момента е 1,6 м²/ж. Общият Устройствен План резервира 9,8 м²/ж. (при минимум 20 м²/ж. по норматив). Това са само виртуални площи, защото изградеността, както в целия град (с изключение на Централен) е много ниска. За достигането на това състояние има много причини: Загубата на ценни терени от устройствено планирания преди десетилетия Южен парк; Загуба на малки паркови площи и скверове поради реституционни претенции, а устройственото реструктуриране на жилищните квартали между бул."Александър Стамболийски" и „глухата“ жп линия, поръчано от Община Пловдив допълнително усложни обстановката. За съжаление, ситуацията е вече такава, че придобиването на нови терени за тази цел над резервираните 9,8 м²/ж. от ОУП е невъзможно.

Като изграденост, може да се каже че пълноценни паркови площи са само: парк „Райчо Кирков“, парк „Източна Румелия“, парк „Георги Кондолов“, парк „Кронщад“ и парк „Бели брези“. Това са малки паркове, на които общо площта е под 80 дка. Това е изключително малко. Проектна готовност няма.

Зелени площи с ограничено ползване - По старите жилищни групи имат някакво благоустрояване и наличие на дървесна декоративна растителност. По новите жилищни групи - южно от бул."Ал.Стамболийски", източно от ул."Димитър Талев" и южно от бул."Н.Вапцаров" липсва такава. С преуплътняването на жилищните квартали между бул."Александър Стамболийски" и „глухата“ жп линия се получи като цяло една съвсем не добра картина.

Детските градини, училищата и болничните заведения, от години са оставени на самоподдръжка. Това логично обяснява трагичното им състояние, особено след въвеждане на делегираните бюджети при учебните заведения.

Зелени площи със специфично предназначение в този район е гробищния терен до промишлената зона.

Уличното озеленяване в района е на сравнително добро ниво в сравнение с другите градски части. Като обем, района е с едни от най богато озеленените улици. Основен проблем е не липсата на улично озеленяване, а качеството на декоративната дървесна растителност. Добре озеленени са няколко основни пътни артерии – бул."Ал.Стамболийски" /от северната му страна/, бул."Македония", ул."Кичево", ул."Димитър Талев", ул."Гоце Делчев", ул."Скопие", ул."Даме Груев". Тук един от основните видове е хибридна форма на Чинара, който е един доказал се декоративен вид със своите положителни качества. Поради това, че *Platanus * acerifolia* е междинна хибридна форма, се срещат множество модификации по листна форма, хабитус, корона или стъбло. При засаждането, подбора на растителния материал не е бил на достатъчно добро ниво и в момента има доста екземпляри с недопустими дефекти за улично озеленяване. Би следвало да се прави по прецизен подбор преди засаждане на растителния материал. Важен момент при допълването на уличното озеленяване е да не се допълва с каквото има на разположение – тази практика е прилагана в последните години и това не дава добър резултат. Това в комплекс с недостатъчните грижи за новозасажените фиданки, прави резултатите от тази дейност доста спорни за последните 10-тина години.

Преобладаващият останал видов състав е от софора – в сравнително добро състояние, чинар – особено подходящ и доказал се за града вид, мъждрян (*Fraxinus ornus*) и полски клен (*Acer campestre*) – подходящи видове, в добро състояние, американски ясен (*Fraxinus americana*) – не е в добро състояние, с ниски декоративни качества. Това са основните декоративни видове използвани към момента в район Южен. В Приложение №12 са дадени всички улици и видовият състав по тях с обща оценка на състоянието им. Графично това е показано в Схема №3.

2.6 РАЙОН ЗАПАДЕН

Зелените площи за широко обществено ползване в този район, като задоволеност в цифри изглежда много добре. Състоянието в момента е 54,9 м²/ж, а Общия Устройствен План резервира теренно 46,2 м²/ж. Намаленето на цифрата не означава, че зелените площи намаляват – това е така, поради това, че обитателите на района се увеличават и съществуващите зелени площи се разпределят на повече жители. Независимо от успокояващата цифра, положението в района не е добро. Парк „Отдых и Култура” е от надградско значение и локализацията му е в северната част на района. Други пълноценни паркови площи към момента няма, което лишава обитателите от възможност за краткотраен отдих. Съществуващите теренни възможности в самите квартали не са изградени или са само частично благоустроени. Всичко това показва, че съществуващите теренни възможности трябва да се пазят, защото независимо от високата цифра, обитателите на този район нямат необходимата достъпност до паркови площи. Не бива да се допускат случаи с преотреждане на резервирани от ОУП паркови площи, както при новия жк западно от МОЛ-а, където трябваше да се ситуира районна градина с локализация на зона за масов спорт.

Зелени площи с ограничено ползване – По голямата част от този район е от комплексно многоетажно застрояване. Това подвежда, че в тази посока има традиции. Само в южната и централната част на района нещата са по-добре и има благоустрояване и озеленяване. В западната си част, междублоковите пространства на района са слабо благоустроени и озеленени. В терените на сградите за обществено обслужване, състоянието е като в другите райони – амортизирани настилки и детски съоръжения не отговарящи на Наредба №1 за условията и реда за устройството и безопасността на площадките за игра.

Зелени площи със специфично предназначение – в кв.Прослав се намира гробищен терен. Площите са недобре благоустроени и се нуждаят от реконструкция

Уличното озеленяване в този район има както чудесни примери, така и не дотам

добри, хаотично и донякъде стихийно озеленени улици. Поради фактът, че тази дейност е извършвана в период със засилен интерес в тази посока и е предоставян огромен по обем видов състав и посадъчен материал, дейността е извършвана кампанийно и доста хаотично. Резултатът е, че много улици са с „шарен” дървесен състав и на места много ниско качество на посадъчния материал. Пред много имоти, собствениците са засаждали овощни дървета, които допълнително влошават общата картина. Това в съчетание с липсата на желание от инвеститорите при ново строителство или реконструкция на съществуващи сгради да опазват съществуващите дървета и да полагат грижи за тяхното оцеляване по време на строителния процес влошава изключително много картината на уличните насаждения.

Разнороден видов състав, лоши декоративни качества, наранени и осакатени при ново строителство дървета е картината в голяма част от района.

Добър пример е бул.„Хаджи Димитър”, където ефектът от уличното озеленяване е много висок. С чудесните екземпляри от Чинар (*Platanus*) и разделителна ивица много

добре решена като пешеходна зона, този булевард е пример за сполучливо решение. Ул."Царевец", ул."Копривщица" и бул."Свобода" също са добри примери – особено сполучливо е озеленяването към мемориалния център, където конския кестен (*Aesculus hippocastanum*) е един от малкото в града със сравнително добро състояние /заради листоминирация молец/.

Район Западен се нуждае от сериозна преоценка и реконструкция на уличното озеленяване.

Основният вид използван за улично озеленяване е Чинар, сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), полски и планински ясен (*Fraxinus oxycarpa*, *Fraxinus excelsior*) – видове подходящи за улично озеленяване и доказали се в района, като удачни за тази цел. Американският ясен (*Fraxinus americana*), клена, каталпата са все видове неподходящи за района. В Приложение №13 са дадени всички улици и видовият състав по тях с обща оценка на състоянието им. Графично това е показано в Схема №3.

3. ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ

Към момента Дирекция „Екология и управление на отпадъците“ в Община Пловдив разполага с два информационни продукта:

ИСУТ ИС"Зелена система и Защитени територии" – програмен продукт работещ с кадастрална карта и база данни. Програмния продукт може да изчете кадастралната карта с цялата ѝ база данни. Програмата съвместява специализираната кадастрална карта (и информация) с актуалната кадастрална карта. След направена паспортизация в този продукт се въвеждат данните от същата. С нея може да правят баланси по:

- Начин на трайно ползване
- Предназначение на имотите
- Собственост – общинска публична или частна, държавна, частна или друга
- Площ на имота
- Вид покритие – земна, затревена, естествени плочи, изкуствени настилки и др.
- Съдържание на парковата площ – паркова мебел, детски съоръжения, чешми, пейки и др.
- Общ баланс по растителни видове
- Баланс по видов състав - подробен дендрологичен състав по бройки
- Баланс по дендрологичен състав с фитосанитарно състояние

Програмният продукт работи в мрежа с ниво на достъп. Към момента има само един програмен пакет в Дирекция "Екология". При инсталиране на такива по райони би могло да се поддържа и актуализира цялата информация за Зелената система в града в един сървър. Програмата прави и общи баланси по райони или за целия град.

Към момента изцяло е вкаран в база данни паспортизацията само на район Централен (В процес на набиране са р-н Южен и р-н Тракия). От баланса на Централен се виждат следните факти:

Вид покритие	площ кв.м.
Земна или скална основа, без покритие	452603.44
Зелена площ - затревена	606939.75
Зелена площ - цветен партер	3086.38
Розариум	54.34
Алпинеум	54.95
Дървесен масив - склопен	1025.11
Обособен храстов масив	4905.80
Редки и защитени видове	625.04
Земна основа	23840.21
Макадам	325.76
Зел.площ - почвопокривни	7931.36
Трошен камък	4722.64
Естествени (каменни) плочи	26235.48

Плочи на тревна fuga	10398.47
Бетонoви плочи	54541.60
Други луксoзни покрития	4151.28
Скали	23123.99
Паваж	39602.99
Калдъръм	3107.08
Асфалт	35155.70
Бетонна настилка	15870.77
Пясък	2667.16

име	брой
Растителен обект	362
Скулптура, паметник	58
Водна площ	22
Скален кът /Алпинеум/	1
Пейка Ц подвижна дървена конструкция	1
Пейка, подвижна с метална конструкция	1514
Пейка не подвижна масивна основа	297
Табуретка Ц подвижна	22
Табуретка Ц не подвижна, масивна основа	10
Катерушка, метална	279
Катерушка - дървена	5
Пързалка метална конструкция	73
Пързалка дървена	2
Пързалка масивна конструкция	4
Люлка метална	76
Люлка дървена	6
Маса	44
Беседка	29
Комбинирано детско съоръжение	26
Специално атракционно съоръжение	1
Чешма	9
Фонтанка	50
Ваза, цветарник	384
Друго съоръжение	211
Пясъчник	75

Растителни видове	
име	брой
Широколистни дървета	28896
Иглолистни дървета	3155
Храсти	72055

Видовият състав със фитосанитарна оценка на растителността, поради обема си е приложен в **Приложение №14**

Web-базираната система - включваща 40 броя приложения за целите на обществеността и Община Пловдив – екология, икономика, спорт, здравеопазване, общински предприятия и други административни структури.

- Общинска икономика - Рекламни съоръжения, Концесии и договори, Терени за търговия, Терени за открита консумация, Паркинги;
- Транспорт – автобусни/тролейбусни и маршрутни линии, автобусни спирки, такси стоянки, светофарни уредби, 1600 бр. пътни знаци, оградни пана мантинели, ограничителни за скорост, Синя зона, паркинги и гаражи;

- Спорт – спортни обекти - стадиони, спортни зали, детска площадка със спортни съоръжения, велосипедни алеи, спортни игрища;
- Екология – поливни системи, фонтани и фонтанки, дейности в зелените системи – заповеди за премахване или резитба на дървесна растителност, площадки за кучета, зоокът, шумови карти;
- Общински заведения – лечебни заведения, детски заведения;
- Други – антени.

Създадената база данни е едновременно достъпна за ОП „Градини и паркове”, екологите в 6-те административни района на Община Пловдив и отдел „Екология“ на Община Пловдив.

За поливните системи, Web-базираната система дава възможност за справки и печат на географска и атрибутна информация при зададени параметри, както следва:

Помпена станция	Електрозахранване	Помпен агрегат
☐ Тип на постройката	☐ Договор за присъединяване. №.../.....	☐ Тип помпа
☐ Размер на помпената станция, mm	☐ Място на присъединяване към разпределителната мрежа	☐ Модел
☐ Оборудване – дървена скара, диелектрично килимче, стълба и др.	☐ Присъединена мощност, kW	☐ Дебит, l/s
☐ Състояние – констатация	☐ Види дължина на ел. кабела, m	☐ Общ напорна височина, m
	☐ Тип пускател	☐ Номинална мощност на електро двигателя, kW
	☐ Заземление	☐ Диаметър, mm
	☐ Състояние – констатация	☐ Състояние – Констатация

Поливен тръбопровод   Разпръскваща система

--	--

☐ Срукател – дължина, mm	☐ Кранове – Брой
☐ Срукател – диаметър, mm	☐ Кранове – Диаметър, mm
☐ Срукател – клапа	☐ Разпръсквачи – Тип
☐ Нагнетателен клон – Диаметър, mm	☐ Автоматика – Параметри
☐ Нагнетателен клон – Обща дължина, m	☐ Състояние – Констатация
☐ Нагнетателен клон – Вид тръби	
☐ Нагнетателен клон – Дълбочина на полагане, m	
☐ Нагнетателен клон – Брой основни разклонения	
☐ Състояние – Констатация	

Системата дава възможност за многофакторни анализи на поливни системи, заповеди за премахване или резитба на дървесна растителност. Разработен е модул за целите на ОП „Градини и паркове“, екологите в 6-те административни района на Община Пловдив и отдел „Екология“ на Община Пловдив.

За ОП „Градини и паркове“ е създадена база данни, която поддържа специфична номенклатура – анализи, сборници, обекти, транспортни средства и дава възможност за генериране на месечни протоколи, подробна ведомост, справка транспорт, справка за вложените материали. Чрез модула се структурират месечни и годишни отчети, до които има достъп дирекция „Екология“ на Община Пловдив.

За екологите в 6-те административни района на Община Пловдив е осигурена възможност за въвеждане и редактиране на данни в слоя „Зелени дейности“ и подготовка и печат на проекто-заповеди

За дирекция „Екология“ е осигурен оторизиран достъп на служители до папка, съдържаща архив от отчети на ОП „Градини и паркове“.

В предвид многофункционалността на системата, която по своята същност се доближава до ГИС, както и разнообразието на различна географска и служебна (атрибутна информация), съчетани в нея дават възможност за планиране на дейности и извършване многофакторни анализи на ръководно и експертно ниво.

4. ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ - ПОДДЪРЖАНЕ

Периоди

Още от създаването на първите паркови площи в гр. Пловдив в началото на ХХ век, грижите по поддръжката им са се полагали от различни общински служители – от няколко градинари до общинско мероприятие по поддръжка на парковете.

Ключов момент в историята на озеленяването е създаването на Стопанско Предприятие "Паркстрой" през 1954г. От няколко десетки служители, предприятието нараства до няколко стотици през годините и обединява в себе си дейностите по поддръжка на съществуващите зелени площи и ново строителство на паркове, алеи, площадки, поливни водопроводи и други елементи на парковата инфраструктура.

През 1980 г. по-голямата част от дейността на СП "Паркстрой" преминава към новосъздаденото БКС с 6 ремонти района на територията на гр.Пловдив. Този формат просъществува около 10 години и обединява в себе си няколко предприятия с различни предмети на дейност, включително ремонтна и стопанисване на общинския жилищен фонд.

Доказаната му неефективност води до разпадане през първите години на демокрацията. През този период е създадена Общинската служба "Градини и паркове" с предмет на дейност поддръжка на зелените площи в централната част на града, основно Цар Симеонова Градина, Градска градина, хълм Бунарджика, Старият град и някои прилежащи площи. Зеленината в останалите райони на Пловдив е отдадена чрез търгове на частни фирми за поддръжане. Периодът от 1991 до 1997 г. е характерен с най-големите загуби нанесени на Зелената система по различни причини :

- редуциране на площта ѝ поради реституции, продажби чрез смяна на статuti и последващо застрояване;
- минимални средства отделяни за поддръжка и никакви за ново зелено строителство;
- безконтролно усвояване на средствата от наетите фирми поради несъвършенства на системата за отчитане и доказване на извършените манипулации;
- липса на общински служители и граждански организации, които активно да защитават интересите на озеленяването.

През 1998 година, поддръжането се възлага на изключително и само на ОП"Градини и паркове.

Поддръжането на Зелените площи, собственост на Общината, винаги е бил въпрос, чийто отговор се е свързвал с наличието на финансови средства, тяхното осигуряване и усвояване. Анализът регистрира периоди на достатъчност и недостиг на подобни средства. Но понякога и по – точно почти винаги, отговорът се крие в методологията на правилното разходване на средствата за поддръжане.

Финансиране

Краткия преглед на цифрите през последните години показва, че за последните 14 години средствата отделяни от Общината за поддръжка и развитие на Зелената система

чрез бюджета на ОП "Градини и паркове" са се увеличили почти 10кратно, главно нараствайки:

- 1998 г. - 680 000 лв.
- 2007 г. – 3 565 000 лв.
- 2008 г. – 4 352 000 лв.
- 2009 г. - 4 535 000 лв.
- 2010 г. - 5 398 500 лв.
- 2011 г. – 6 497 684 лв.

Ако през 60-те години на 20 век тези средства са били предназначени за поддръжане на "представителни" зелени площи, които по принцип са били съсредоточени в централната градска част, то през 70-те и 80-те години с разрастването на града и построяването на

нови жилищни квартали с прилежащи благоустроени и озеленени площи, възможността за

финансиране намалява пропорционално на увеличението на количеството им. Възникналият проблем налага категоризация на зелените площи. Това в голяма част обрича и обезсмисля равнопоставеността на екосистемите в тези "озеленени", но оскъдно поддържани територии. Разделянето на Зелената система на зони за широко обществено и ограничено ползване / предимно междублоковите благоустроени и озеленени територии/ рязко влошава състоянието на системата.

Налице са факти, че такива територии са изпълнени и предадени с официални приемо-предавателни документи с перфектно съдържание – изградени алеини мрежи,

детски и спортни площадки, паркова архитектура, помпени станции и поливни системи, паспорти на засадената декоративна растителност и затревени части.

До началото на 90-те години на 20 век са правени редица експерименти по отношение на структуриране на поддържащите фирми и механизми.

От моделът за отчитане на разходване на средствата по т.н. "фактически разходи" се преминава на модел "стопански разходи". Това нанася достатъчно по съдържание вреда върху качеството на провежданите мероприятия по поддържане. Регистрира се рязък спад в оценката на декоративната стойност на зелените площи. Изчезват килимните цветни фигури от площада, а самият той се превръща в едно скъпоструващо архитектурно недомислие. Бумът на реконструкции на съществуващи паркове, впоследствие обявени за паметници на градинското парково изкуство, водят до архатектонизиране на съоръжения, добре вписани в парковата среда. "Изяжда се" голямата част от Цар Симеоновата градина с помпозно разширяване на Централния площад, прекрасното езеро във въпросната градина се превръща в "мраморна каца без дъно", а претенциозният пеещ фонтан замлъква няколко години след пускането му в експлоатация. През 1978 г. е реконструирана и Дондуковата градина със същия ефект на натруфеност и нефункционалност. Примерите са много. Един от най-красноречивите е амбициозният проект за озеленяване и благоустрояване на ЖР Тракия. Всичко привършва с изпълнението на мероприятиято в Зона А ,9 и 10, и до там. Липсата на средства рязко влошава качеството на поддържане в началото на 90-те години.

До 1998 г. в опитите да се съвместят дейностите, свързани с екологичните проблеми на града, с комуналните дейности и писането на програми без реално обезпечаване със средства, довежда до нечуван колапс за ЗС.

Изчезват всички архиви, свързани с информация за проектни намерения, бъдещи планове за финансиране на ЗС, изчезва и Управленското звено на Системата.

Поддържане на улично озеленяване

Поддръжката на декоративните дървета, засадени по улици и булеварди в момента се изразява основно в оформяне на короните и санитарни отсичания. Те се извършват въз основа на санитарни експертизи и заповеди на Районните кметове, оформени съгласно изискванията на Наредбата за развитие, поддръжка и опазване на зелената система. Според нея това задължение е вменено на Общинското Предприятие "Градини и паркове", което разполага с 8 бригади по 6 работника, оборудвани за целта с транспорт, механизация (автовишки и дробилни машини) и резачна техника. Въпреки, че персонала, ангажиран с тази дейност и специализираната техника е увеличена четирикратно за последните 12 години, огромният обем работа по оформяне на короните по издадени заповеди (т.е. по настояване на живущи и преценка на районните еколози), не позволява провеждането на системни резитби (през период 2 – 3 години) за формиране на корони. Такива не са извършвани повече от 30 години (а на някои екземпляри изобщо) и това е една от основните причини за развитие на небалансирани, нетипични за вида и неестетични корони, формирани под въздействието на фактори, характеризиращи конкретното месторастене. Същите започват да нанасят щети на сградния фонд, улични и тротоарни настилки, подземни и надземни комуникации и в същото време са опасни за гражданите при влошени метеорологични условия. За да се избегне това, вече няма други варианти, освен силна интервенция, изразена в някои случаи в драстично съкращаване на

короните, което пък снижава устойчивостта на заболявания, общата жизненост,

екологичната стойност и естетичното въздействие на отделните индивиди.

Структура на поддръжане

Поддръжката на общинските зелени площи се осъществява от Общинското предприятие при следната организация

Основна структурна единица е бригадата с технически ръководител, който е подчинен на Главен инженер и Зам. Директор.

Обособени са шест обекта в район Централен обслужвани съответно от 6 бригади и по два в останалите райони на града – обща 16 бригади. Състоят се от 10-12 постоянни работника натоварени с различни конкретни задачи – специфични и общи. Условно могат да бъдат групирани като работници обслужващи градинска и поливна техника и такива заети с текущи манипулации по поддръжка на зеленината. Към тях през активния период от май до октомври се назначават общо около 100 сезонни работника, изпълняващи обща работа, а понякога и специфична – косачи или помпиери.

Базите, които ползват тези бригади са разположени най-често в зелени площи и са изградени от фургоны за персонала и фургон или сглобяеми административни постройки за техническите ръководители. Някои обекти имат складови помещения за техника и материали в помпени станции или бивши градски тоалетни. Графично това е показано в **Схема №10**

Автопаркът на ОП "Градини и паркове" се ползва по заявки от всички бригади и е базиран до управлението на ул. Даме Груев № 64 А. Състои се от 29 различни товарни автомобили, 12 микробуса и следната механизация:

- 11 автовъшки, 9 цистерни, товарачна машина, багер, 2 трактора, 3 сметовоза, 2 снегорина, 2 метачни машини, многофункционална машина за почистване на пънове и 6 прикачни дробилни машини.

Градинската техника се състои от ножови и роторни косачни машини, моторни коси, хресторези, ножици за жив плет, моторни и телескопични верижни триони. Тя е професионална, сравнително обновена и като брой съответства на персонала в бригадите. През активния сезон се съхранява в базите на обектите.

Растителна защита

Всички дейности свързани с растителната защита на улични и паркови насаждения в момента се изпълнява от ОП "Дезинфекционна станция". Общинското предприятие е натоварено с тази задача от началото на 2010 г.

Преди това в ОП "Градини и паркове" е съществувало звено от двама работника за извършване на най-належащите манипулации по третиране с препарати на производствените площи и живите плетове из града. При каламитетни нападения се е ползвало наета техника и външни изпълнители, избрани с конкурси. Към настоящия момент са установени определени групи неприятели, постоянно атакуващи декоративната растителност – кестенов молец, бяла американска пеперуда, тополова гъсеница, листни въшки по ясените, акари и трипс по живите плетове и др.

5. ТЕХНИЧЕСКА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

Тръбни кладенци

На територията на Община Пловдив съществуват 284 броя съоръжения за водовземане - тръбни кладенци (ТК), разположени в поземлени имоти публична общинска собственост, с цел на водовземане „напояване на зелени площи“.

- Район "Северен"
  - Изградени - 77 бр. ТК
  - Действащи - 24 броя ТК
  - Консервирани - 53 броя ТК
- Район "Централен"

- Изградени - 48 бр. ТК
- Действащи - 31 броя ТК
- Консервирани - 17 броя ТК
- Район "Южен"
  - Изградени - 51 броя ТК
  - Действащи - 15 броя ТК
  - Консервирани - 36 броя ТК
- Район "Западен"
  - Изградени - 19 броя ТК
  - Действащи - 11 броя ТК
  - Консервирани - 8 броя ТК
- Район "Източен"
  - Изградени - 57 броя ТК
  - Действащи - 12 броя ТК
  - Консервирани - 45 броя ТК
- Район "Тракия"
  - Изградени 32 броя ТК
  - Действащи - 6 броя ТК
  - Консервирани - 26 броя ТК

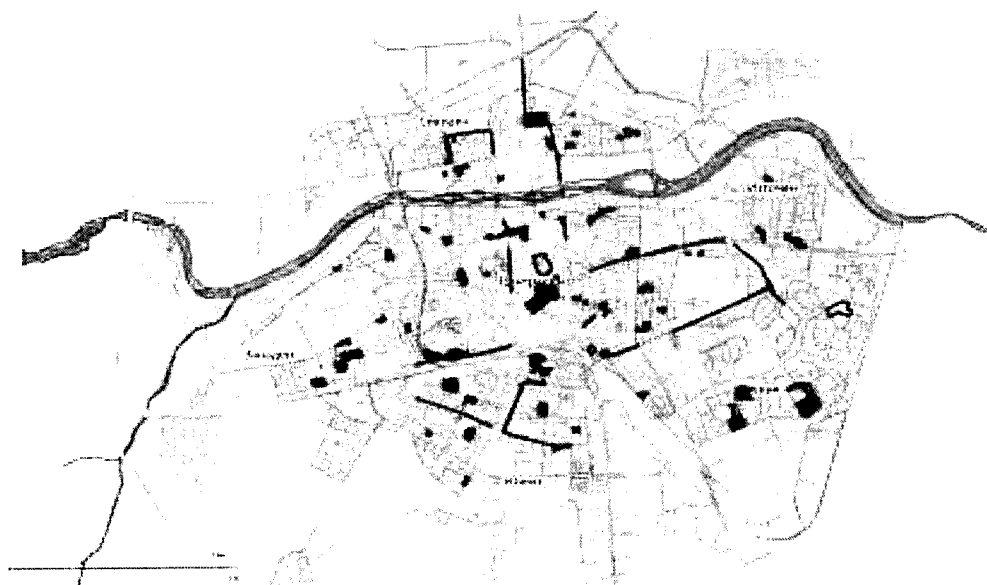
Тръбните кладенци са изградени предимно в периода 1970 – 1990год. В по-голямата си част проектната им документация е изготвена от „Водоканал проект“ и не е предадена на районните администрации, при което се губят хидрогеоложките данни и данните от пробните водочерпения.

От изложените данни е видно от, че от съществуващите 284 броя ТК на територията на Община Пловдив, през 2007г. са вписани 246 броя съоръжения, използвани за напояване на зелени площи в междублокови пространства и дворовете на детски градини и училища в регистъра по чл. 118г. от Закона за водите, т.е преминал е първият етап от процедурата по предоставяне на права по Закона за водите. Само 4 броя ТК от съществуващите водоземни съоръжения имат издадени Разрешителни за водоземане.

По възлагане на Община Пловдив, през 2010г. е създадена база данни в Web-базирана система, включваща визуализиране на местоположение на тръбните кладенци, технически параметри и оборудване на ТК и поливните системи. Въпросната система дава възможност за паспортизиране на подробни данни и за помпена станция, ел. табло, помпен агрегат, поливен тръбопровод и разпръскваща система.

Политиката, свързана с дейностите по възлагане на експлоатация, изграждане, реконструкция и модернизация на водоземните съоръжения - общинска собственост се осъществява от кмета на общината, чрез районите администрации. Експлоатационно предприятие по дейностите е вменено като задължение на ОП“Градини и паркове“.

Поливни системи

Действащи поливни системи на територията на Община Пловдив

Основната част от поливните системи в гр. Пловдив са изградени през периода 1965-1989 г. В почти всички жилищни квартали са направени сондажни кладенци с построени към тях помпени станции (шахти за монтиране на електрически водни помпи). В доста от кварталите и почти всички по-големи градини са положени и поливни водопроводи (от итернит ф 80 – ф 200) и кранове за поливане. Електроснабдяването им се е осъществявало директно от енергопреносните съоръжения. Някои от тези поливни инсталации никога не са проработили (Помпена станция Лаута и др.), други активно са се ползвали от живущите по кварталите за поливка на прилежащите зелени площи и други цели. Друга част от тях, разположени по паркове и градини се ползват и до днес след някои ремонти и реконструкции

- Цар Симеонова Градина, Градска градина, Градина Рибница, Каменица, Източна Румелия и др.

През периода 1990-1997 г. повечето от тези съоръжения не функционират поради липса на средства дори за елементарно обслужване и игнорирането им от различни фирми, ангажирани с поддръжката на зелените площи през този период.

През периода 1998 – 2011 г. са извършени реконструкции и създадени нови поливни съоръжения в редица зелени площи, включително и квартални градини

- общо над 30. На 17 отсечки от големи булеварди са водоснабдени средните разделителни ивици и монтирани системи за капково напояване. Това чувствително снижава разходите за поливане на разположената по тях растителност и повишава качеството му.

Функциониращите напоителни съоръжения обаче не покриват всички зелени площи и това налага ползването на автоцистерни, което е крайно нерентабилно. Голяма част от площите за ограничено ползване изобщо не се поливат и това пречатва разполагането на нова декоративна растителност и развитието на съществуващата. Някои от работещите поливни инсталации трябва да бъдат реконструирани и модернизирани :

Производствени бази

В град Пловдив още от зората на озеленяването са били отделяни площи за производство на декоративен посадъчен материал – фиданки и цветя. Пример за това е прочутата Пепиниера на Шевалас, част от която е днешната градина “Шуменска” до бул “Найчо Цанов”. Апогей на разсадниковото производство е периода от 1955 г. до 1980 г., когато е създаден и Общинският декоративен разсадник “Ландос”, заедно с Окръжния разсадник на обща площ 1050 дка и над 100 работника. По това време са произвеждани десетки хиляди фиданки и декоративни храсти от стотици видове, включително екзотични и присадки. Впоследствие производствената площ неколкократно е редуцирана по различни причини, а през 2006 година Община Пловдив с едно недомислено решение на тогавашния Общински Съвет, сама се лиши от 262 дка разсадник на Рогошко шосе и 33 дка цветопроизводна база на Цариградско шосе.

В момента ОП “Градини и паркове” ползва част от терена на Рогошко шосе под наем за производство основно на декоративни храсти и цветя. По обясними причини е недалновидно залагане на растения с по-голям цикъл на производство и инвестиране в модернизация на технологиите. За да бъдат покрити нуждите от посадъчен материал,

Общината е принудена да закупува такъв от Външни доставчици. Наложително е възможно в най-близко бъдеще да бъде определен терен за нова производствена база, да бъдат осигурени средства за стартиране на изграждането му и предприети конкретни действия.

Предимства на собствената производствена база са следните:

- ниска себестойност на произведения посадъчен материал;
- видов състав и брой съобразен с конкретните нужди на обектите (някои защитени видове) изобщо не се предлагат от търговците;
- растения, отгледани при местни условия и не нуждаещи се от аклиматизация.

VI. Анализ на състоянието

1. ПРОБЛЕМИ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

За изясняване на въпросите свързани с проблемите на Зелената система, които са генерирани до момента на написване на програмата е създаден кратък "Въпросник", който да избистри нерешените проблеми на благоустрояването и зелената система, както и за необходимостта от бързи и успешни управленски решения за бъдещето на града и подобряването на жизнената среда на гражданите на Пловдив. Въпросникът е приложен към приложенията в Том 2 - Приложение№17

1.1 ЕКОЛОГИЧЕН АСПЕКТ

Незадоволителното състояние на физическата среда и благоустройството на гр.Пловдив ограничава неговото развитие. Разрастването на града води до все по-голям екологичен натиск, като благоустрояването и мрежите на техническата инфраструктура не удовлетворяват адекватно градските нужди и това затруднява правилното му функциониране.

Трайното подобряване на Екологичното състояние на гр. Пловдив е неразривно свързано с опазване и развитие на Зелената система.

Пловдивското поле и град Пловдив са разположена в „корито“, заобиколено и „защитено“ от масивите на Западните Родопи, Средна гора и Чирпанските възвишения. При тази си конфигурация е естествен големият процент време със слаби ветрове и безветрие и наличие на инверсии. В това се състои един от големите проблеми на територията.

Съчетанието на липсата на проветряване със слънчевото време и голямото струпване на масиви от изкуствени покрития – производствени, жилищни, улици, площади и т.н., които акумулират и съответно излъчват погълнатата топлина (дълговълнова радиация), дълго време след „слънчевата атака“ - до късните вечерни часове, е причина за дискомфортното прегряване на средата, с всичките последствия от това – икономически (климатик, понижена трудоспособност), здравни, социални и др.

Вследствие на нагряването над прегретите повърхности се образуват термични комини, в които прегретия въздух се издига нагоре (увличайки и значителна част от разтворените в него вредности). На негово място от приземните слоеве постъпва по-хладен въздух от съседните, по-слабо нагreti територии.

Така се образува една „собствена“, локална естествена ветрова система. Въпроса се свежда „от къде и какъв е“ по-хладния въздух. Ако този въздух постъпва от съседния зелен масив, той ще бъде първо: значително по-хладен, второ: по-влажен (задоволява физиологична необходимост-15% увеличена относителна влажност е равна на понижение на t° с $3,5^{\circ}\text{C}$), трето по-чист.

При такава „ветрова система“, влиянието на зелените площи достига до 300-600 м, в зависимост от вида на масива (насажденията в него) и неговата големина. Колкото масива е по-голям и колкото високата дървесна растителност преобладава, толкова и ефекта е по-голям.

Наличието на хълмовете и по-големите паркове в Зелената система на Пловдив отговарят на изискванията за възникването на такава - локална ветрова система. В нея следва да се използват всички съществуващи дадености – изградените паркове, свободните и слабо изградени съседни терени – разширявайки се в посоките околните

територии и особено на юг – към Родопите, вклинявайки се в най-гъсто застроените квартали в централната градска част. В тази насока може да се разчита на освободените терени от производствени дейности в съществуващите промишлени зони. Особено

внимание следва да се обърне на уличното и дворищно озеленяване (Пловдив има традиции в тази насока), особено в новите разширения.

От направените екологични проучвания се вижда, че:

- Условието на природна среда не са особено благоприятни – голяма част от времето е заето с дискомфортни проявления – дискомфортно прегревяване или дискомфортно охлаждане. Причината е най-вече в географското положение. Това в допълнение с високите летни температури, ниска влажност на въздуха и липсата на „проветряване“ поради ниската скорост на вятъра, водят до утежнени условия на градската средата.

- Антропогенните фактори допълнително утежняват нещата – изкуствените настилки, неподходящата архитектура, не доброто планиране, все фактори зависещи от нас

- Замърсяването на въздуха е основно от автомобилният транспорт и отоплението с твърди битови отпадъци – битовия фактор. Не малка роля за замърсяване с ФПЧ е факта, че гр.Пловдив е обграден от обработваеми полски площи, създаващи специфичен режим на пренос на замърсители от естествен произход.

- Акустичното натоварване на градската среда, също е значително и тоталното неотчитане на този фактор при градското планиране е повод да си припомним влиянието на шума върху човешкото здраве.

- Електромагнитните полета и лъчения и влиянието им върху човека, са бяло петно в световните изследвания, но този фактор е важно да се отчита. По-голяма част от градската територия е с хаотично проведени електропроводи.

Решаването на тези проблеми, до голяма степен е възможно чрез развитие на Зелената система и превръщането ѝ в пълноценна част от градската среда. За да се постигне това, е необходимо да се направи задълбочено изследване на елементите на Зелената система, да се проучи тяхното състояние и с конкретни мерки за един 10-15 годишен период да се постигнат поставените цели.

1.2 УСТРОЙСТВЕНИ ПРОБЛЕМИ

Състоянието на Зелената система е незадоволително. Обществените зелени площи са недостатъчно, лошо поддържани и подложени на силен натиск от строителни предприемачи, които виждат в перспективните площи на Зелената система, ресурс за застрояване на жилищни, обществени или с друга функция сгради. Зелената система не е интегрирана в градската структура и в частност с някои нейни части – културно-историческото наследство, туризъм

Жилищните комплекси са недоизградени и неблагоустроени.

Необходими са сериозни усилия в озеленяването и благоустрояването

Проблемите на Зелената система на гр.Пловдив могат да бъдат сведени до следното:

- „Мозаечна структура“, неравномерно покриваща градската територия. Недостатъчно количествено развитие на зелените площи спрямо общата територия на града; преобладаващи по брой маломерни зелени площи с ниски показатели за екологична, рекреативна, естетическа ефективност.

- Наблюдава се разпокъсаност, безсистемност и липса на връзки между отделните озеленени острови сред застрояването. Това не позволява растителността да изиграе своята екологична и мелиоративна роля

- Липсват големи крайградски зелени пояси, защитни насаждения за изолиране на производствените зони, гробищните паркове и др.

- Липсват зелени клинове, пояси и зони, които да навлизат в градската структура,

трансформирайки свободните пейзажни пространства в архитектурно оформени паркови композиции подобряващи микроклимата.

- Недостатъчно използвани са възможностите на р. Марица в пространственото обвързване на урбанизирания ландшафт на града и извънградската среда за отдих. Необходимо е подобряване на пространствената обвързаност на града с прилежащите на водните площи територии чрез овладяване и естетизиране на крайбрежните части по протежение на града и извънградската зона, а именно: увеличаване на обществената достъпност до водния фронт и водата.

1.3 ФУНКЦИОНАЛНА СТРУКТУРА НА ПАРКОВИТЕ ПЛОЩИ

Характеризира се с еднообразие във функционалната типология на парковете; липса на система от многофункционални паркове (с изключение на парк "Отдих и култура"); съществуващите многобройни маломерни зелени площи са предназначени предимно за тих отдих; липса на тематично преобладаваща дейност (водни площи, спорт, атракции и др.), която характеризира парковата територия и създава притегателен акцент в нея; неразвита система от специализирани паркови територии; нереализирани напречни връзки между парковете, осъществяващи принципа на непрекъснатост в Зелената система.

1.4 УСВОЕНОСТ НА ПАРКОВИТЕ ТЕРИТОРИИ

По отношение на усвоеността на парковите територии е характерно съществуването на: изцяло реализирани паркови територии - това са паркове и градини, характеризирани се с всички елементи на паркоустройството (Градина "Цар Симеон"; "Градска градина", Данов хълм; хълм Бунарджика, Младежки хълм, парк Рибница); частично реализирани паркови площи (парк „Отдих и култура“, парк „Св.Седмочисленици“) залесени паркови територии - това са територии, усвоени само с растителност, които при паркоустрояване ще формират пълноценна паркова среда (парк "Лаута", парк „Тодор Каблешков“); нереализирани паркове ("Източен парк" и "Южен парк" и др.) и много други малки градини и скверове, който не са реализирани но са жизнено важни за зелената система на града. В **Схема № 01** са описани парковите площи по райони и степен на усвоеност.

2. АНАЛИЗ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР.ПЛОВДИВ ПО ВИДОВЕ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

2.1 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ШИРОКО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ

Тези паркови площи би следвало да са организирани в единна система с 5-7 минутен изохрон на достъпност (около 300-500 метра). На практика това не е постигнато навсякъде, поради липсата на териториални възможности в съществуващите структури на града. По тази причина е много важно да се запазят съществуващите паркови площи, като такива и да се опазят от реституционни претенции и застрояване.

Колкото и малки да са някои паркови площи, те са жизненоважни за зелената система на града.

Направен е общ баланс на зелените площи за широко обществено ползване на града към момента и е съпоставен с териториалните възможности и резервираност на терени от Общия Устройствен План /ОУП/ на град Пловдив.

Представените цифри в следващата таблица не касаят изградеността на паркови площи /Много от площите са само териториално резервирани в баланса на ОУП/.

Зелените площи за широко обществено ползване в града заемат 381,5 ha, което

съставлява 75,3 % от общата площ на зелените площи. По райони разпределението е следното:

Район	Налични м ² /ж	Предвиждания м ² /ж
Централен	14,3	15,1
Източен	0,4	8,0
Западен	54,9	46,2
Северен	4,0	11,2
Южен	1,6	9,8
Тракия	11,9	16,4
Средно за града	11,2	17,4

Вижда се, че най-незадоволени са район Източен, Южен и Северен. В Западен се полагат по 54,9 м²/ж, поради наличието в района на парк „Отдых и култура”. Независимо, че някои райони разполагат с привидно достатъчни паркови площи, разкъсаната структура и неравномерността на парковите обекти определя недостатъчно покритие на градската структура от зелени площи за широко обществено ползване.

Предвижданията на ОУП се дават със забележка - те към този момент не са изпълними и напълно актуални, поради отреждането и използването на много терени за други нужди./ Всички ПУП-ове процедурани през тези години не отговарят на изискванията за необходимия минимум паркови територии/ От приемането на ОУП през 2007 г. до момента, не е направено много за Зелената система на гр.Пловдив.

В Приложение №1 е даден етапния план на ОУП за изпълнение на целите и задачите касаещи Зелената система на града, където ясно се вижда каква част са изпълнени.

Това е причината дори тези 17,4 м²/ж, които са под нормативния минимум от 20 м²/ж, предвидени в Общия устройствен план, да са неизпълними към момента. За сведение, заложеният жизнен стандарт в Общинския план за развитие е 30-35 м²/ж.

Изследвана е изградеността на тези територии и степента на амортизация на парковите елементи и инфраструктура. Това е показано на **Схема №1**

Направен е анализ и по отношение на устройственото състояние на зелените площи за широко обществено ползване. Независимо, че ЗУТ защитава зелените площи в градската структура, се оказва, че тези площи са едни от най-уязвимите във високо урбанизираната градска структура. Освен в табличен вид в **Приложения № 2 до №7**, това графично е показано в **Схеми №4 до №9**

2.2 Зелени площи за Ограничено обществено ползване

Изградеността на зелените площи в междублоковите пространства е много ниска. Там където има такава, тя е силно амортизирана и се нуждае от реконструкция. Като среда за отдих и рекреация, качеството на тези площи е много лошо. Направена е оценка по отношение на чисто озеленяване, графично е отразена в **Схема № 2**.

Вижда се, че добре озеленени са 49% от междублоковите пространства (Тук не се засяга степента на благоустроеност, а се разглежда само наличието на дълготрайната декоративна дървесна растителност).

В 22% от случаите трябва да се направи сериозна реконструкция на дървесната растителност или да се допълни с такава.

Липсва всякакво озеленяване в 29% от междублоковите пространства.

Детските площадки не отговарят на нормативните изисквания.

Редовна практика е в зелените площи на междублоковите пространства да се разполагат гаражни клетки, които "тампонират" или напълно унищожават зелените площи.

Този процес нарушава визията, комфорта на обитаване, унищожават идентичността на комплексното застрояване.

Друга грешка, която се допуска в междублоковите пространства е регулационното отделяне на малки търговски обекти. Това дава вратичка в следващ етап да се променят

показателите на застрояване на новообразуваното УПИ и да се презастрои територията. Преди момента на преотреждане, търговския обект си е работил и нищо не му е пречело, а за реконструкция на същия /не за разширение и надстрояване/ не е необходимо преотреждане на УПИ. За съжаление, по този начин се преуплътниха много междублокови пространства.

По отношение на обществените сгради - детски учреждения, училища, болници, зелените площи са в окаяно състояние. Силно амортизирана настилка, опасни на места паркова мебел и съоръжения, застаряваща декоративна дървесна растителност и настаняване на рудерални видове.

За дворното озеленяване и озеленяването в обектите на общественото обслужване се нарушава ЗУТ – чл.62, ал.1, чл.68, ал.2, т.1 и чл.178, ал.3, т., както и Наредба №7, чл.11, ал.1 и чл.38, ал.1. Неглижира се озеленяването на тези така важни за Зелената система и визията на града сгради и прилежащи площи към тях.

2.3 ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ СЪС СПЕЦИФИЧНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Като цяло, паркоустрояването и благоустрояването на тези терени и на много ниско ниво. Има приет инвестиционен проект за Рогошките гробища – I Част, като остава само да се намерят средства за финансирането му.

Към момента, града разполага със зоокът, който няма лиценз и не функционира. Има инвестиционен проект, за изпълнението на който са необходими не много средства. След изпълнение на този проект, зоокът би могъл да получи лиценз. Това е временно решение, тъй като мястото не е подходящо за такъв тип съоръжение - микроклиматичната характеристика е много неподходяща за зоокът

Пловдивската ботаническа градина никога не е разполагала с оранжерийни сбирки, основната част от градината заема арборетума. ботаническата градина никога не е била реализирана до степен, в който да може да приема външни посетители (няма достатъчно развита паркова инфраструктура). Тя не е била отворена официално за посещения, като е функционирала преди всичко, като специализирано звено на Аграрен университет-Пловдив.

През последните 20 години ботаническата градини е силно занемарена, някогашният арборетум е силно обрасъл с плевелна дървесна растителност. Останали са проходими само алеите, които се използват по-често от жителите на съседните блокове. През последните 5 – 6 години почти всички открити пространства са силно заплевелени с ясенолистен явор висок 1 до 3 м. Въпреки пълната безстопанственост при обследването на растителността на територията на ботаническата градина през 2006г. бяха идентифицирани над 250 вида дървета и храсти. Ботаническата градина постепенно се е превърнала в място защитено от погледа на обществото, където се реализира престъпна и неморална дейност от различно естество.

В настоящият момент точните граници на ботаническата градина са неясни, липсва актуално кадастрално заснемане и трасиране на границите. Проектите за облагородяване на градината, както и по-голямата част от архивите се приемат за загубени (или не се знае къде се съхраняват). По-голямата част от информацията за градината се извлича от направени по времето, когато е работила, публикации както и от спомени на хора от катедрата по ботаника при Аграрен университет- Пловдив и специалисти в сферата на озеленяването.

ОУП резервира площи за разширението ѝ - бившата цветопроизводна база, със комплекса от оранжерии би могъл да се впише чудесно и заедно с арборетума ще образуват един ботанически комплекс. Съществуващите оранжерии след реконструкция,

биха могли да поемат тропическа колекция. Необходимо е да се уреди въпроса със собствеността на земята - общинска, държавна и частна и да се предприемат действия за устройствено и инвестиционно проектиране.

2.4 УЛИЧНО ОЗЕЛЕНЯВАНЕ

Зелените улични насаждения в едно населено място са органически необходима съставна част от неговия ландшафт за създаването и поддържането на условия за една нормална, здравословна жизнена среда.

Озеленителните работи на гр.Пловдив имат над 130 годишна история. И това дава чудесна възможност за анализиране, обобщаване на този опит. За такъв период много точно могат да се оценят, както добрите постижения, така да се видят и отстранят грешки, неправилни решения и реализации.

Озеленяването на гр.Пловдив има какво да посочи като добри примери. Това са наистина качествени реализации при изграждането не само на паркови градски обекти, но особено и на първо място уличното озеленяване.

Още преди век започва първото озеленяване на пътна връзка с жп станция (сега ул."Иван Вазов"). Избира се като основен вид западния чинар – дърво характеризиращо се с мощна корона, издръжливо на тежките почвено-климатични условия на града. Това е вярна и прецизна преценка. Днес се вижда, че това е най-добре озеленената, с най-висок защитен ефект в града улица.

Освен първите стъпки, добри реализации в уличното озеленяване има и по-късно – това са бул."Руски", бул."Копривщица", ул."Победа" в по-ново време.

В озеленителните работи в града са използвани с различен успех още: липи (*Tilia*), ясени (*Fraxinus*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), явор (*Acer pseudoplatanus*), шестил (*Acer platanoides*), конски кестен (*Aesculus hippocastanum*), копривка (*Celtis australis*), американски ясен (*Fraxinus americana*), негундо (*Acer negundo*) и др. Има улици озеленени с японска софора (*Sophora japonica*) – вид също устойчив, издръжлив, едри и мощни дървета. Тъкмо, поради последното – тези качества, създават конфликти по-късно, когато короните започнат да пречат на околните сгради, на автомобилното движение. Казаното е напълно валидно и за чинара (*Platanus*). И тогава се налагат трудоемките и скъпи работи със сложна техника за ограничаване на короните. Това са тежки травми, трудно поносими, особено при старите чинари.

Като цялостна оценка, гр.Пловдив се счита за един добре озеленен град, и когато се наблюдава от някой хълм на града, човек остава именно с това убеждение. Но това впечатление не е съвсем точно и обективно. В общата маса на дървесни растения, използвани в озеленителните работи в града, не малък процент заемат видове с ниски декоративни качества, със слабо или никакъв защитен ефект. На всичко отгоре те са внасяни доста безкритично и безразборно, в смес с другите дървета и допринасят много за снижаване на естетическата и екологична значимост на озеленяването, особено що се отнася до уличното озеленяване. Това са екзоти, като : американски ясен (*Fraxinus americana*), пенсилвански ясен (*Fraxinus pennsylvanica*), явор негундо (*Acer negundo*), айлант (*Ailanthus*) и др. Всички те не бива да се елиминират безусловно в зелените площи, но да се садят само след критичен оглед и преценка. Така например айлантът може ограничено да се използва в оградени тротоарни площи, където няма възможност да дава издънки, а расте бързо. Друг пример е американският ясен (*Fraxinus americana*), от който има мъжка (стерилна) форма с далеч по-приемлив облик и качество.

Грешки са правени и при последващо подновяване на уличната растителност - внасят се разнородни, коренно различни видове. Засаждана е не такава растителност, която е необходима и подходяща за улицата, а растителност с каквато се разполага в момента. Това го доказват улици с по 10-15 различни декоративни вида (напр. ул."Ст.Стамболов", уличното озеленяване в р-н Тракия).

Изключително тежки поражения са нанесени на уличните дървета при реконструкция на сгради или ново строителство - това е най-видимо по обслужващата улична мрежа. За съжаление практиката в гр.Пловдив показва, че не минава строителство без да се отсече или нарани в голяма степен улично дърво. Не са малко случаите, когато поради лошо проектиране или липса на такова в Част "Паркоустройство и благоустройство", се отсичат жизнени 40-50 годишни дървета.

Еркерното строителство също играе много ограничаваща роля върху уличното озеленяване.

Други основни грешки, които се правят и в днешно време, е несъобразяването на реконструкция, допълване или ново озеленяване с предвижданията на ПС КТС на ОУП на гр.Пловдив. Общият Устройствен План в частта си "Транспортна и комуникационна инфраструктура" завършва с План схема на комуникационно - транспортната система с прогноза - 2025 г. Тази схема показва развитието на главната улична мрежа за прогнозния период. При едно съвместяване с елементите на Зелената система и сверяване с регулационните платна на Община Пловдив, се вижда къде двете системи влизат в конфликт и къде засаждането на дървета е необходимо да се съобрази с проектните предвиждания на първостепенната улична мрежа. Засаждането на дървета и последващо обгрижване през най-уязвимия период, за да се премахне вече пълноценна растителност след 10-15 години при реконструкция или разширение на улична мрежа е безмислено харчене на средства и излишен труд. Това е показано в табличен вид в **Приложения № 2 до №7** и графично в **Схеми №4 до №9**

Очертават се следните фактори, отразяващи се неблагоприятно на уличната растителност:

а) Абиотични

- неподходящи почви - бедни на хранителни и вещества, деструктурирани, с влошен воден и въздушен режим, на места засолены;
- високи летни температури
- ниска атмосферна влажност
- ниска стойност на валежите

б) Антропогенни

- високо въздушно замърсяване вследствие засиления автомобилен трафик и др.
- стихийно жилищно застрояване – еркери, засенчване, механични повреди нанесени при строителството
- нови подземни комуникации (при строителството на нови и реконструкцията на стари подземни комуникации, се нараняват корените на дърветата, поради невзимане на съпътстващи строителството мерки)
- реконструкции на пътни артерии (при строителството на нови и реконструкцията на стари пътни артерии, не се пази съществуващата трайна декоративна дървесна растителност и не се взимат никакви мерки за нейното опазване
- избор на неподходящи видове.

Общото въздействие на тези фактори е довело до застаряване и влошаване на физиологичното състояние на 60% - 70 % от уличните декоративни дървета особено в централните части на града.

Изследвани са всички улици в градската структура и е анализиран видовия състав в тях. На тази база е направена обща оценка в две направления – в **Схема № 3** е дадена изградеността на уличното озеленяване, а в **Приложения №8 до №13** са дадени по райони всички улици с подробен видов състав и обща оценка на декоративния вид. Като цяло в града, ситуацията при уличното озеленяване нещата стоят по следният начин: 49% от цялата улична мрежа са добре озеленени, при 25% от случаите уличното озеленяване се нуждае от сериозна реконструкция или допълване и 26% от случаите липсва въобще такова.

Сериозен проблем за Пловдив остава озеленяването на по-тесни улици, които не са малко за града. Тук е нужно да се търсят и намират компромисни решения.

Най-общо казано, за гр.Пловдив, с топъл и сух континентален климат, с утежнена градска среда – асфалти, бетон, прегряване, подходящи са ограничен брой видове дървета. Това са така наречените ксеромезофити, т.е. издържащи в някаква степен на високи температури и на дефицит на вода.

Анализа показва, че дървесната растителност на уличното озеленяване е в лошо санитарно състояние. Налага се генералният извод, че съществуващите улични насаждения, в голяма част са в тежко фитосанитарно състояние и поетапно, там където е възможно трябва да се реконструират.

2.5 ЗАЩИТНИ И МЕЛИОРАТИВНИ ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

Град Пловдив се нуждае на много места от защитни и мелиоративни насаждения. Разположението на града - заобиколен от земеделски земи, го прави уязвим в това отношение от прахово замърсяване при обработване на тези терени. Това допълнително утежнява обстановката с ФПЧ и влошава качествата на атмосферния въздух.

Защитаването на определени обекти от неблагоприятни ветрове, е причина да се полагат усилия за създаването и опазването на ветро-защитни пояси.

Към момента тези насаждения са изключително малко и за тях не се полагат никакви грижи. Необходимо е политиката в това направление коренно да се промени.

2.6 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Съществуващите защитени територии - Младежки хълм, Данов хълм и Хълм на освободителите /Бунарджика/, обявени като природни забележителности, Цар Симеонова градина, Дондуковата градина, Хълм на освободителите и Данов хълм /незастроените части/, ул.“Ив.Вазов” и бул.“Руски”, всички до тук обявени, като Паметници на парковото и градинско изкуство от местно значение и Младежки хълм в режим на опазване на исторически зелени площи в ЦГЧ се поддържат в противоречие със Закона за паметници на културата. Неспазването на определени процедури изискуеми по закон в комплект с непрофесионалният подход при поддръжката води до нарушаване на характера на тези паркови площи и улично озеленяване - паметници на културата.

Защитените зони -"Ношувка на малък корморан - Пловдив", защитена зона BG0000578 Река Марица, защитена зона BG0002087 Марица - Пловдив, защитена зона BG0002016 Рибарници Пловдив, защитена зона BG0000444 река Пясъчник по Натура са зони под специална юрисдикция на МОСВ. Нарушаването на характера им по какъвто и да е начин води не само до загуба на ценни природни дадености и ресурси, но и до санкции от Европейския съюз.

2.7 ЛЕСОПАРКОВИ ПЛОЩИ

Паркови територии с лесопарков характер на територията на Община Пловдив са Парк "Отдых и култура" - в частта му западно от р.Първенецка, намиращ се в западната част на града до Гребен Канал и Парк "Лаута" намиращ се в Югоизточната част в близост до ЖР "Тракия". Те имат ключово влияние върху зелената система на града.

Монолитното състояние, обаче на тези лесопаркови зони, най-общо казано не отговаря адекватно на предназначението им за активно ползване от гражданите.

От десетилетия не са извършвани паркоустройствени и лесоустройствени действия и на практика в момента липсва проектна готовност за модернизирането им.

Растителността в преобладаващата част е представена от видове, които са недълговечни, податливи на гъбни заболявания и поражения от насекомни вредители. Голям процент от дърветата са сухи, със суховършия, пречупени клони и заболявания. Основно това са внесени видове като ясеноволистния явор (*Acer pseudoplatanus*), бялата акация (*Robinia pseudoacacia*) и айланта (*Ailanthus*). Поради естественото отпадане на други видове, все по-голямо разпространение добива дивата слива (*Prunus*). Алейната мрежа е непълно-развита, изградена преди 35-40 години г. Липсата на всякаква техническа инфраструктура води до допълнително утежняване на лошия облик и непривлекателността на тези територии.

3. АНАЛИЗ ПО ЖИЗНЕНОСТ И УСТОЙЧИВОСТ НА ДЪЛГОТРАЙНАТА ДЕКОРАТИВНА ДЪРВЕСНА РАСТИТЕЛНОСТ

За да се постави на здрави основи поддържането и развитието на зелената система в гр.Пловдив, през последните няколко години се реализира мащабна инвентаризация (паспортизация) на всички компоненти на тази система. В район Централен тази задача е напълно завършена. Към момента се приключва работата по набирането на база данни в районите Южен и Тракия. Не е извършвана никаква паспортизация в райони Източен и Западен

На първо място е паспортизирането на дървесната растителност – декоративни дървета и храсти. Паралелно с тях се описват и всички др. Паркови елементи: тревни площи, алейни и пътни настилки, цветни фигури, паркова мебел, детски съоръжения и др.

Дървесната растителност, като основен елемент на Зелена система, е в центъра на усилията на установяване на всички необходими данни за пълноценното поддържане, опазване и развитие на зеленото богатство на града.

За целта, във всеки обект – парк, градина, улично насаждение и пр. се уточнява вида и броя на декоративните дървета и храсти. Посочва се диаметър, височина, здравословно състояние на дърветата. Специално се отбелязват екземплярите, които по санитарни или други причини – например крият риск за хората, трябва да се извадят.

Санитарния статус на едно дърво се прави по четиристепенна скала – 1, 2, 3, и 4, като най-ниската оценка – „1” се дава за загиващи или отпаднали дървета, а следващите три степени се градират по общия външен вид на дървото – повреди по стъбло, короната, състояние на листната маса и естетическата стойност като цяло. „4” е оценка давана за дървесни екземпляри в добро санитарно състояние.

По тази методика се дава възможност да се прави оценка и съпоставка за санитарното състояние в рамките на всеки вид. Възможно е да се оценяват отделни части от тях или по-големи групи – например за иглолистни или само за широколистни. И накрая може да се изчисли оценка за целия масив дървета в един парк, градина или улично насаждение и пр.

Когато такива оценки се правят за дървесната растителност на цял един град, както е нашия случай, т.е. когато става дума за много хиляди дървета, то такива данни вече добиват ново качество. Те се превръщат в солидна основа за статистически изводи. При

това и не само и не толкова за санитарно състояние на растенията, а преди всичко като възможност да се правят важни изводи. Например до колко един дървесен вид е подходящ за конкретните почвени и климатични условия на дадения регион – в случая на гр.Пловдив. Същото важи и за цели групи растения – напр. вечнозелени или иглолистни, които са с ограничена издръжливост към екстремните температури, суша и пр.

Така тези данни, почиващи на сериозна статистическа база, могат да бъдат най-важния отправен пункт при определянето на основния видов състав при бъдещо озеленителни мероприятия.

Ето конкретни примери - Западния чинар (*Platanus occidentalis*), а още повече неговата хибридна форма, която доминира в региона, са се наложили като най-важния и най-значим вид в дървесната флора на града. При това, в растояние на повече от век, чинара е засаждан наравно с редица други дървета – акация (*Robinia*), тополи (*Populus*), конски кестен (*Aesculus hippocastanum*), липи (*Tilia*), брези (*Betula*) и др. Никой от тези съпътстващи видове не се е доближил до ефекта, който постига чинара. И по устойчивости по издръжливост, по растеж, по защитни функции, и по декоративни качества на ствол, корона и пр. Това е вид без конкуренция.

Може да се види какъв е резултатът от инвентаризацията и по-точно от замерванията и оценките за този вид.

В централния район на гр.Пловдив са описани 1713 дървета от хибридния чинар (междинната форма *Platanus x acerifolia*). От тях 1440 са получили най-високата оценка. Средната оценка за всичките чинари в район „Централен“ е 3,78. Това е оценка за дървета във възрастов диапазон от 10 до 130 год., т.е. преобладават най-старите дървета в града. А се предполага, че с възрастта оценката за здравословно състояние ще е по-ниска. Обаче при чинара не е така. Въпреки преобладаващия брой стари екземпляри, чинара се остава с много висока оценка. При това нека напомним, че и при този вид има не малко вредители (миниращия молец и др.), болести (антракноза). Но независимо от всичко, чинарът е с много висока жизненост. В проценти този показател е 74 %, т.е. много висок.

Пример за ОЦЕНКА НА СТЕПЕНТА НА ЖИЗНЕНОСТ

Метода е взимстван от разработка на доц.Анелия Пенчева от ЛТУ - София

: Паспортизирани *Platanus x acerifolia* - 1589 бр. + 66 новозасадени

Степен "0" - Новозасадено дърво

Степен "1" - Дървото е загинало, но още е на корен

Степен "2" -Дървото е лошо състояние, но е живо, има значителни повреди по стъблото или короната, в която са живи по-малко от 50% от клоните, върхът е изсъхнал

Степен "3" -Дървото е в относително добро състояние, има частични повреди по стъблото или изсъхнали клони в короната, които не са повече от 50%, върхът е здрав

Степен "4" -Дървото е здраво, без видими признаци на изсъхване по стъблото и короната

При изчислението се взимат всички, без новозасадените, т.е. 1589 бр

Степен "1"	- 1 бр.	т.е.	1x	1	=1
					+
Степен "2"	- 22 бр	т.е.	2x	22	=44
					+
Степен "3"	- 169 бр.	т.е.	3x	169	=507
					+
Степен "4"	- 1397 бр.	т.е.	4x	1397	=5588
					6140

Средната оценка е 6140 / 1589 бр. или **3,91**

R показател за жизненост=6140 / (15x4) x 100 =96,6%

Видимо е, че Чинара има много добра жизненост и устойчивост в градските условия на Пловдив

За друг устойчив дървесен вид – гледичия (*Gledithia triacanthos*), средната оценка е 3,35, т.е. 83,9 %, отнася се общо за 336 бр. дървета.

За черницата (*Morus alba*), представена със 794 екземпляра, оценката е 3,1, т.е. 76,5%. В този случай са повлияли някои негативни качества на този, иначе, издръжлив вид.

Конския кестен (*Aesculus hippocastanum*), вид с висока декоративна стойност, който през последните 2-3 десетилетия за съжаление показва влошено развитие, особено по булевардите с асфалтово покритие – оценката е 3,5, т.е. 88 %.

Нека посочим тези показатели и за някои други дървесни видове, които явно не са подходящи за тежките условия на градския климат.

Може би на първо място – брезата (*Betula alba*), е вид с много високи декоративни качества, но абсолютно непригоден за условията в гр.Пловдив. И инвентаризацията просто отчете, че през последните две десетилетия по-голямата част от брезовите дървета са отпаднали. Оценка 2,9, т.е. 74,7 %.

Още по-фрапиращ е примерът с иглолистните. Не малка част от тях тежко понасят условията на градската среда в Пловдив. Такива са смърча, повечето ели и др.

За смърча (*Picea abies*) – 232 екземпляра, средната оценка е 2,4, т.е. 48 % устойчивост, жизнестойност – неприемливо ниска. Недвусмислен е изводът, че това не е вид, който си струва да се внася в пловдивските паркове. Елата (*Abies alba*) – също с такива не особено окуражителни изводи, за бъдещото и присъствие в Пловдив. В същото време някои екзоти от *Cupressaceae*, показват по-добра жизнестойност и приспособимост. Например *Chamaecyparis lawsoniana*-52 екземпляра, има оценка 3,34, т.е. 66,8 %, което прави този вид напълно приемлив за пловдивските паркове.

Нашия бял бор (*Pinus silvestris*) е също между видовете, от които за в бъдеще ще трябва да се откажат озеленителите.

Определено, много по-добри данни дава черния бор (*Pinus nigra*), но той не блести с особени декоративни качества. Независимо от това може да се има предвид за бъдещо използване в парковете.

Този метод е взиман от Юбилеен сборник от Научна конференция - 50 год ЛА/2001 София, от тема: "Влияние на биотичните фактори в/у здравословното състояние на дървесната растителност" с колектив Е.Методиева, А.Пенчева, Ив.Радилова (*Dia-seria* 1993.*Diagnosa und Klassificirung der neuartigen Waldschaden.*)

Така въз основа на тези примери и данните получени при инвентаризацията и оценките на дървесната растителност в гр.Пловдив могат да се правят много по-точни изводи и препоръки за бъдещите озеленителни работи в региона и града. За основа на тези изводи служи обследването и оценката на 28,8 хиляди броя широколистни дървета, 3,16 – иглолистни и 76,7 хиляди – декоративни храсти. Това е обемът на обхванатата до настоящия момент декоративна растителност на гр.Пловдив, въведена в програмата за паспортизация на зелените площи /р-н Централен/.

4. НОРМАТИВНА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА ЗЕЛЕНИТЕ ПЛОЩИ

Необходимостта от озеленена площ за всеки поземлен имот се регламентира в Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони с чл.69 ал.5 т. „г“ за **минимален процент задължително озеленена дворна площ при урегулирането на поземлен имот** и чл.94/2/ - и че, **озеленяването е неделима част от благоустрояването на всеки поземлен имот**. Законът за устройство на територията чл.178 ал/3/т.1 не разрешава въвеждане в експлоатация на строежи, при които не е реализирано озеленяване по одобрения проект; според чл.63 ал.5 в петгодишен срок от извършване и приемане на строителството **общинските органи по озеленяване извършват проверки по изпълнение на задълженията на собствениците, свързани с озеленяването и компенсаторно внасяне на**

растителност. Същият закон чл.68 ал.2 т 1,2 и 4 изисква от Възложителя задължително комплектуване на проектите на техническата и пътна инфраструктура с част: Паркоустройство и благоустройство.

Зелената система, това са озеленените площи, обединени в система, като средство за подобряване на микроклимата и хигиенните условия и за организиране на отдиха на населението. В Закона за устройство на територията зелените площи за широко обществено ползване- паркове, градини, улично озеленяване се приема, че те са основата Зелената система и задоволяват обществена потребност на национално и общинско ниво- чл.61ал.2. Допълващи зелената система са площите с ограничено обществено ползване в имотите на жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни, спортни сгради и комплекси и озеленените площи със специфично предназначение- гробищни /траурни /паркове, ботанически и зоологически градини, разсадници, дендрариуми, защитни насаждения и др.- чл.62 ал.3.

Наредба №7 за правила и норми ...чл.4 ал.6 т.7 включва в списъка на имотите за урегулиране в ПУП, имоти с предназначение „озеленени площи”.

Ефективността на Зелената система се определя от задоволеността с площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение.

На територията на град Пловдив част от площите за широко обществено ползване: Бунарджика, Младежки хълм и Данов хълм са със статут на защитени територии- природна забележителност с цел запазване на ландшафта на уникалните геоморфоложки образувания на основание на Заповед на МОС № РД/466 от 22.12.1995г.и Заповед № РД -591 от 04.08.2006г.

Трите парка по пловдивските хълмове са обявени и за зелени площи с историческо значение със Заповед на НИПК № 37/12.11.1993г. заедно с: парка „ЦарСимеонова градина”, Дондукова градина, бул”Руски”и ул”Иван Вазов”. Оценени са заради характерно композиционно и естетическо изграждане и са с актуализирани режими на опазване по Закона за културното наследство.

В регулационните граници на града в северозападната крайречна част е защитената зона „ ВГ 0002087 Марица- Пловдив” –нощувка на колония малък корморан, обявена с Решение 122/02.03 2002 г. на МОСВ на основание на Закона за биологичното разнообразие и Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици по програмата „ Натура 2000”.

Ново строителство /уплътняване/ на територията на комплексно застрояване според чл.22 ал.1 може да се извършва след изработване на Подробен устройствен план (който приемаме с означението ПУП), като проектите и плановете за регулация и режим на застрояване подлежат на обществено обсъждане преди внасяне за одобряване в Експертен съвет.

Градоустройствените показатели в тези проекти не трябва да надвишават показателите на реализирания комплекс съгласно чл.22 ал.5, като не се допуска промяна на предназначението заради уплътняване на застройката в един квартал, ако не са постигнати нормативите за зелени площи, определени с Наредба № 7 според чл.22 ал.6.

Незастроена площ от кварталите при която не може да се предвиди застрояване, по правилата на ал.6 се урегулира и записва в публичния регистър, като озеленена площ за широко обществено ползване по чл.22ал.7.

Създаването на зелените площи е инвестиционен процес и те се устройват и изграждат в съответствие с одобрени общи устройствени плановете (които ще се означат с ОУП) за територията на населените места и ПУП за паркове и градини съобразно действащи правила и нормативи -чл.62ал.1.

Законодателят не позволява, озеленени площи, които представляват публична собственост да бъдат преотстъпвани, продавани, използвани за други цели съответно с чл.62 ал.2; а ако в тези терени попадат поземлени имоти частна собственост, те се отчуждават по предвидения в закона ред - чл.62 ал.5. Примери за лоша практика са сградата, ситуирана и завършена северно от хотел”Марица” на мястото на малка съществуваща озеленена площ на ул”Ибър”; нерешени

реституционни претенции за възстановяване на имоти в сквера на ул."Славянска", в част от градина „Мадара“ и др.

Като се оценява значимостта на съществуващите озеленени площи, които са публична собственост, според чл.62 ал.3 на ЗУТ, се повелява те да се устройват и опазват като защитени територии.

Паркове и градини с историческо значение и характерно композиционно и естетическо изграждане се регистрират и обявяват за паметници на културата по Закона за паметниците на културата и музеите или недвижима културна ценност по действащият Закон за културното наследство съгласно чл.62 ал.4.

С ПУП за паркове и градини в озеленени площи- публична собственост и без промяна на предназначението им, според чл.62 ал.7 се позволява застрояване, необходимо за:

т.1 Мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура, която обслужва озеленените обекти

т.2 Поддържане на зелената система

т.7 Мемориални обекти и места

т.8 За мемориалните места и обекти със статут на недвижима културна ценност и за строежите в техните граници и охранителни се прилагат изискванията на закона за културното наследство.

Същата ал.7 решава ситуирането на:

т.3 Открити обекти за спорт и културни дейности

т.4 Площадки за игра

т.5 Преместваемите обекти, които не заемат повече от 1/10 от площта на имота.

т.6 Монументални, декоративни, информационни и рекламни елементи.

т.11 Условието и реда за изграждане на площадките за игра са определени с Наредба № 1 от 12.01 .2009г . на министъра на РРБ, МВР и ДАЗД.

Изискването на т.9 за одобряване и приемане с решение на Общински съвет на ПУП, независимо от техния териториален обхват не допуска настаняване в парковите площи, случайно и без проекти на оборудване, обзавеждане, преместваеми обекти и рекламни съоръжения.

Превантивно се задължава Общинският съвет да подготви и приеме Наредба за опазване на зелената система с т10 към същата алинея. Този документ е изготвен и действа след приемането му с Решение № 225 взето с протокол № 11 от 11.06.2009г и систематизира мерки за развитие, поддържане и опазване на зелените площи в града.

Не се позволява промяна на предназначението на съществуващите зелени площи или на части от тях в урбанизирани територии и реализирани по проекти на ПУП –чл.62 а ал .1.

Не се позволява промяна на предназначението на територии и поземлени имоти, предвидени ОУП и ПУП за озеленени площи, освен на части от тях за изграждане на елементи на техническата структура или специални обекти, свързани с ... -чл.62а ал .2

Разрешава се промяна на предназначението на териториите и поземлени имоти по чл.62а ал.2 да се извърши след обществено обсъждане по чл.62а ал.3. от Министерския съвет за държавни имоти и общинския съвет с мнозинство 2/3 на съветниците за останалите случаи.

Освен посочените по горе, промени на предназначението може да се извърши при мотивирано и доказано изработване на нови устройствени планове за териториите, ако се спазват нормативите за озеленените площи- чл.62 а ал.5.

За опазване на елементите на Зелената система е необходима актуална „инвентаризация“- регистър. Кметът на Общината организира съставянето и актуализирането на публичен регистър- чл.63 ал1 на ЗТУ- на озеленени площи,

дълготрайни декоративни дървета, защитени екземпляри и дървета с историческо значение.

Премахването на дълготрайни декоративни дървета и дървета с историческо значение се става по чл.63 ал.2. след писмено разрешение от Кметът на основата на фитосанитарна експертиза за състоянието на дървото.

Според чл.63 ал.3 вековни или забележителни дървета, се обявяват за защитени по Закона за биологичното разнообразие или Закона за защитени територии и вписват в регистъра.

Проектирането на ПУП задължително се придружава от справка и геодезично заснемане на картотекирана растителност, заверени от общински органи по озеленяване съгласно чл.63 ал.4. Общината не е осигурила регистър и общинска служба по озеленяване, за да изисква коректно представени проекти. Контрол за наличие на справка и заснемане може да се извърши, ако проекта се проверява и от специалист-ландшафтен архитект.

НАРЕДБА ЗА РАЗВИТИЕ ,ПОДДЪРЖАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

С тази Наредба се урежда планирането, изграждането, непрекъснатия процес на поддържане и опазване на зелената система на територията на града. За съставянето и са послужили ЗУТ, Наредби и правилници към Закона и други и решения на Общинският съвет .Формално Наредбата адаптира административно –законови разпоредби, описва санкции и забрани , прилага кратко въвеждане в терминологията .

Запознаването със същността и видовете озеленени площи и Възложителя Община Пловдив се прави с чл.2 и чл.3.

Административно управленските органи, ангажирани с Озеленяването на зелената система и качеството са по чл.4 и чл.5 без да се посочва конкретно образователен ценз на служителите.

Изпълнител на поддържането остава ОП "Паркове и градини" с осъществяван Проектния процес, осигуряване на устройствен и инвестиционни проекти на основата на ОУП и строителството са задължение на Общинската техническа администрация- чл.8 до чл.12.

С чл13 ал.5 изрично се изисква внасянето на декоративната растителност в съществуващи и нови площи да не се извършва кампанийно и без одобрени проекти. Напомня се за режим на експлоатация и опазване на парковите площи – защитени и територии и недвижима ценност на културното наследство- чл. чл.14 и 15.

Цитират се ЗУТ и Наредба №7 за законова защита чл.16 до чл.22 на Общинската наредба.

Общината вменява задължението за поддържане и опазване на озеленените площи с ограничено ползване на собствениците им със санкции при неизпълнение- чл.28.

Болезнения проблем за защитата или премахването, и опазването на трайна декоративна растителност и озеленените площи се формулира от ЗУТ и Наредба№1 за опазване на декоративната растителност и.... се разработва с чл.31 до чл. 35.

Санкционират се:

По чл.25 извършителите на механични повреди на елементите на зелената система, нарушители на хигиенни изисквания и фитосанитарно състояние на видовете, третиране с вредни химикали при почистване на алеи и от сняг, палене на огън, паша на животни и др. се санкционират.

Забранено е и се наказва премахването на дървета без разрешение- чл.31

От чл.37 до чл.45 се изреждат санкциите , отговорността и контролиране при случаи на премахване на декоративните дървета.

Наредбата цитира контролните отстояния на засаждане на декоративни дървета и храсти от проводи на техническата инфраструктура (прил.1) и Тарифа за обезщетенията (приложение2).

Предпоставка за правилното планиране и изграждане на Зелената система е количественото нормиране на озеленената площ на жител .

Устройването на озеленените територии в населените места, извън селищни образувания и извън тях се урежда с ОУП и ПУП- чл.30 ал.1 на Наредба №7.

С чл.31 ал.1 нормативът озеленена площ на жител за населено място ,като Пловдив се решава с ОУП- предвиждат се повече от 20 м²/ж. на жител за град с население повече от 200 хиляди жители.

По подобен начин с чл.31 ал.2 се оразмерява необходимата площ за траурни паркове , която за града е 2,7 м²/ж.

В площите за широко обществено ползване е разрешено от чл.32 ал.1 без промяна на предназначението разполагане на :

1. обслужващи зелените територии мрежи, съоръжения и застрояване
2. преместваеми търговски обекти , които може да заемат не повече от 1% от територията на парк с площ над 3 ха и не повече от 2% от територията на парк с площ до3ха.

- 3 открити обекти за спорт, културни развлечения и забава, които общо не заемат повече от10 % от общата площ.

- 5.мемориални обекти

6. монументално декоративни , рекламни и информационни елементи.

Спомагателните и обслужващи постройки по т.1, 3, 4, 5 може да се разрешат при необходимост за обектите и с нормативен акт –чл.32 ал.2.

Изграждането на изброените обекти по ал.1 ал.2 се разрешава само, ако са предвидени в действащия ПУП и съответните план схеми към него –чл.32 ал .3 т.1.

Изискванията по ал.3 налагат необходимостта от одобрени устройствени проекти за парковите обекти ,което включва спешно процедуриране при етапите на проектиране и контрол при изпълнение.

С ПУП за паркове за широко обществено ползване може да се урегулират имоти- частна собственост, в които да се разполагат обекти : преместваеми, открити за спорт и развлечения, детски площадки и монументално –декоративни, информационни и рекламни елементи- чл.32ал.4.

Според чл.32 ал.3 т.3 паркирането се осигурява в прилежащи територии на парка по Наредба №2 за транспортно – комуникационни системи.

При устройването на *жилищни територии-чл.13 до чл.21, на производствени територии-чл.22до чл.26, територии за рекреационни дейности-чл.27 до чл.29, територии за спорт и развлечения чл.33, смесени централни територии чл.36 до чл.39, територии за обществено обслужване- чл.39 дочл.44 и територии извън границите на населените места- чл.45 до чл.48* в устройствените планове се изисква отреджване на посочения за територията процент озеленена площ. Тези площи са минимални, от тях не може да се очаква екологичен ефект- в част от обектите оставянето е формално. **В 1/3 от вегетативните площи задължително се предвижда внасяне на трайна декоративна растителност , с изключение на чл.28 ал.5 т.3, в който условието е 50%.** Според чл.11 – притурка част от дърветата могат да се разполагат върху подземно или надземно застрояване. Това не е приемливо и е трудно осъществимо за условията на Пловдив , въпреки известни добри технически способности за изграждане на петата фасада.

Обхвата и обема на проектните материали за паркоустройство и благоустройство на поземлен имот и начина на тяхното представяне са посочени в Наредба № 4 за обхват и съдържание на инвестиционните проекти в глава 15- част : паркоустройство и благоустройство. За фаза : идеен проект: са от чл.93 до чл.96, за технически проект са в чл.97 и за фаза: работен проект: са в чл.98 до чл.101. Готовите за одобряване проекти се представят в текстова и графична части. Изработват се от ландшафтни архитекти с пълна и ограничена проектантска правоспособност- Закон за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционните проекти чл.7 ал. 1 ; чл.7 ал.2;чл.7 ал.3 т.1 б; чл.7 ал.7т.2 б; чл.7 ал.7; чл. 10.

С Наредба №8 за обема и съдържанието устройствените схеми и планове се определят изискванията при тяхното изработване . Изпълнители са правоспособни физически и юридически лица съгласно разпоредбите на ЗУТ-чл2. Общия устройствен план се разработва за: община с нейните населени места и землищата им; за част от община, която обхваща група населени места с техните землища; за град с неговото землище и за селищни образувания с национално значение според чл.15 ал.1 до 4.ОУП се изработват в две фази: предварителен и окончателен проект в текстова и графична части. ОУП за общини се създават за прогнозен период от 15-20 години. С **Общ Устройствовен план за градове със землища по чл.23 ал.9 т.а,б,в** в текстовия материал на предварителния проект трябва да се дават съществуващите природни ресурси, обекти на отдых и територии за спорт ; по същия член т.15 г се описва прогнозното развитие на ...паркове и градини, водни площи и течения, отдых и спорт.... В графичните материали на предварителния проект се представя схема на зелената система съгласно чл23ал.3 т.9. В **плановите за регулация и застрояване във фаза предварителен проект чл.48 ал.2 т.1** в графичните материали се изискват устройствени зони, конкретно предназначение и режим на устройство на озеленени площи, лесопаркове, паркове и градини; по т.о териториите за озеленяване, разграничени по предназначение; по т.п защитени територии; по т.т елементи на благоустройството при комплексно застрояване и оформяне на площадни пространства . Текстовия материал към предварителния проект включва данни за защитени територии, зелена система и отдых и спорт според **чл.48ал.3 т.1**.

Плановите за регулация и застрояване на територии за озеленяване , спорт и развлечения по чл.50 се изработват аналогично на останалите територии по чл.48 с изходна информация – данни от картотекирана растителност с отразена едроразмерна растителност и тревни полета. С предварителния проект се разработва композиционното решение на декоративната растителност, функционалното зонироване, алейната мрежа, водни площи и спортни терени, сгради съоръжения ,детски и спортни площадки.

Превантивно опазването на зелените площи и декоративната растителност се решава чрез устройствените планове и инвестиционните проекти. Постоянното опазване на озеленените площи и елементите на зелената система следва да се организира от Общината и Дирекция за зелената система в нея.

ЗАКОНИ, РЕГУЛИРАЩИ РАЗВИТИЕТО НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

- „Закон за опазване на околната среда” ДВ бр.91/2002 г.
- „Закон за собствеността и ползването на земеделските земи” ДВ бр.17/1991 г.
- „Закон за опазване на обработваемата земя и пасищата” ДВ бр.47/1967 г. отм. 3
- „Закон за държавната собственост” ДВ бр.44/1996 г.
- „Закон за общинската собственост” ДВ бр.44/ 1996 г.
- „Закон за опазване на земеделските земи” ДВ бр.35/1996 г.
- „Закон за възстановяване на собствеността върху някои отчуждени имоти” по ЗТСУ ДВ бр.15/1992 г.
- „Закон за планово изграждане на населените места” ДВ бр.227/1949 г. изм.
- „Закон за защитени територии” ДВ133/ 1998 г.
- „Закон за културното наследство” ДВ бр.19/2009 г.
- „Закон за биологичното разнообразие” ДВ 77/ 2002 г.
- „Закон за устройство на територията” ДВ1/2001 г. актуализиран
- „Закон за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране” ДВ бр.20/ 2003 г.

ПРАВИЛНИЦИ, РЕГУЛИРАЩИ РАЗВИТИЕТО НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

- „ Правилник за прилагане на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи” ДВ бр.74 /1991 г.
- „ Правилник за прилагане на Закона за държавната собственост” ДВ бр.78/ 2006 г.
- „ Правилник за прилагане на Закона за общинската собственост” ДВ бр.82/ 1996 г.
- „ Правилник за прилагане на Закона за опазване на земеделските земи” ДВбр.84/ 1996 г.

НАРЕДБИ, РЕГУЛИРАЩИ РАЗВИТИЕТО НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

- „ Наредба за размера на необходимата земя при изграждане на строителни обекти” ДВ бр.101/1982 г. отм.
- „ Наредба №2 за застрояване на земеделски земи” ДВ бр.47/1993 г.
- „ Наредба №7 на МЗ за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда” ДВ бр.46/1992 г.
- „ Наредба № 26 за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт” ДВ 30/2002 г.
- „Наредба за оценка въздействието върху околната среда” ДВ бр.3/2006 г.
- „ Наредба № 1 за преценяване на влиянието върху околната среда на проекти, обекти и дейности, неподлежащи на задължителна оценка на въздействието върху околната среда” ДВ бр.119/ 1997 г.
- „ Наредба за базисни пазарни цени на трайните насаждения” ДВ бр.65 /1991 г.
- „ Наредба № 1 за опазване на озеленените площи и декоративна растителност” ДВ бр.26/1993 г.
- „ Наредба за развитие , поддържане и опазване на зелената система на Община Пловдив” приложение към Решение № 225 взето с протокол от 11.06.2009 г.

ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ

- „ НАТУРА-2000” Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природни местообитания и на дивата флора и фауна и Директива 79/409/еес за опазване на дивите птици
- „ Зелената система на София. Урбанистични проблеми проф.арх.Ат.Ковачев

5. АНАЛИЗ НА ЕТАПНИЯ ПЛАН НА ОУП НА ГР.ПЛОВДИВ

Общият Устройствен План на гр.Пловдив, приет от Общински съвет през 2007 година, в част "Зелена система, отдих и спорт" завършва с етапен план на изпълнение. Планът е показан в приложение №1. Той дефинира три етапа на изпълнение на спешни, средносрочни и дългосрочни цели. Планът е показан в приложение №1.В таблицата е направена оценка на изпълнението им.

Спешни действия	2007-2009
С конкретна пространствена локализация	
Фитосанитарна оценка и санитарни сечи в парк „Лаута“ и „Отдых и култура“	Извършена фитосанитарна оценка и започване на санитарни сечи
Проектиране на парк „Лаута“	Неизпълнено
Изработване на ПУП-ове на защитените територии: „Младежки хълм“ и „Данов хълм“ и парк „Адата“	Към момента само "Данов хълм" е в процедура
Проектиране и изпълнение на улично озеленяване при реконструкция на бул."Източен", „България“, „В.Априлов“, „Кукленско“ и ул."Модър"	Неизпълнено
Без конкретна пространствена локализация (вкл организационни, законодателни и др.)	
Създаване на дирекция „Зелена система“ към Община Пловдив	Неизпълнено
Създаване на Общинска наредба за защита на зелените площи и нейната нормативна обезпеченост	Създадена, но се прилага частично.
Санитарни резитби и оформяне на короните на дърветата на уличното озеленяване	Изпълнява се
Закупуване по райони на програмният продукт ИС „Зелена система и защитени територии“ и свързването им в единна база данни	Неизпълнено
Паспортизация на зелените площи за широко обществено и ограничено ползване и уличното озеленяване	Частично е направено - не са паспортизирани р-н Източен и район Западен
Изработване на регулационни планове за елементите на Зелената система, с цел запазване на териториалните им граници и на устройствените зони в тях	Неизпълнено
Изграждане на площи за масов спорт и детски площадки по райони	Неизпълнено
Доразвиване на декоративният разсадник и перспективно залагане на стандартен посадъчен материал за уличното озеленяване	Неизпълнено
Контрол за спазване на нормативната база в инвестиционното проектиране и последващ контрол при строителството в част „Паркоустройство и благоустройство“	Частично е направено - контрола е само върху проектирането
Автоматизация на поливните системи и придобиване на нови сондажи	Частично е направено - придобиват се нови сондажи, но не се автоматизират поливните системи

Видно е, че в по-голямата си част, спешните мерки до 2009 година, дори към 2012 година не са изпълнени. Следващият етап към момента не се изпълнява.

6. УПРАВЛЕНИЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

Липсата на адекватно отношение към Зелената система и нейните потребности през последните 20-25 години генерира редица проблеми относно управлението и поддръжката.

Към момента, в Община Пловдив няма структура, която да съвместява и отговаря за всички дейности по развитието, поддръжането и опазването на Зелената система. В Дирекция "Устройство на територията" има назначени двама специалисти - ландшафтни архитекти - един в Отдел "Инвестиционно проектиране", а другия в Отдел "Устройствени схеми и планове". Те нямат пряко отношение и вменени задължения към процесите свързани с управление на Зелената система.

С кординиране на дейностите свързани със Зелената система е натоварен един служител в Дирекция "Екология и управление на отпадъците" - главен експерт /Задача непосилна за 1 човек/. Няма назначени инженери - озеленители или ландшафтни архитекти в дирекцията /До началото на 2012 г. Отдел/, които с професионалния си опит да отговорят за планирането, поддръжането и опазването на Зелената система на гр.Пловдив. Това води до невъзможност да се обхванат всички аспекти свързани с управлението на Зелената система и до работа на парче от страна на районните специалисти / също не инженери - озеленители или ландшафтни архитекти /. Тази липса на кординираност играе изключително лошо върху процесите в Зелената система. Това е една от причините за лошото състояние на нещата в този сектор.

Липсва и всякакъв архив свързан със Зелената система. Съществуващият е безвъзвратно загубен някъде в началото на 90-те години. Невъзможността да се „стъпи на здрава основа“, поради липса на архив, води след себе си големи трудности за по-големи и дългосрочни анализи.

Липсата на специалисти в тази област, които да планират правилно нещата, води и до безсмислено хабене на и без това малкото финансови ресурси. Пример за това е възлагането на безсмислени изследвания - направената спътникова снимка на зелените площи на гр.Пловдив през 2003-2004 г, на която е отчетено повишаване през последните 20 години на зелените площи в града!!! Поводът за използването на такива върхови технологии, е че наземните методи не са били точни! Отчетено е подобрене в развитие на Зелената система при условие, че точно в този момент нейните площи чувствително спадат.

7. ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ

Необходимо е да се подобри информационното обслужване

В момента се използват две информационни системи - ИСУТ ИС"Зелена система и Защитени територии" и Web-базирана система.

ИСУТ ИС"Зелена система и Защитени територии" е програмен продукт работещ с актуална кадастрална информация.

Web-базираната система е с препратки към ГИС.

Двете информационни системи трябва да бъдат съвместени, за да се оптимизира работата. Необходимо е да се прецени коя от тях работи по-добре в реални условия и коя от тях би давала по-комплексна и пълна информация. За целта, трябва да се провери каква е съвместимостта на двете програми и техните възможности и да се прецени, как може да се съвместят двата продукта.

8. ПОДДЪРЖАНЕ НА ЗЕЛЕНИТЕ ПЛОЩИ

Анализът на дейността „Поддържане“ по отношение на осъществяването ѝ показва, че в по-голямата си част то винаги се е извършвало чрез общински структури – предприятие към Общината до 1954г., Стопанско предприятие „Паркстрой“ до началото на 80-те години на 20 век на пряко подчинение и финансирано основно от бюджета на Общината и за кратко, чрез отдаване на частни фирми в началото на 90-те години. В момента се осъществява чрез дейността на ОП „Градини и паркове“. Финансирането се извършва по одобрен финансов план за основни и допълнителни дейности – помощна, обслужваща и спомагателна. За периода 1998г. (680 000 лв.) до 2011г. (6 497 684 лв.) – анализът сочи ръст от почти 10-кратно плавно увеличение на планиваните разходи по бюджета на Община Пловдив. Към 2001 година по експертни разчети на РНТС към ДНТ, необходимите средства за поддържане на зелените площи е над 10 000 000 лева.

Поради незавършената паспортизация на зелените площи не може да се даде точен отчет на база на какъв баланс са разходвани средствата дадени в момента. Единственото, което би могло да се каже в случая, че се забелязва частично подобряване на качеството на поддържане на зелените площи за широко обществено ползване.

Поддържането на уличното озеленяване е сведено до резитби съкращаващи тотално короната на дървесната растителност и в много отношения нанасящи непоправими следи върху декоративните качества и здравословното състояние на същата. Това до голяма степен се прави, поради факта, че 20-30 години не е имало оформящи резитби на уличната растителност, което е довело и до загуба на професионален ресурс и традиции в тази манипулация.

Осакатени и унищожени са голям брой едроразмерни дървета, а на някои улици и булеварди са изчерпани и възможностите за бъдещо настаняване на дървесна растителност.

Не по-различна е състоянието на поддържането в площите за ограничено и специално ползване – междублокови пространства, училища, детски градини, болници, промишлени предприятия, спортни обекти, лесопаркови зони.

Проблемите свързани с поддръжката на зелените площи, могат да се дефинират в няколко точки:

- Като основен проблем може да се дефинира липсата на управленска структура отговаряща за Зелената система
- Липса на достатъчно специалисти с нужната квалификация (ландшафтни архитекти или инженери - озеленители) в Общината, районните администрации и ОП"Градини и паркове".
- Недостатъчно финансиране за нормалното и пълно извършване на дейностите по поддържане
- Липса на обективни критерии за качество на свършената работа при изграждане и поддръжка на зелените площи
- Измерване на свършената работа с количествени мерки - брой засадени дървета и храсти, квадратура на обгрижвана територия, брой на цветни фигури
- Несъобразяване с икономическа оправданост на определени дейности, под влияние на политически решения
- Механично извършване на дейности в зелените площи, без да се обръща внимание на крайния естетичен ефект
- Остарели технологии и стара материална база на Общинското предприятие по поддръжка (Независимо, че през последните две години, се закупи едрогабаритна техника, като цяло в тази насока, материалната база е много остаряла)
- Изграждане или реконструкция на зелени площи, без комплексно проектиране, водещо до проблеми при последваща поддръжка
- Неосигуряване на най-важното за поддръжката на зелени площи - поливни

СИСТЕМИ

Анализът на ситуацията в момента налага следните изводи:

Бригадният принцип на организация на поддръжката е сполучлив тъй като:

- ограничава големите придвижвания и загуба на работно време;
- персонала обслужва зелени площи, чиито характеристики познава добре;
- градинската техника е концентрирана в непосредствена близост до

обектите

- осигурява се определена гъвкавост за реакция при усложнена обстановка;

Броя на ангажираните с поддръжката на зелени площи персонал (около 200 души постоянни работници) е крайно недостатъчен. Много ясна представа за това дават разчетите за необходимия брой работници изготвени по формулата паспортизация на обектите → манипулационни годишни планове → годишен обем работа → сумарно норма време → средногодишен брой работници.

Тези разчети показват, че верният брой необходими работни ръце е почти 3 пъти по-голям от наличния. Това е основната причина за незадоволителното ниво на поддръжка на площи с ограничено ползване като междублоковите пространства и някои квартални градини.

Поради ниското заплащане на труда, квалификацията на работниците е изключително слаба. При сезонните работници, които се наемат за 6 – 7 месеца това е още по-забележимо. Това води до натрупване на следните проблеми :

- допускане на грешки при грижите полагани за растителността поради непознаване на биологичните и морфологичните ѝ особености.
- некачествена или неправилна работа с градинската техника водеща до чести ремонти и загуба на работно време
- нужда от завишен контрол по всички звена от бригадите, което в активния период е трудно осъществимо
- невъзможност за набиране на кадри според изискванията за определени длъжности – косачи и особено помпиери.
- текучество на персонала, водещо в крайна сметка до обща загуба на работно време и липса на приемственост

Базите, които се ползват от бригадите са недостатъчни като брой и площ и зле оборудвани в по-голямата си част. Те не могат да покрият съвременните изисквания за условия на труд на работниците.

Въпросът със съхраняването на градинската техника и инструментите също не е решен оптимално. Наложително е обособяването на нови, добре оборудвани битови и складови помещения в почти всички от обслужваните райони.

Автопаркът и основна товарните автомобили и цистерните са недостатъчни на брой и амортизирани. Закупените за последните 2-3 години транспортни средства не могат напълно да покрият необходимостта през летния период. Наложително е обновление на автопарка и постепенна подмяна на остарелите автомобили с нова модерна техника.

Растителна защита

От изключителна важност за резултатната борба с тях е навременното провеждане на третирането. За целта е необходимо да бъдат изпълнени следните препоръки:

Извършване на системни наблюдения, обхващащи представителни участъци от декоративната растителност във всички части на града.

При условие, че се запази сегашната структура е необходим отличен синхрон и обмен на информация между поддържащото предприятие ОП "Градини и паркове" и изпълнителното подразделение на Община Пловдив ОП "Дезинфекционна станция", за своевременна реакция при констатирани нападения.

ОП Дезинфекционна станция с необходимата специализирана техника и обслужващ персонал, като лимит да бъдат покрити напълно районите при силни нападения и поне 70% при каламитетни.

Производствени бази

Общинското предприятие за поддържане на зелени площи – "Градини и паркове", респективно Община Пловдив, бе собственик на две помощни стопанства, осигуряващи посадъчен материал за нуждите на Зелената система – декоративен разсадник и цветопроизводна база с ремонтни работилници, стъклени отопляеми оранжерии и полета за форсиране и доотглеждане на разсади.

В края на 2007 – 2008 г. Община Пловдив заложи тези бази като апорт в съвместната фирма "Пълдинтур Инвест" и ги загуби като собственост, лишавайки ОП "Градини и паркове" от възможност за евтино и качествено производство и влагане за собствена сметка на декоративен посадъчен материал – дървета, храсти и цветя.

До моментът проблемът не е решен, базата на декоративния разсадник се ползва на "добра воля" срещу наем от ОП "Градини и паркове", но там условията с всеки изминал месец се влошават, а това се отразява на качеството и количеството на готовата продукция. Невъзможността да се планират дейностите в дългосрочен период дава отражение върху добрите резултати на предприятието. Оскъпява се производството, увеличават се транспортните разходи, а човешките ресурси се похабяват за сметка на заетостта по по-важни манипулации в системата на поддържане на Зелените площи.

Това е един от нерешените проблеми в Община Пловдив, който трябва да намери място в Етапния план за развитие на ЗС и то в най-неотложната му част.

VII. Насоки за развитие на Зелената система на гр.Пловдив

Проучено е състоянието на елементите на Зелената система в целия град, като освен обобщена справка за тях, се разглеждат и на ниво район, на база на тези данни е направен анализ на състоянието, като териториална структура, функция и усвоеност на парковите територии.

Анализирани са нормативната обезпеченост на зелените площи, етапния план на Общия Устройствен План на града, управлението, поддържането и техническата обезпеченост на зелената система.

Въз основа на този анализ са дадени насоки за развитие на Зелената система на гр.Пловдив.

От цялата аналитична част, направена в Програмата, се налага генералният извод, че една от основните причини за срива в опазването, поддържането и развитието на компонентите на Зелената система, е хроничната липса на средства, липсата на плановост и стратегия, negliжирането на специалистите - ландшафтни архитекти и инженери озеленители, липса на управленска воля за решаване проблемите на този важен и стратегически аспект от цялостното развитие на Община Пловдив.

Състоянието на компонентите на Зелената система като фактор, от който зависят екологичните условия и дискомфорт на жизнената среда на обитаване, здравеопазването, организиране на отдиха, рекреационната необходимост на гражданите, условията за отглеждане на подрастващите поколения, ползването на благоустроените и озеленени междублокови пространства /голяма част сменили предназначението си/ - оформят гледна точка, че ако се продължи в тази насока, сривът би се задълбочил и довел до безвъзвратна загуба на възможността за запазването на позицията на Общината в каквато и да е класация за устойчиво развитие.

Климатичните особености на града, капсулован в същността си да расте и се развива в реални граници /визираме наличието на изкуствено създадени Общини – Марица, Родопи и Куклен/, ще се задълбочават в негативен аспект. Те, ако не изцяло, то поне в голяма част зависят от Зелената система, а оттам и от нейното правилно и добросъвестно управление.

Управлението на Зелената система е свързано с провеждане на една дълготрайна и последователна Общинска политика, която да доведе до възстановяване, възобновяване и нарастване на зелените площи в града, а това е свързано със:

- Създаване на работеща концепция за Зелената система и произтичащите от нея модели за поддържането ѝ. Програмата трябва да служи за стратегически документ и методическо ръководство за управление на Зелената система на гр.Пловдив, в основата, на което да има приемственост и последователност в подхода и решаването на всички проблеми, които биха могли да възникнат при извършване на оперативните дейности.
- Промяна на местното законодателство - обвързване на действащите Наредби по начин, изключващ противоречия по правилата за прилагането им. До голяма степен, съществуваща местна нормативна база, не е обвързана една с друга и съществуват множество пропуски, от които се възползват нарушителите на наредбите. Препоръки в това направление, са дадени в т-ка 3 от този Раздел - "Промени в Общинските наредби"
- Централизиране на управлението и прекъсване на произтичащите от децентрализацията /към момента/, негативи по отношение стопанисването на зелените площи.

- Създаване на централизиран модел база данни с възможности за оперативна информационна система – актуална информация, актуализация на информационната система – периодичност на постъпване на информацията чрез добавяне, изтриване, възстановяване, мониторинг и контрол по отношение достоверността на информационната система. Това би дало актуална и винаги вярна информация, по отношение на всички аспекти на Зелената система. Ще бъде възможен мониторинг в реално време по отношение на площи, брой обекти, количество на евентуални видове работи, различни баланси, спомагащи управлението на Зелената система и много други различни детайлни видове информация, свързана с развитието и опазването зелените площи в града.
- База данни на участници в инвестиционния процес при придобиване на нови Зелени площи – проектиране, фирми изпълнители, контролни органи и съвместяване на отговорности. Това ще спомогне за прилагането на чл.63, ал.5 от ЗУТ *В 5-годишен срок от завършване и приемане на строителството общинските органи по озеленяване извършват проверки по изпълнението на задълженията на собствениците (възложителите), свързани с озеленяване и компенсаторно залесяване!*
- Провеждане на кадрова политика на Община Пловдив по отношение на привличане на компетентни специалисти с необходимата квалификация в сферата на: Проектиране и инвестиционно планиране; Икономически анализ и планиране на средства; Ръководство на дейности по създаване на проекти за придобиване на средства по Европейски програми; Ръководни, специализирани кадри в поддържането на Зелените площи; Квалифицирана работна ръка в предприятията за поддържане. Това е изключително важен момент, за да може да се осъществят всички приоритети на програмата и през следващите 10-15 години в съчетание с последователна общинска политика да се реализира повишаване на качеството и количеството на зелените площи на града и обединяването им в непрекъсната и обхващаща цялата градска структура Зелена система.
Зелена система, която да обслужва в максимална степен гражданите, да отговаря на нормативните изисквания, да допълва и спомага за екологичното равновесие на градската екосистема и да повишава комфорта на обитаване.

Мерките, които е необходимо да се вземат се групират в няколко точки

1. СЪЗДАВАНЕ НА УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА

На първо място е необходимо да се оптимизира структурата на Общината (Да се доокомплектова експертния състав на „Дирекция Екология и управление на отпадъците” или да се създаде друга структура – дирекция или отдел с вменени функции по опазване, развитие и поддръжка на Зелената система на гр.Пловдив, която да прилага и контролира изпълнението на Програмата за „Развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив”.

Длъжностните характеристики на специалистите е необходимо да се изготвят в съответствие с НКПД.

Текущите задачи на Дирекцията (Отдел или друга работеща структура), да се свеждат до следното:

- Придобиване, планиране и изграждане на нови зелени площи
- Контрол на нормите за устройство и поддържане на зелени площи с оглед опазването им от строителна агресия, съгласно действащото законодателство в България.

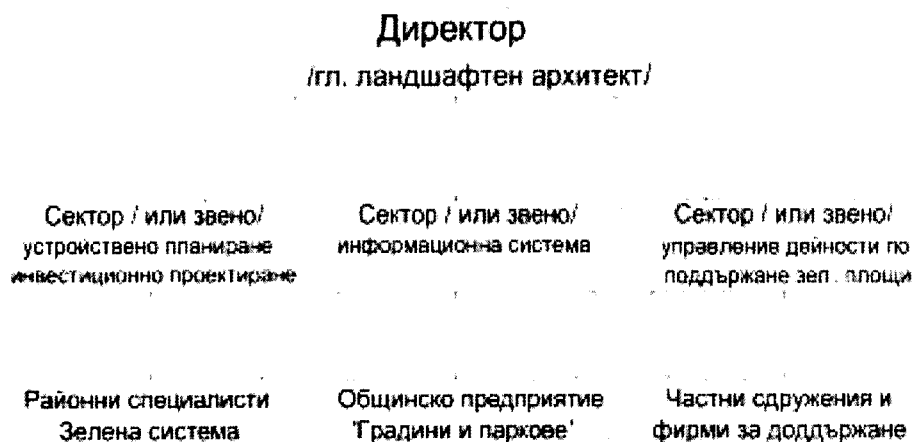
- Създаване и постоянно актуализиране на специализирана кадастрална карта с нанасяне на всички съществуващи зелени площи/независимо от собствеността/, елементи на благоустрояването/настилки, бордюри и др./, инфраструктура /подземна и надземна/, преместваеми обекти, градско обзавеждане/пейки, бесетки, детски съоръжения, кошчета и др./
- Създаване на архив на инвестиционните проекти в част „Паркоустройство и благоустройство”, за да се контролира тяхното изпълнение и състоянието на растителността в годините след въвеждането на обектите в експлоатация .
- Създаване на критерии за ниво на поддържане на общинските зелените площи, включително и тези с ограничено ползване/детски градини, училища и др./ и контрол на състоянието им.
- Контрол върху прилагането на чл.63, ал.5 от ЗУТ /В 5-годишен срок от завършване и приемане на строителството общинските органи по озеленяване извършват проверки по изпълнението на задълженията на собствениците (възложителите), свързани с озеленяване и компенсаторно залесяване/
- Контрол върху прилагането на чл.178, ал.3, т.1 от ЗУТ / (3) Строежите не се въвеждат в експлоатация, когато: 1. (доп. - ДВ, бр. 61 от 2007 г., в сила от 27.07.2007 г.) не са извършени мероприятията, предвидени в част "Вертикална планировка" и не е реализирано озеленяване по одобрения проект /
- Предложения за прилагане на чл.208 от ЗУТ / Чл. 208. (Доп. - ДВ, бр. 65 от 2003 г., доп. - ДВ, бр. 61 от 2007 г., в сила от 27.07.2007 г.) Срокът за започване на отчуждителните процедури по Закона за държавната собственост и Закона за общинската собственост на недвижими имоти, определени по подробните устройствени планове за изграждане на обекти - публична държавна или публична общинска собственост, е пет години от влизане в сила на плановете и десет години от влизането в сила на подробните устройствени планове за изграждане на елементи на техническата инфраструктура по чл. 64 - публична собственост на държавата и общините, а за имоти, предвидени за озеленени площи по чл. 61, ал. 4 - петнадесет години от влизане в сила на плановете.
- Контрол върху разпределението и целесъобразното изразходване на средствата предназначени за Зелената система на Община Пловдив
- Процедиране, съгласуване, изготвяне на становища за устройствени планове, инвестиционни проекти и др. за части от зелената система и част "Паркоустройство и благоустройство" към внесените за одобряване ИП в Община Пловдив
- Контрол при спазването и актуализацията на Общинската Наредба за Развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив
- Осъществяване на дейност по одобряване на проекти, контрол в реализацията им и архивиране на всички дейности по озеленяване в пълния аспект на категорията „Зелена система”.
- Управление и контрол на общинските звена, занимаващи се с реализацията на проекти по озеленяване и поддържане на общински зелени площи: паркове, междублокови пространства, училища, детски, здравни и висши учебни заведения, улично озеленяване, растителна защита, цветопроизводство, декоративни разсадници, защитени територии, паметници на градинско-парковото изкуство.
- Контрол по състоянието на зелени площи в частни имоти, индустриални зони и обособени части от Зелената система със специфично предназначение
- Актуализация на паспортите на Зелената система и поддържането на база данни в ИСУТ - ИС „Зелена система и Защитени територии”
- Изготвяне на финансови разчети на Общината, касаещи Зелената система.

- Да участва в изработването и провеждането на политики за устойчиво развитие на гр.Пловдив

Създаването на тази структура е жизнено важно за провеждането на определена политика в това направление, за да имат всички мерки дълготраен и устойчив ефект. Това е първата и най-важна стъпка, от изпълнението на Програмата.

СХЕМА ЗА УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА

Дирекция "Управление на Зелената система"

Примерна схема за управление на Зелената система

2. ТЕРИТОРИАЛНО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

Основни насоки за териториалното обезпечаване на Зелената система

- Териториално опазване на зелените площи за широко обществено ползване и устояване на инвестиционни намерения посягащи на целостта на зелената система.

- Спиране на всякакви псевдо "инвестиционни" намерения, които уж доразвиват Зелената система и я допълват със всякакви обекти несвойствени на отдиha и рекреацията

- Опазване целостта и характера на големите паркови площи - "Отдих и култура" и др.

- Спазване на предложенията на ОУП за устройство на територията по устройствени модули

- Прилагане на устройствени мерки, целящи отдръпване на линията на застрояване от улична регулация, навътре в имотите, за да може да се реализира улично озеленяване и на по-ниски класове улична мрежа.

- Използване на всички възможни вътрешни резерви в съществуващата градска структура за повишаване на степента на задоволеност от зелени площи за широко обществено ползване

- Непозволяване на смесване на нетипични функциите в парковите площи с основните рекреативни такива

- Доизграждане на зелената система

- Опазване на парковите площи под Натура 2000 и Защитените територии от всякаква строителна намеса под каквато и да е форма

- Опазване целостта на хълмовете, като Защитени територии и Паметници на градинско парково изкуство

- Съхраняване на характера на всички Паметници на градинско парково изкуство и спазване на Закона за Паметници на културата

- Интегриране на р.Марица в Зелената система на града и обвързването и към урбанизирания ландшафт и извънградската среда за отдих – изпълнение на концепциите дадени в Районната Устройствена Схема и Общия Устройствен План

- Пловдив, като град с традиции в уличното озеленяване е необходимо да продължи в тази посока своето развитие. Това озеленяване има много важна естетическа и екологическа функция. Трябва да се вземат спешни мерки за опазването и доразвиването на уличното озеленяване. При проектирането и изграждането на нови пътни артерии трябва да се осигурява необходимото озеленяване в максимална степен:

- Зелени ивици с дълготрайна декоративна дървесна растителност, образуващи зелени клинове дълбоко в структурата на града

- Пешеходни зони и велоалеи, които ще са свързващо звено между отделните зелени площи за широко обществено ползване и ще обединят сега съществуващата разкъсана структура на зелената система

- Използване пълноценно ресурсите на междублоковите пространства. Тяхното опазване от преуплътняване. Реализация и довършване на благоустрояването.

- Контрол за изпълнението на нормативните изисквания за процент зелени площи в имотите на частните физически и юридически лица (Например да не се допуска изграждането на огромни паркинги в големите търговски вериги, без съпътстваща дървесна растителност в тях).

- Прочуване на териториалните възможности за изграждане на нови зелени площи или разширението на съществуващите (Това е от жизнено значение за район Източен, Южен и Северен).

- Създаване на детски и спортни терени за масов спорт, на които подрастващото поколение да може да спортува при свободен достъп.

Най важната и трудна задача, освен постигане на норматива, е и свързването на всички зелени площи в единна зелена система. Трябва чрез зелени клинове да се свържат всички съществуващи и новопроектирани зелени площи.

Това е постижимо, като при реконструкцията и изграждането на нови пътни трасета се отчита, като много важен елемент озеленяването на същите. Необходимо е при всеки проект свързан с ПУМ, да се проектира пълноценно озеленяване, съгласувано с цялата техническа инфраструктура, която навсякъде, където е възможно да се съобрази с вегетативните особености на растителността и с необходимите минимални сервитутни разстояния изискуеми според нашето законодателство.

Това заедно с пешеходната достъпност ще създаде една зелена система, която ще е единна, функционална, естетическа и с незаменим екологичен ефект за града. Единственото нещо, което създава кислород в света, това е зеленината.

3. ПЛАНИРАНЕ И ПРОЕКТИРАНЕ НА ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

За да функционира добре Зелената система трябва да е удачно планирана. Високото ниво на планиране е дадено в Районно Устройствена Схема на група Общини - Пловдив, Марица, Садово, Куклен, Родопи, където са дадени приоритетите в развитието на Зелената система и връзката им със системата на Отдиха и в съседните Общини.

Общ Устройствен План на Община Пловдив - 2007 дава генералната рамка за развитие на Зелената система на града. Едно перспективно развитие в съответните подсистеми за един период до 2025 година. От устройствена гледна точка, в баланс с другите системи (Обитаване, КОО, пътна инфраструктура), зоните и терените за рекреация са сведени до съответните терени в изградената част на града и до задание за проектиране с точни квадратни метри на неусвоените територии. Това е направено по устройствени модули, в които точно е изписано, какво е необходимо да се резервира, като терени за нуждите на Зелената система. Практиката до сега показва, че това не се спазва на 100% при проектиране на ПУП-овете в строителните граници на града. Това е изключително порочна практика, поради това, че прогнозния хоризонт на ОУП в това отношение не би се случил никога. Не само че не са достигнати минималните нормативни изисквания, от 20 м²/об в Общия устройствен план, поради липса на териториални възможности, но и тези 17 м²/об, които са резервирани се оказва, че няма да се случат. Това не бива да се случва повече. Територията ще се преуплътни и това ще доведе до низ от устройствени проблеми за гр.Пловдив.

Друг важен момент за устройственото планиране е всички ПУП-ове да се съобразяват с чл.14 на Наредба №7 за правила и нормативи са устройство на отделните видове територии и устройствени зони.

При инвестиционното проектиране е задължително териториите да се проектират комплексно. Съгласуването на всички части, води до съвместяване на техническата инфраструктура с дървесната декоративна дълготрайна растителност. Това е особено важно за линейните обекти, каквито са трасетата на ПУМ.

При проектирането на паркови площи, е важно да се съобрази проекта да бъде комплексен или да предхожда ПУП и след това ИП. Самото устройствено планиране, трябва да се съобрази с трасетата на ПС-КТС и с това как те засягат съществуващите паркови площи и тези, които тепърва ще се планират и проектират.

Това е показано на **Схеми №4-9** и е описано в **Приложения №2-7**.

Когато се предвижда проектиране на паркова площ, да се погледнат съответните схеми и приложения към тях, за да могат да се съобразят всички изброени до тук неща.

Всички тези неща трябва да бъдат заложени още в плановото задание, за да не се опорочи цялата процедура. В следващи моменти това би довело до проблеми от всякакъв характер - устройствени, отказ за участие по Европейски програми, проблеми свързани с експлоатация на обектите и много други.

Правилното планиране на нещата, би довело до трайни ползи и устойчивост на всички мероприятия свързани със жизнената среда в силно урбанизираната градска структура на гр.Пловдив

4. ПРОМЕНИ В ОБЩИНСКИТЕ НАРЕДБИ

Опазване и охрана на Зелената система

С Наредбата за развитие, поддържане и опазване на ЗС на Община Пловдив се уреждат почти всички въпроси, свързани с "планирането, изграждането, устойчивото поддържане, опазването и развитието на ЗС" – чл. 1 (1)- "I Общи положения".

Тази Наредба е одобрена с Решение №225/протокол№1/11.06.2009 г. и приета от Обс Пловдив. По същество тя регламентира собствеността върху Зелените площи, границите, съгласно предвижданията на ОУП и ЗУТ, но в много случаи не работи в частта опазване и охрана на Зелените площи. В чл.25 е отразен забранителен списък на дейностите, които биха предизвикали нарушаване целостта на ЗС. Даден е превес за решаване на единични случаи (чл.32), а раздел V.,чл.37, чл.38 и чл.39 сочат пътя за осъществяване на контрола по изпълнение на санкциите. Липсва правилник за прилагането на Наредбата, който изрично да вменява задължения на изброените в нея длъжностни лица и подвластни на Кмета на Общината структури, по практическо осъществяване на констатации за нарушения и прилагане на санкции. Затова и постъпилите в бюджета на Община Пловдив средства от глоби са малко, а нарушенията – във видимата си част – много.

Налага се актуализация на Наредбата в различните и части, а разработването на Правилник да влезе в задължителната част на Етапната програма – със срок не по-късно от края на 2012г.

Оптимизиране на експертния състав в Община Пловдив или създаване на нова структурна единица в общинската администрация /дирекция;отдел/, която да изпълнява и вменените в съответните членове на ЗУТ задължение на Общинските органи за развитието, опазването и поддържането на Зелената система на града. За да може ефективно да се участва в контрола и управлението на Зелената система, да се реформира съществуващите дадености и да се наложи работещи модели за бъдещото развитие на Зелената система - Промени в структурата на Община Пловдив и отразяване в чл. 4; 5; 7; 8; 9 от глава II Управление на Зелената система „Наредба за развитие, поддържане и опазване на Зелената система на Община Пловдив” /НРПОЗСОП/

Съгласно изискванията на ЗУТ чл.22; чл.63, ал.1;чл.178, ал.3, т.1 : - Създаване и постоянно актуализиране на специализирана кадастрална карта и регистър с нанасяне на всички съществуващи зелени площи/независимо от собствеността/, елементи на благоустрояването/настилки, бордюри и др./, инфраструктура /подземна и надземна/, преместваеми обекти, градско обзавеждане/пейки, бесетки, детски съоръжения, кошчета и др./ ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.11 ОТ НРПОЗСОП

Съгласно изискванията на ЗУТ чл.63, ал.5 : Създаване на архив на инвестиционните проекти в част „Паркоустройство и благоустройство”, за да се контролира тяхното изпълнение и състоянието на растителността в годините след въвеждането на обектите в експлоатация . ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.22; 28 ОТ НРПОЗСОП;

Създаване на критерии за ниво на поддържане на общинските зелените площи, включително и тези с ограничено ползване/детски градини, училища и др./ и контрол на състоянието им. ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.6; 7; 28 ОТ НРПОЗСОП

Контрол върху разпределението и целесъобразното изразходване на средствата предназначени за Зелената система на Община Пловдив ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.5; 6; 7 ОТ НРПОЗСОП

Съгласно изискванията на ЗУТ чл.63, ал.4; чл.68; чл.148, ал.12 :Процедиране, заверяване, съгласуване, изготвяне на становища за устройствени планове, инвестиционни проекти и др. за части от зелената система и част"Паркоустройство и благоустройство" към внесените за одобряване ИП в Община Пловдив ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.12; 13; от 16 до 24 - НРПОЗСОП

Да се назначават квалифицирани специалисти /техник-озеленител или ландшафтен архитект/ в районните администрации, отговарящи за компонентите на Зелената система - ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В СТРУКТУРАТА НА РАЙОННИТЕ АДМИНИСТРАЦИИ И ДЛЪЖНОСТНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите - единична група 2162Ландшафтни архитекти; 3112/3020 Техник-озеленител

Преструктуриране и качествена реформа в ОП"Градини и паркове" – назначаване на управленски и изпълнителски кадри, които имат необходимите опит и квалификация; изготвяне на стратегия за развитие на предприятието с ясни цели и приоритети, като се даде предимство на оптимизацията и модернизацията на предприятието ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В „Правилник за устройството и дейността на общинско предприятие"Градини и Паркове" към Община Пловдив"

Ново райониране и разпределение на ресурсите на предприятието според количеството и качеството на поддържаните площи - ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В СТРУКТУРАТА НА ОП"ГРАДИНИ И ПАРКОВЕ"

Контрол върху дейността на предприятието – качество, целесъобразност и срочност - ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В „Правилник за устройството и дейността на общинско предприятие"Градини и Паркове" към Община Пловдив"; ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.3; 5; 37 ОТ НРПОЗСОП

Проучване на възможността за възлагане на части от Зелената система за поддържане на частни дружества/специализирани в областта на озеленяването/ въз основа на ясни правила и критерии, за създаване на условия за конкуренция и модернизация /обмяна на опит с Бургас; Варна и София, които от години възлагат на външни изпълнители част от дейностите свързани с Зелената система/ ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.3; 5; 37 ОТ НРПОЗСОП; ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В „Правилник за устройството и дейността на общинско предприятие"Градини и Паркове" към Община Пловдив"

Осигуряване на възможности за външно финансиране на елементи от Зелената система

Създаване на фонд „Зелена система" – чл.46 от НРПОЗСОП

Привличане на средства от еврофондове, благотворителни организации и др. – изискване за участие на квалифицирани експерти ландшафтни архитекти в екипите за управление на проекти засягащи Зелената система на Пловдив - ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В ЧЛ.4; 5; 8 ОТ НРПОЗСОП

Създаване на партньорства с етажните собственици при стопанисване на междублоковите пространства в комплексното застрояване ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В НРПОЗСОП; Наредба за ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

Стимулиране изграждането на покривно озеленяване върху съществуващи и новостроящи се сгради - ОТРАЗЯВАНЕ С ПРОМЕНИ В НРПОЗСОП; Наредба за ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ; Предложение за РЕШЕНИЕ от Общински съвет-Пловдив

5. Поддържане на Зелената Система

Различните видове дейности по изграждането и стопанисването на зелените площи могат да се опишат в три фази: Проектиране, изграждане и поддръжка. Неподценяването на тези етапи е особено важно за създаването на един парк, но ако трябва да степенуваме по тежест трите фази, то най трудна, тежка и много отговорна е третата - процеса на поддържане на парковата територия. Разбира се, ако първите две фази не са пълноценни и са negliжирани, то поддържането на всякакъв вид зелени площи става изключително трудно. Една вегетативна площ е сбор от живи организми с определени изисквания и за устойчивостта на тази екосистема се изискват специфични грижи. Унифицирането последните години, на някои видове работи, поради различни причини /напр. подрязването на всички храсти по един и същ начин и по една и също време/ е много порочна практика и унищожават декоративната стойност на някои високо декоративни екзоти и нанася големи здравословни вреди на определени дървесни видове.

За оптималното поддържане на зелените площи е необходимо да се предприемат следните действия:

А. Относно ОП „Градини и паркове“:

- Запазване дейността на ОП „Градини и паркове“ в пряко подчинение на „Дирекция Екология и управление на отпадъците“ или друга новосъздадена структура – дирекция или отдел с вменени функции по опазване, развитие и поддръжка на Зелената система на гр.Пловдив.
- Преструктуриране и качествена реформа в ОП „Градини и паркове“ – назначаване на управленски и изпълнителски кадри, които имат необходимите опит и квалификация. В професионално отношение, един специалист се обучава години и вложенията на средства за повишаване на неговата професионална квалификация е много важно. Не на второ място и стимулиране на същите специалисти за повишаване на професионализма и оставане в предприятието.
- Изготвяне на стратегия за развитие на предприятието с ясни цели и приоритети, като се даде предимство на оптимизацията и модернизацията на същото.
- Ново райониране и разпределение на ресурсите на предприятието според количеството и качеството на поддържаните площи.
- Установяване на система на пряк контрол, мониторинг и отчетност на дейностите, извършвани на територията на отделните кметства с цел недопускане на некомпетентни решения и дезинформираност на Общинските управленски структури.
- Участие на ръководството на ОП „Градини и паркове“ в приемателни комисии, касаещи придобиването на нови зелени площи, обект на бъдещо поддържане.

- Възможности на ръководството на ОП „Градини и паркове” да оперира с ФРЗ (фонд работна заплата) – предложения за въвеждане на професионална квалификационна категоризация на работническия състав, с цел подобряване качеството на извършване на дейностите по поддържането.
- Подобряване състава на ръководните кадри – привличане на специалисти с необходимия образователен и професионален ценз – техници озеленители, ландшафтни архитекти, магистри ландшафтни дизайнери и агрономи – в помощните стопанства по производство на декоративен посадъчен материал – дървета, храсти и цветя за нуждите на Зелената система.
- Подобряване базата по отношение създаване на добри битови и санитарно-хигиенни условия на технически и работнически състав, базирана на територията на районните кметства.
- Ежегодна атестация на оперативния състав по отношение придобити знания и умения в съответствие с окачествяване на дейността по поддържане и поддържаните обекти.
- Автоматизиране на съществуващите напоителни системи; Изграждане на нови автоматични инсталации за напояване на всички улични зелени площи по основните булеварди, където няма съществуващи; Изграждане на автоматични инсталации за напояване във всички районни паркове.
- Повишаване качествата на условията на труд в предприятието, с цел стимулиране на работещите в него и привличане на нови специалисти, от високо средно и ниско ниво.

Б. Относно външни изпълнители:

- Проучване на възможността за възлагане на части от Зелената система за поддържане от частни дружества и фирми, специализирани в озеленяването / въз основа на ясни правила и критерии, за създаване на условия за конкуренция и модернизация /обмяна на опит с Бургас; Варна и София, които от години възлагат на външни изпълнители част от дейностите свързани с Зелената система/.
- Изготвяне от „Дирекция Екология и управление на отпадъците” или друга новосъздадена структура – дирекция или отдел с вменени функции по опазване, развитие и поддръжка на Зелената система на гр.Пловдив на ясни правила и критерии относно начина на поддържане, правилата на определяне на качеството и количеството на свършената работа относно външните изпълнители.
- Изготвяне на ясни правила за участие на фирми, подчинени изцяло на съществуващото държавно и местно законодателство
- Създаване на отделна финасова рамка чрез местни законодателни реформи на данъчната политика, наподобяваща определянето на промили за такса смет (т.н. такса „озеленяване”), касаеща ползвателите на зелени площи за ограничено ползване (междублокови пространства, прилежащи към имотни граници озеленени територии и т.н.).
- Координиране дейността от „Дирекция Екология и управление на отпадъците” или друга новосъздадена структура – дирекция или отдел с вменени функции по опазване, развитие и поддръжка на Зелената система на гр.Пловдив, която ще отговаря за изготвяне на отделни манипулационни планове и възлагане на поръчки.

В. Общински:

- Осигуряване на повече средства от общинският бюджет с ясно структуриране и целево разделяне в отделни пера за ново строителство на паркове, градини, междублокови пространства, улично озеленяване и благоустрояване и др.
- Издръжка с отделни бюджети на големите паркове, паметниците на градинско-парковото изкуство и защитените територии.
- Осигуряване на стопански бази, обслужващи Зелената система: - към всеки район и към всички големи обекти от зелената система /парк Лаута; парк Отдых и култура; Хълм на Младежта; Бунарджика; Старият град и др./.
- Изграждане на поливни системи в целия град
- Актуализация на бюджета за поддържане на Зелената система, в зависимост от въведените в експлоатация зелени площи
- Осигуряване на възможности за външно финансиране на елементи от Зелената система.
- Създаване на фонд „Зелена система”.
- Привличане на средства от еврофондове, благотворителни организации и др.

Г. Инициативи:

- Създаване по места (жил. Райони и кметства) на граждански съвети и инициативни групи със спомагателни функции по контрола на стопанисване и добро състояние на озеленените територии – за широко обществено ползване и за ограничено ползване (тези граждански сдружения биха били добри помощници при разкриване на крупни нарушители на околната среда, като напр. хипермаркети, бензиностанции, автосервиси, производствени предприятия, автопревозвачи, автосалони и др.).
- Стимулиране на граждански инициативи за развитие и опазване на Зелената система на Пловдив, които да се изпълняват с доброволен труд от етажни собственици, като предварително проектите, видовете работа и начина на тяхното изпълнение е предварително одобрен от бъдещата Дирекция "Управление Зелена система", Отдел със същите функции или друга работеща структура. Целта е да не бъдат позволени инициативи противоречащи на нормативната база в Р България и такива, които да не са в синхрон със стратегията на Община Пловдив относно развитието на Зелената система. Предложение за такава програма е дадено в Приложение №18.

Д. Законодателни:

- Законодателни инициативи за допълване на действащите наредби по отношение на частна и друг вид собственост върху озеленени територии със задължителен характер по отношение на поддържането им в добър вид като неделима част от Зелената система. Определяне на коефициенти на тежест в приноса им за подобряване на екологичната и здравословна среда на обитаване (ЗОСВ, ЗУТ). Средствата от нарушения по смисъла на държавните и местни правилници за прилагане на законите и наредбите да постъпват във фонд „Зелена система”.

Конкретните разработки, касаещи отделните аспекти на програмата по раздел „Поддържане на Зелената система”, могат и трябва да бъдат извършвани само при наличието на управленско звено в структурата на Община Пловдив.

Ролята на Общински съвет при обсъждането на проблемите на Зелената система е решаваща за прилагането на Програмата за развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив.

Изготвянето на бюджета на Общината в частта си, касаеща Зелената система, да става на база анализ на актуалното състояние, а не на база минали години и процентно намаляване или увеличаване на разходи.

Общински съвет чрез своите механизми да упражнява превантивен мониторинг и контрол по тримесечия или полугодия на финансовата година на разходваните средства по поддържането на Зелената система, за да се планират реално бюджетни средства за всяка следваща година.

6. ОЗЕЛЕНЯВАНЕ НА ПУМ

Уличното озеленяване в града е от първостепенно значение. Използването на подходящ вид състав е особено важно за устойчивостта на уличните насаждения. Въз основа на описания вид състав и направената експертна фитосанитарна оценка на уличните насаждения (*Приложения №8 до №13*), за основната улична мрежа се изработиха препоръки с какъв вид състав да се продължи озеленяването на тези улици (*Приложения №15*). Препоръките са за 6-те района.

Най-важното условие за една успешна реализация на озеленяване, е избора на основния вид. От опита на миналото се вижда, че това е чинара (*Platanus*).

През последните десетилетия се построиха, модернизираха не малко нови улици и булеварди, чието озеленяване се прави от дървета с невзрачен силует и неподходящи качества. Като най-добър пример за това са булевардите на ЖР"Тракия" – широки платна, някои с широка разделителна ивица – просто "плачат" за озеленяване с едри дървета, с мощни корони с висок защитен ефект и визия. В този случай най-подходящи на първо място са чинарът (*Platanus*) и летния дъб (*Quercus robur*) за уширените места на разделителните ивици.

Важно е да се прави сериозен подбор, не само на основния вид, но и на качеството на посадъчния материал. Има основания да се мисли, че по тази линия също са правени и се правят сериозни пропуски и недоглеждания.

След направения анализ на опита от миналите десетилетия, трябва да се каже още, че успехите и не толкова успешните реализации, са свързани преди всичко с правилния избор, с правилна оценка на почвено-климатичните условия. В никакъв случай да не се сади, ако доставения посадъчен материал не отговаря на нуждите и изискванията. Не може да се вадят фиданки от парк „Лаута“ и да се садят по булевардите в ЖР"Тракия".

В паркова среда може да има по-голяма свобода на избора, макар че критичния подход не е излишен. При уличното озеленяване ограниченията са в много тесни рамки и всяко недоглеждане и пропуск са недопустими.

Най-общо казано, за гр.Пловдив, с топъл и сух континентален климат, с утежнена градска среда – асфалти, бетон, прегряване, подходящи са ограничен брой видове дървета. Това са така наречените ксеромезофити, т.е. издържащи в някаква степен на високи температури и на дефицит на вода. Такива видове с доста условност може да се посочат летен дъб (*Quercus robur*), чинар (*Platanus*), гимнокладус (*Gymnocladus canadensis*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), софора (*Sophora*), черница (*Morus* - стерилна форма), копривка (*Cercis australis*), гледичия (*Gleditchia triacanthos*), гинко (*Ginkgo biloba*), бросунеция (*Broussonetia papyrifera*), каталпа (*Catalpa*). С известни уговорки за допълнително поливане през летните месеци са обикновен явор (*Acer pseudoplatanus*), шестил (*Acer platanoides*), ясен (*Fraxinus excelsior*), полски клен (*Acer campestre*), от иглолистните : атлаския кедър (*Cedrus atlantica*), хвойни (*Juniperus*). Трябва да се изключат

видове като : бреза (*Betula alba*), трепетлика (*Populus tremula*), липи (*Tilia*) (с изключение на сребриста липа - *Tilia tomentosa*) и повечето наши иглолистни видове.

С избора на подходящи видове не свършват мероприятията необходими за реализацията на пълноценно улично озеленяване с дълготраен ефект за града. Избора на самия вид трябва да се извърши в комплекса на самото проектиране, което трябва да съдържа всички части, за да може техническата инфраструктура да се "нагоди" и съвмести с уличните насаждения. Това е много важно, защото съвременните урбанизирани територии са много натоварени от техническа - подземна и надземна инфраструктура.

Проектирането и изпълнението в следствие на подходяща и функционална поливна система, спестява много последващи разходи при поддръжката на уличните насаждения.

Използването на едроразмерна растителност е с доказан естетически и икономически ефект. Едроразмерните дървета дават моментален декоративен ефект, спестяват се някои грижи при поддръжането им, устойчиви са на пречупване и вандалски прояви. Препоръчва се навсякъде където може да се проектират и засаждат едроразмерни дървесни декоративни дървета.

Друг много важен проблем са резитбите. Видимо в момента в уличните насаждения в гр.Пловдив е, как след никакви мероприятия в това направление, 20-30 години се налага резитба на глава. А това нанася непоправими последици върху хабитуса и здравословното състояние на растителността.

Този тежък проблем може да се избегне. В другите страни го правят побезболезнено и с по-малко средства, като редовно – през година, две правят резитби за формиране на короните на ново засадените фиданки, а по-късно ограничават разрастването ѝ. Това там наричат „възпитаване, култивиране” на уличните дървета. За това са необходими средства, традиции и професионален опит на специалистите работещи в тази сфера.

7. МОНИТОРИНГ НА ПРОГРАМАТА ЗА „РАЗВИТИЕ, ПОДДЪРЖАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА НА ГР.ПЛОВДИВ”

Етапното изпълнение на програмата е изключително важно за развитието на гр.Пловдив, градската екология и комфорта на обитаване в града.

Затова извършването на мониторинг по изпълнение на програмата за „Развитие, поддръжане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив” трябва да е приоритет на Община Пловдив.

Контрол по изпълнението на програмата трябва да се извършва от Кмета на Община Пловдив, който със своя заповед да сформира поименна работна група с вменени задължения да следи за изпълнението на приоритетите заложи в плановия документ и да прави ежегодни оценки относно изпълнението на Етапния план.

Удачно е в състава на работната група да се включат общински служители, представители на ОП „Градини и паркове” и външни специалисти ландшафтни архитекти или инженери озеленители.

Необходимо е да се провеждат периодични заседания на сформирания работна група за отчитане и анализ на наличните резултати и изпълнени задачи.

Отчетът следва да се изпраща и до Общински съвет – Пловдив – органът на местната власт, който ще одобри и приеме със свое Решение "Програмата за развитие поддръжане и опазване на Зелената система на гр. Пловдив".

Ежедневните задачи по изпълнение на програмата за „Развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив“, ще се извършват от „Дирекция Екология и управление на отпадъците“ или друга новосъздадена структура – дирекция или отдел с вменени функции по опазване, развитие и поддръжка на Зелената система на гр.Пловди. В тази структура трябва да има съответните специалисти ландшафтни архитекти или инженери озеленители и експерти, изпълняващи ежедневните задачи свързани с опазване, развитие и поддръжка на Зелената система. Поради спецификата на някои аспекти, това биха го направили най-качествено и точно съответните специалисти. Това ще наложи нов качествен подход, по отношение на дейностите свързани със Зелената система на гр.Пловдив.

Програмата препоръчва дейността на „Дирекция Екология и управление на отпадъците“ или друга новосъздадена структура – дирекция или отдел с вменени функции по опазване, развитие и поддръжка на Зелената система на гр.Пловдив по отношение на мониторинг, да се съсредоточи в:

- Изготвяне на информационна система /отворена/ за количеството на зелените площи и съдържанието им
- Ежегоден анализ за състоянието на зелените площи
- Баланс на зелените площи – придобити нови, реконструирани, отпаднали
- Възможности за отпадане на категоризацията на зелените площи или обособяване на някои по-големи площи с ограничено ползване в такива за широко обществено ползване
- Изготвяне на актуални справки по районни кметства
- Обобщена справка, служеща за основа при изготвяне на бюджети за поддържането им.
- Управление и контрол на общинските звена, занимаващи се с поддържане, развитие и опазване на Зелената система
- Актуализация на паспортите на Зелената система и поддържането на база данни в ИСУТ - ИС „Зелена система и Защитени територии“
- Изготвяне на финансови разчети на Общината, касаещи Зелената система.
- Да участва в изработването и провеждането на политики за устойчиво развитие на гр.Пловдив
- Контрол на нормите за устройство и поддържане на зелени площи с оглед опазването им от строителна агресия, съгласно действащото законодателство в България.
- Мониторинг на изпълнение на Наредба за развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив
- След всеки етап, да се прави обсъждане на експертно ниво, за степента на изпълнение на програмата и нуждата от актуализации.

VIII. Етапен план

1. СПЕШНИ ДЕЙСТВИЯ - ЕТАП 2012-2014

Спешни действия 2012-2014			
С конкретна пространствена локализация	Без конкретна пространствена локализация (вкл организационни, законодателни и др.)	Източници на финансиране	Очакван ефект
	Създаване на структура към Община Пловдив, която да отговаря за планирането, изграждането и поддържането на ЗС	Община Пловдив	Подобряване на взаимодействието между отделните звена и отдели в общинската администрация. Осъществяване на планиране, оптимизация на видовете дейности свързани със Зелената система
Завършване на паспортизацията по райони	Закупуване по райони на програмният продукт ИС „Зелена система и защитени територии” и свързването им в единна база данни	Община Пловдив	Подобряване на информационната база
Актуализация на планове за управление на Защитените територии	Актуализация на Наредба за развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив и изработване на правилник за прилагането ѝ	Община Пловдив	По успешно прилагане на нормативната база
Фитосанитарна оценка и санитарни сечи в парк „Лаута” и „Отдих и култура”	Санитарни резитби и оформяне на короните на дърветата на уличното озеленяване	Община Пловдив	Подобряване на фитосанитарното състояние на растителността
Стартиране на процедура за изработване на ПУП-ове на структуроопределящи Зелената система паркове- „Отдих и Култура”- 31, „Лаута” -Т17		Община Пловдив	Подготовка за инвестиционно проектиране и последващо кандидатстване по Европейски програми
Изработване на ПУП на "Младежки хълм" - Ц38		Община Пловдив	Подготовка за инвестиционно проектиране и последващо кандидатстване по Европейски програми
	Набиране на паспортизацията в ИС „Зелена система и защитени територии”	Община Пловдив	Подобряване на информационната база
Стартиране процедура по изпълнение на "Рогошки гробища" - част 1	Вкарване в съответствие на детските площадки с Наредба № 1 от 12 януари 2009 г. за условията и реда за устройството и безопасността на площадките за игра	Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства

Изработване на инвестиционни проекти за Защитени територии - хълм Бунарджика и Данов хълм	Стартиране на проектиране на инвестиционни проекти за части от Зелената система	Община Пловдив	Готовност за кандидатстване по европейски програми
Проектиране и на останалите части от "Рогошки гробища"	Проектиране и изпълнение на улично озеленяване при ново строителство и реконструкция на ПУМ и ОУМ	Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства
Изпълнение на уличното озеленяване на бул."България", бул."Победа", бул."Руски", бул."Източен", ул."Димитър Талев"	Изпълнение на инвестиционните проекти на зелените площи за широко обществено ползване	Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства
Комплексно проектиране на зелени площи покрай р.Марица - ЦЗ		Община Пловдив	Готовност за кандидатстване по европейски програми
	Благоустрояване и озеленяване на междублоковите пространства	Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства
Стартиране на процедура по изпълнение на договор за изпълнение на ПАРКОВА ПЛОЩ , гр.Пловдив, р-н Източен, УПИ I 21 - общ. зеленина, кв.12 по плана на кв. "Гладно поле"		Частнен инвеститор, съгласно договор с Общ. Пловдив за УПИ I 21 - кв.12 по плана на кв. "Гладно поле",	Подобряване състоянието на публични пространства. Развитие на Зелената система
	Изработване на методология за остойностяване на преките разходи по поддържане на декар зелена площ в съответствие с действителното състояние на компонентите на Зелената система	Община Пловдив	Оптимизация на видовете дейности свързани със Зелената система
	Извеждане на уличното озеленяване в отделен регистър и повишаване нивото на текуща поддръжка чрез създаване на модел за оценка на насажденията по възраст и фитосанитарно състояние. Остойностяване на поддържането по тези и подобни критерии	Община Пловдив	Оптимизация на видовете дейности свързани със Зелената система
	Осигуряване на подходящи Общински терени – минимум 60 дка за производство на декоративни дървета, храсти и цветя; изготвяне на ПУП на терена и стартиране на строителство	Община Пловдив	Намаляване на преките разходите свързани с ежегодното закупуване на растителен материал
	Актуализация на бюджета за поддържане на Зелената система, в зависимост от въведените в експлоатация зелени площи	Община Пловдив	Осъществяване на всички дейности свързани със увеличаване на ЗС
	В края на програмния период - мониторинг на изпълнение на спешните действия	Община Пловдив	Актуализация на етапния план в зависимост от изпълненото до момента

2. ЕТАП 2015-2020

Етап 2015-2020			
С конкретна пространствена локализация	Без конкретна пространствена локализация (вкл организационни, законодателни и др.)	Източници на финансиране	Очакван ефект
Изработване на ПУП-ове на структурирующа Зелената система паркове-"Южен парк"-Ю14, "Източен парк" - И1, "Адата" - Ц4		Община Пловдив	Подготовка за инвестиционно проектиране и последващо кандидатстване по Европейски програми
Изработване на Подробни устройствени планове на Зелени площи с код - Ц3, Ц27, Ц41 в р-н Централен, С8, С9, С10, С11, С21, С24, С25, С26, С28 в р-н Северен, Ю1, Ю3, Ю4, Ю13, Ю18 в р-н Южен, 39, 315, 317, 319 в р-н Западен (За кодовете да се гледат схеми от №4 до №9)	Проектиране на нереализираните зелени площи за широко обществено ползване и поетапната им реализация	Община Пловдив, Европейски програми	Подготовка за инвестиционно проектиране и последващо кандидатстване по Европейски програми. Подобряване състоянието на публични пространства
	Проектиране и изпълнение на улично озеленяване при ново строителство и реконструкция на ПУМ и ОУМ	Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства
Изработване на ПУП на Ботаническа градина - Т1 и стартиране на инвестиционно проектиране		Община Пловдив, Европейски програми	Подготовка за инвестиционно проектиране и последващо кандидатстване по Европейски програми
	Поетапна реконструкция на уличното озеленяване	Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства
	Автоматизация на поливните системи и придобиване на нови сондажи	Община Пловдив	Подобряване на поддържането на Зелената система
	Контрол за спазване на нормативната база в инвестиционното проектиране и последващ контрол при строителството в част „Паркоустройство и благоустройство“	Община Пловдив	Подобряване екологията на града
Изработване на инвестиционни проекти на парк "Отдых и Култура" и парк "Лаута"	Изработване на схема и последващо проектиране за Защитни и мелиоративни зелени площи на гр.Пловдив	Община Пловдив	Готовност за кандидатстване по европейски програми
Стартиране реконструкции на Защитени територии - хълм Бунарджика и Данов хълм	Изграждане на велосипедни алеи при ремонтване на улици, където е възможно.	Община Пловдив, Европейски програми	Подобряване състоянието на публични пространства

На база на Концепциите в РУС и ОУП - проектиране на Еко парк "Марица"		Община Пловдив, Европейски програми	Подготовка за инвестиционно проектиране и последващо кандидатстване по Европейски програми.
Стартиране процедура по изпълнение на "Рогошки гробища" - част 2		Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства
Проектиране на Централни гробища и гробища в район Южен		Община Пловдив	Готовност за стартиране на процедура по изпълнение на проекта
Залагане в дългосрочен период на необходимата декоративна дълготрайна дървесна растителност на територията на новия декоративен разсадник		Община Пловдив	Намаляване на преките разходите свързани с ежегодното закупуване на растителен материал.
	Третиране на уличната мрежа по време на зимния период с щадящи екологични препарати	Община Пловдив	Подобряване екологията на града
	Изработване на регулационни планове за елементите на Зелената система, с цел запазване на териториалните им граници и на устройствените зони в тях	Община Пловдив	Териториално опазване на Зелената система
	Мониторинг на изпълнение на Наредба за развитие, поддържане и опазване на Зелената система на гр.Пловдив	Община Пловдив	По успешно прилагане на нормативната база
Изработване на инвестиционни проекти за Защитена територия - Младежки хълм	Актуализация на бюджета за поддържане на зелената система, в зависимост от въведените в експлоатация зелени площи	Община Пловдив	Осъществяване на всички дейности свързани със увеличаване на Зелената система
	В края на програмния период - мониторинг на изпълнение на предвидените мероприятия	Община Пловдив	Актуализация на етапния план в зависимост от изпълненото до момента

3. ЕТАП 2021-2025

Етап 2021-2025			
С конкретна пространствена локализация	Без конкретна пространствена локализация (вкл организационни, законодателни и др.)	Източници на финансиране	Очакван ефект
Стартиране реконструкция на Защитена територия - Младежки хълм	Стартиране изграждане на защитни и мелиоративни зелени площи на гр.Пловдив	Община Пловдив, Европейски програми	Подобряване състоянието на публични пространства. Подобряване екологията на града
Изработване на инвестиционни проекти на структуроопределящи Зелената система паркове- "Южен парк", "Източен парк", "Адата"		Община Пловдив	Готовност за кандидатстване по европейски програми
Изработване на Подробни устройствени планове на Зелени площи с код - Ц5, Ц8, Ц9, Ц14, Ц15, Ц16, Ц20, Ц23, Ц29, Ц33, Ц36, Ц37 в р-н Централен, С4, С5, С8, С9, С10, С11, С22, С30, С31 в р-н Северен, И2, И3, И4, И5, И6, И7, И10, И12 в р-н Източен, Т2, Т3, Т4, Т18 в р-н Тракия, Ю2, Ю5, Ю8, Ю9, Ю10, Ю11, Ю12, Ю15, Ю16, Ю19, Ю22, Ю23, Ю24, Ю30, Ю31 в р-н Южен, 34, 37, 38, 310, 311, 313, 318, 321 в р-н Западен (За кодовете да се гледат схеми от 4 до 9)	Изработване на регулационни планове за елементите на Зелената система, с цел запазване на териториалните им граници и на устройствените зони в тях	Община Пловдив	Териториално опазване на Зелената система
Стартиране реконструкция на Ботаническа градина	Поетапна реконструкция на уличното озеленяване	Община Пловдив, Европейски програми	Подобряване състоянието на публични пространства. Подобряване екологията на града
	Проектиране и изпълнение на улично озеленяване при ново строителство и реконструкция на ПУМ и ОУМ	Община Пловдив	Подобряване състоянието на публични пространства. Подобряване екологията на града
	Контрол за спазване на нормативната база в инвестиционното проектиране и последващ контрол при строителството в част „Паркоустройство и благоустройство“	Община Пловдив	Подобряване екологията на града
	Автоматизация на поливните системи и придобиване на нови сондажи	Община Пловдив	Подобряване на поддържането на Зелената система
	Изграждане на велосипедни алеи при ремонтване на улици, където е	Община Пловдив,	Подобряване състоянието на

	възможно.	Европейски програми	публични пространства
	Актуализация на бюджета за поддържане на зелената система, в зависимост от въведените в експлоатация зелени площи	Община Пловдив	Осъществяване на всички дейности свързани със увеличаване на Зелената система
	В края на програмния период - мониторинг на изпълнение на предвидените мероприятия	Община Пловдив	Актуализация на етапния план в зависимост от изпълненото до момента

IX. Опис на приложенията в том 2 и схемите съпътстващи разработката

1. ПРИЛОЖЕНИЯ В ТОМ 2

- 01_Приложение_Етапен план Зелена с-ма на ОУП
- 02_Приложение_Устройствено състояние р-н Централен
- 03_Приложение_Устройствено състояние р-н Северен
- 04_Приложение_Устройствено състояние р-н Източен
- 05_Приложение_Устройствено състояние р-н Тракия
- 06_Приложение_Устройствено състояние р-н Южен
- 07_Приложение_Устройствено състояние р-н Западен
- 08_Приложение_Състояние улично озеленяване р-н Централен
- 09_Приложение_Състояние улично озеленяване р-н Северен
- 10_Приложение_Състояние улично озеленяване р-н Източен
- 11_Приложение_Състояние улично озеленяване р-н Тракия
- 12_Приложение_Състояние улично озеленяване р-н Южен
- 13_Приложение_Състояние улично озеленяване р-н Запад
- 14_Приложение_Извадка от ИСУТ ИС"Зелена система и Защитени територии"
- 15_Приложение_Насоки за озеленяване на ПУМ
- 16_Приложение_Паспорти на тръбни кладенци
- 17_Приложение_Въпросник
- 18_Приложение_Програма Зелен Пловдив - Предложение

2. СХЕМИ

- 01_ Зелени площи за ШОП
- 02_ Състояние на зелени площи за ОП
- 03_ Състояние на улично озеленяване
- 04_ Зелени площи и ТИ р-н Централен
- 05_ Зелени площи и ТИ р-н Северен
- 06_ Зелени площи и ТИ р-н Източен
- 07_ Зелени площи и ТИ р-н Тракия
- 08_ Зелени площи и ТИ р-н Южен
- 09_ Зелени площи и ТИ р-н Западен
- 10_ Бази за поддръжка на ОП "Паркове и градини"

Х. Опис на използваните съкращения

РУС	- Районно - устройствена схема
ОУП	- Общ устройствен план
ПУП	- Подробен устройствен план
ИП	- Инвестиционен проект
УПИ	- Урегулиран поземлен имот
ПУМ	- Първостепенна улична мрежа
ПС-КТС	- План-схема на комуникационно-транспортна система
КОО	- Комплексно обществено обслужване
МОСВ	- Министерство на околната среда и водите
НИНКН	- Националният институт за недвижимо културно наследство
РНТС	- Регионални научно-технически съюзи
ДНТ	- Дом на Науката и техниката
ФПЧ	- Фини прахови частици
ЛТУ	- Лесотехнически университет
ТИ	- Техническа инфраструктура
ЗС	- Зелена система
ОП	- Ограничено ползване (зелени площи)
ШОП	- Широко обществено ползване (зелени площи)
НКПД	- Национален класификатор на длъжностите и професиите
м ² /об	- Квадратни метри на обитател
м ² /ж	- Квадратни метри на жител

XI. Използвани източници на информация

1. Оперативна програма "Регионално развитие"
2. Стратегия за развитие на Област Пловдив 2005-2015 г.
3. Общински план за развитие на Пловдив 2005-2013 г.
4. Районно Устройствена Схема на група Общини - Пловдив, Марица, Садово, Куклен, Родопи
5. Общ Устройствен План на Община Пловдив - 2007
6. Програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на Община Пловдив 2003-2010 и изготвяне на План за действие за периода 2011-2013 на същата, Програма за опазване на околната среда.
7. Програма за опазване на околната среда.
8. Изследване в/у развитието на озеленяването в гр.Пловдив-дисертация к.т.н. Б.Ат.Пухалев, науч.консултант к.а.н. арх.М.Матеев - 1983. ВЛТИ - катедра Озеленяване
9. Пухалев, Борис - Първите градини на Пловдив, 2004
10. Юбилеен сборник от Научна конференция - 50 год ЛА/2001 София, Тема: "Влияние на биотичните фактори в/у здравословното състояние на дървесната растителност" с колектив Е.Методиева, А.Пенчева, Ив.Радилова (Dia-seria 1993.Diagnosa und Klassificirung der neuartigen Waldschaden.)